

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Analýza veřejné volby

Bc. Michala Rohlenová

Diplomová práce

2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michala ROHLENOVÁ**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**

Název tématu: **Analýza veřejné volby**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Teorie volby (obecně)
2. Veřejná volba v České republice
3. Volby do Parlamentu České republiky
4. Analýza voleb do Parlamentu České republiky
5. Návrhy a doporučení

Závěr

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Knihy

1. DVORSKÁ-KRUPKOVÁ, Ladislava. Teorie veřejné volby. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. 55 s. ISBN 80-7079-700-2.
2. FIALA, Petr. Skupinové rozhodování. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1997. 193 s. ISBN 80-7079-044-X.
3. OCHRANA, František. Veřejný sektor a efektivní rozhodování. 1.vyd. Praha: Management Press, 2001. 246 s. ISBN 80-7261-018-X.
4. STIGLITZ, J.E. Ekonomie veřejného sektoru. 1.vyd. Praha: Grada, 1997. 661 s. ISBN 80-7169-454-1
5. TETŘEVOVÁ, Liběna. Veřejná ekonomie: úvod do problému. 1.vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2003. 136 s. ISBN 80-7194-544-7.
6. TURNOVEC, František. Public choice: models, methods and applications. 1.vyd. Praha: Karolinum Press, 2003. 185 s. ISBN 80-246-0450-7.

Internetové stránky

1. www.czso.cz
2. www.volby.cz

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Radim Roudný, CSc.**
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání diplomové práce: **24. června 2008**

Termín odevzdání diplomové práce: **1. května 2009**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č.121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích 21.dubna 2009

Bc. Michala Rohlenová

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu své diplomové práce doc. Ing. Radimovi Roudnému, CSc. za cenné rady, připomínky a za věnovaný čas.

Zvláštní dík patří všem členům mé rodiny za trpělivost a podporu, kterou mi věnovali v průběhu tvorby diplomové práce.

ANOTACE

Volby jsou v moderní demokracii jedním z rozměrů naplňování lidských práv v podmínkách reprezentativní vlády. Tato teze však neznamená, že každé volby jsou demokratické a že jsou realizací lidských práv.

Diplomová práce se zabývá teorií veřejné volby. Soustředuji se na volby v České republice a volební systémy, které se u nás používají. Také zjišťuji názory na danou problematiku u náhodně vybraného vzorku obyvatel na základě dotazníkového šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

veřejná volba; volby; volební systémy; Poslanecká sněmovna PČR; Senát PČR; Český statistický úřad; dotazník

TITLE

The Public Choice Analysis

ANNOTATION

In modern democracy elections are one of possibilities how to implement human rights under the conditions of a representative government. However, this thesis does not mean that all elections are democratic and perform human rights.

Diploma work deals with the theory of public choice. I concentrate on the elections in the Czech Republic and the electoral systems which are used in our country. I research opinions on the problems of a random screen sample of inhabitant on the basis of questionnaire inquiry too.

KEYWORDS

public choice; elections; electoral systems; Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic; Senate of the Parliament of the Czech Republic; Czech statistical office; questionnaire

OBSAH

SEZNAM GRAFŮ	8
SEZNAM OBRÁZKŮ	9
SEZNAM TABULEK	10
SEZNAM PŘÍLOH	11
SEZNAM ZKRATEK	12
ÚVOD	15
1 TEORIE VOLBY	18
1.1 VEŘEJNÁ VOLBA	18
1.2 HLAVNÍ TEORETICKÉ PŘÍNOSY VEŘEJNÉ VOLBY	19
1.2.1 <i>Paradox hlasování</i>	19
1.2.2 <i>Arrowův teorém</i>	21
1.2.3 <i>Teorém středového voliče</i>	21
1.2.4 <i>„Jánabráchismus“ (logrolling)</i>	23
1.2.5 <i>Dobývání renty (rent-seeking)</i>	23
1.2.6 <i>Volby a zájmové skupiny</i>	24
1.2.7 <i>Teorie byrokracie</i>	25
1.2.8 <i>Teorie politického cyklu</i>	26
1.2.9 <i>Efekt racionální ignorance</i>	26
1.2.10 <i>Konstituční ekonomie</i>	27
2 VEŘEJNÁ VOLBA V ČESKÉ REPUBLICE	28
2.1 VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU	28
2.2 VOLBY DO PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY	29
2.2.1 <i>Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky</i>	30
2.2.2 <i>Volby do Senátu Parlamentu České republiky</i>	31
2.3 VOLBY DO ZASTUPITELSTEV KRAJŮ	33
2.4 VOLBY DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ	34
2.5 CELOSTÁTNÍ REFERENDUM	35
2.6 MÍSTNÍ REFERENDUM	36
2.7 VOLEBNÍ SYSTÉMY V ČESKÉ REPUBLICE.....	36

2.7.1	<i>Stručná historie volebního systému v českých zemích</i>	37
2.7.2	<i>Poměrný volební systém</i>	41
2.7.2.1	Volební systémy kandidátních listin	41
2.7.2.2	Volební systémy jednoho přenosného hlasu	42
2.7.2.3	Převedení hlasů na mandáty	42
2.7.3	<i>Většinový volební systém</i>	45
2.7.3.1	Volební systémy prosté většiny	45
2.7.3.2	Volební systémy absolutní většiny	46
2.7.3.3	Volební systémy alternativního hlasování.....	46
2.8	PRÁVNÍ PŘEDPISY	47
2.8.1	<i>Volby do Evropského parlamentu</i>	47
2.8.2	<i>Volby do Parlamentu České republiky</i>	47
2.8.3	<i>Volby do zastupitelstev krajů</i>	48
2.8.4	<i>Volby do zastupitelstev obcí</i>	48
2.8.5	<i>Soudnictví na úseku voleb</i>	48
2.8.6	<i>Financování voleb</i>	48
2.9	ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD	49
2.9.1	<i>Závazný systém zjišťování a zpracování výsledků voleb a výsledků hlasování v celostátním referendu</i>	50
2.9.2	<i>Poskytování informací o výsledcích voleb a celostátních referend</i>	51
3	ANALÝZA VOLEB DO PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY	53
3.1	ANALÝZA VÝSLEDKŮ VOLEB KONANÝCH V LETECH 1996 - 2008 A ROZDĚLENÍ MANDÁTŮ	53
3.1.1	<i>Analýza výsledků voleb do Poslanecké sněmovny PČR</i>	53
3.1.2	<i>Analýza výsledků voleb do Senátu PČR</i>	60
3.1.3	<i>Shrnutí výsledků voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu PČR</i>	71
3.2	ANALÝZA VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	72
3.2.1	<i>Struktura dotazovaných občanů</i>	72
3.2.2	<i>Vyhodnocení dotazníků pomocí grafů a tabulek</i>	74
3.2.2.1	Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny? 76	
3.2.2.2	Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit?	79
3.2.2.3	Co by Vás přimělo jít k volbám?	81

3.2.2.4	Rozhodujete se při volbách do Poslanecké sněmovny spíše pro kandidáty nebo pro stranu?	83
3.2.2.5	Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny?	84
3.2.2.6	S jakou změnou byste souhlasili?	88
3.2.2.7	Myslíte si, že je dobré, aby vždy určité území zastupoval jen jeden poslanec, bez ohledu na jeho stranickou příslušnost?	90
3.2.2.8	Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu?	92
3.2.2.9	Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit?	95
3.2.2.10	Co by Vás přimělo jít k volbám?	97
3.2.2.11	Vyhovuje Vám tzv. dvoukolový systém, jako je tomu při volbách do Senátu? (kdy se za týden ve druhém kole volí mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty)	99
3.2.2.12	Komparace účasti při volbách do Poslanecké sněmovny a do Senátu	100
3.2.3	<i>Shrnutí výsledků dotazníkového šetření</i>	103
4	NÁVRHY A DOPORUČENÍ	105
	ZÁVĚR	107
	PŘÍLOHY	109
	LITERATURA	115

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 - Preferenční křivka s jedním a s dvěma vrcholy	20
Graf č. 2 - Rozdělení politických preferencí voličů.....	22
Graf č. 3 - Politický volební cyklus	26
Graf č. 4 - Rozdělení mandátů v PS po volbách v roce 1996	55
Graf č. 5 - Rozdělení mandátů v PS po volbách v roce 1998	56
Graf č. 6 - Rozdělení mandátů v PS po volbách v roce 2002	58
Graf č. 7 - Rozdělení mandátů v PS po volbách v roce 2006	60
Graf č. 8 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 1996.....	61
Graf č. 9 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 1998.....	62
Graf č. 10 - Rozdělení křesel v Senátu po doplňovacích volbách v roce 1999	63
Graf č. 11 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2000.....	64
Graf č. 12 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2002.....	65
Graf č. 13 - Rozdělení křesel v Senátu po doplňovacích volbách v roce 2003	66
Graf č. 14 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2004.....	67
Graf č. 15 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2006.....	69
Graf č. 16 - Rozdělení křesel v Senátu po doplňovacích volbách v roce 2007	69
Graf č. 17 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2008.....	70
Graf č. 18 - Struktura dotazovaných podle pohlaví	73
Graf č. 19 - Struktura dotazovaných podle vzdělání	73
Graf č. 20 - Struktura dotazovaných podle věku	74
Graf č. 21 - Struktura dotazovaných podle politického spektra	74
Graf č. 22 - <i>Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny? – celkem.....</i>	76
Graf č. 23 - <i>Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny? – podle pohlaví.....</i>	77
Graf č. 24 - <i>Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny? – podle vzdělání.....</i>	78
Graf č. 25 - <i>Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny? – podle věku.....</i>	79
Graf č. 26 - <i>Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit? – v závislosti na předchozí odpovědi .....</i>	80

Graf č. 27 - <i>Rozhodujete se při volbách do PS spíše pro kandidáty nebo pro stranu? – celkem</i>	83
Graf č. 28 - <i>Rozhodujete se při volbách do PS spíše pro kandidáty nebo pro stranu? – podle pohlaví</i>	84
Graf č. 29 - <i>Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny? – celkem</i>	85
Graf č. 30 - <i>Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny? – podle pohlaví</i>	85
Graf č. 31 - <i>Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny? – podle politického spektra</i>	86
Graf č. 32 - <i>Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny? – podle věku</i> ...	87
Graf č. 33 - <i>S jakou změnou byste souhlasili? - celkem</i>	89
Graf č. 34 - <i>S jakou změnou byste souhlasili? – v závislosti na předchozí odpovědi</i>	90
Graf č. 35 - <i>Myslíte si, že je dobré, aby vždy určité území zastupoval jen jeden poslanec, bez ohledu na jeho stranickou příslušnost? – celkem</i>	91
Graf č. 36 - <i>Myslíte si, že je dobré, aby vždy určité území zastupoval jen jeden poslanec, bez ohledu na jeho stranickou příslušnost? – podle pohlaví</i>	91
Graf č. 37 - <i>Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu? – celkem</i>	92
Graf č. 38 - <i>Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu? – podle pohlaví</i>	93
Graf č. 39 - <i>Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu? – podle vzdělání</i> ..	94
Graf č. 40 - <i>Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu? – podle věku</i>	95
Graf č. 41 - <i>Z jakého důvodu nevyužívat práva volit? – v závislosti na předchozí odpovědi</i>	96
Graf č. 42 - <i>Vyhovuje Vám tzv. dvoukolový systém, jako je tomu při volbách do Senátu? (kdy se za týden ve druhém kole volí mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty) – celkem</i>	99
Graf č. 43 - <i>Vyhovuje Vám tzv. dvoukolový systém, jako je tomu při volbách do Senátu? (kdy se za týden ve druhém kole volí mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty) – podle pohlaví</i>	100
Graf č. 44 - <i>Komparace výsledné účasti při konání voleb do PS a do Senátu</i>	101
Graf č. 45 - <i>Komparace důvodů, proč lidé nevyužívají práva volit jak do PS, tak do Senátu</i>	102

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 - <i>Volební mapa obvodů</i>	32
Obrázek č. 2 - <i>Rozdělení volebních obvodů</i>	32

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 - Preference voličů mezi různými variantami programů	20
Tabulka č. 2 - Výsledky voleb do PS PČR v roce 1996	54
Tabulka č. 3 - Výsledky voleb do PS PČR v roce 1998	55
Tabulka č. 4 - Výsledky voleb do PS PČR v roce 2002	57
Tabulka č. 5 - Výsledky voleb do PS PČR v roce 2006	59
Tabulka č. 6 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 1996.....	61
Tabulka č. 7 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 1998.....	62
Tabulka č. 8 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2000.....	64
Tabulka č. 9 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2002.....	65
Tabulka č. 10 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2004.....	67
Tabulka č. 11 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2006.....	68
Tabulka č. 12 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2008.....	70
Tabulka č. 13 - Četnosti odpovědí na 1.otázku podle pohlaví.....	77
Tabulka č. 14 - Četnosti odpovědí na 1.otázku podle vzdělání	78
Tabulka č. 15 - Četnosti odpovědí na 1.otázku podle věku.....	79
Tabulka č. 16 - Četnosti odpovědí na otázku, z jakého důvodu nechodí lidé k volbám	80
Tabulka č. 17 - <i>Z jakého důvodu nevyužívat práva volit?</i> – v závislosti na předchozí odpovědi.....	81
Tabulka č. 18 - <i>Co by Vás přimělo jít k volbám?</i> – všechny názory	81
Tabulka č. 19 - Četnosti odpovědí na 2.otázku podle pohlaví.....	84
Tabulka č. 20 - Četnosti odpovědí na 3.otázku podle pohlaví.....	85
Tabulka č. 21 - Četnosti odpovědí na 3.otázku podle politického spektra	86
Tabulka č. 22 - Četnosti odpovědí na 3.otázku podle věku.....	87
Tabulka č. 23 - Četnosti odpovědí na otázku „S jakou změnou byste souhlasili?“ v závislosti na předchozí odpovědi	90
Tabulka č. 24 - Četnosti odpovědí na 4.otázku podle pohlaví.....	92
Tabulka č. 25 - Četnosti odpovědí na 5.otázku podle pohlaví.....	93
Tabulka č. 26 - Četnosti odpovědí na 5.otázku podle vzdělání	94
Tabulka č. 27 - Četnosti odpovědí na 5.otázku podle věku.....	95
Tabulka č. 28 - Četnosti odpovědí na otázku, z jakého důvodu nechodí lidé k volbám	96
Tabulka č. 29 - <i>Z jakého důvodu nevyužívat práva volit?</i> – v závislosti na předchozí odpovědi.....	96

Tabulka č. 30 - <i>Z jakého důvodu nevyužívat práva volit?</i> – v závislosti na předchozí odpovědi.....	97
Tabulka č. 31 - <i>Co by Vás přimělo jít k volbám?</i> – všechny názory	97
Tabulka č. 32 - Četnosti odpovědí na 6.otázku podle pohlaví.....	100
Tabulka č. 33 - Četnosti odpovědí na 1. a 5.otázku.....	101
Tabulka č. 34 - Četnosti odpovědí na otázku „Z jakého důvodu nevyužíváte práva volit?“ jak do PS, tak do Senátu	102

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Průvodní slova k dotazníku.....	110
Příloha č. 2 - Dotazník	111

SEZNAM ZKRATEK

AZSD	Akce za zrušení Senátu a proti vytunelování důchod.fondů
ČNR	Česká národní rada
ČSFR	Československá federativní republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
DEU	Demokratická unie
HNHRM	Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst
HSMSMNSJ	Hnutí samosprávné Moravy a Slezska - Moravské národní sjednocení
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MF	Ministerstvo financí
MNS-HSMS	Moravská národní strana – Hnutí slezskomoravského sjednocení
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NATO	Severoatlantická aliance
"NSK"	"Nezávislí starostové pro kraj"
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
PČR	Parlament České republiky
PS	Poslanecká sněmovna
SD-SN	Spojení demokraté-Sdružení nezávislých
SNK ED	SNK Evropští demokraté
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
US	Unie svobody
US-DEU	Unie svobody-Demokratická unie

ÚVOD

V demokratickém prostředí se politický systém neobejde bez možnosti svobodného výběru. Jednu ze zásadních forem takového výběru představují volby do zastupitelských sborů na celostátní nebo místní úrovni. Svoboda nabídky a následující možnost volby jsou základními principy demokracie.

Volby jsou specifickým projevem veřejného mínění, více či méně zformovaným a institucionalizovaným prostřednictvím politické reprezentace.

Podnětem pro výběr tématu mé diplomové práce byla hlavně jeho zajímavost a aktuálnost. K vypracování tématu mě také vedla osobní zkušenost s podílením se na činnostech souvisejících s volbami. Zastávala jsem funkci člena okrskové volební komise, v případě senátních voleb (2006) funkci místopředsedy. Ve volebním okrsku č.3 ve Smiřicích jsem se zúčastnila voleb do Poslanecké sněmovny (2006), do Senátu (2006), do zastupitelstev obcí (2006) a do zastupitelstev kraje (2008).

Text diplomové práce jsem obsahově rozdělila do čtyř kapitol.

První kapitola zachycuje obecnou teorii veřejné volby. V této části využiji literárního průzkumu problematiky veřejné volby. Objasňuji zde vznik teorie veřejné volby jako samostatné disciplíny a zásadní teoretické koncepce veřejné volby.

Druhá část práce pojednává o volebních systémech, které jsou v České republice aplikovány. Charakterizuji zde historickou posloupnost volebních systémů v českých zemích. V této kapitole se zmiňuji o právních předpisech, které jsou u nás s veřejnou volbou spjaty. Neopomenu také důležitou roli Českého statistického úřadu, který plní funkci volebního orgánu.

Ve třetí kapitole se zaměřuji na analýzu výsledků voleb do Parlamentu ČR, zachycených v přehledných tabulkách a grafech od roku 1996. Grafy ilustrují rozložení mandátů podle politických stran. V tabulkách znázorňuji politické strany či koalice, které se díky překročení kvóra do Poslanecké sněmovny dostanou a které tuto hranici nepřesáhnou. Také zde počítám disproporce výsledků voleb jednotlivých stran a přibližný počet hlasů, které politické strany potřebují na získání jednoho mandátu. U senátních voleb je problémem, jak stranicky zařazovat jednotlivé kandidáty a zvolené senátory. Proto v tomto případě uvádím pomocí tabulek výsledky voleb a počty senátorů rozdělené podle volební strany a podle politické příslušnosti.

V této části také využiji induktivní metody založené na reálných datech, které získám díky realizaci dotazníkového šetření. Průzkumu se účastní náhodně vybraný vzorek občanů starších 18 let. Použiji zde statistické výběrové charakteristiky (vážený aritmetický průměr a výběrovou směrodatnou odchylku), které mi pomohou určit polohu a variabilitu odpovědí na otázky z dotazníkového šetření. Výstupy a vyhodnocení výsledků z dotazníkového šetření zpracuji do přehledných grafů a tabulek. Vyvozené závěry sumarizuji do shrnutí.

Poslední, čtvrtá část diplomové práce se zabývá mými náměty a doporučeními na změnu volebního systému v České republice. Zmiňuji se zde také o výhodách a imunitě zákonodárců.

Diplomová práce má tyto následující cíle:

- *popsat volební systémy v České republice a obecně volby jako takové*
- *analyzovat výsledky voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu PČR*
- *provést dotazníkové šetření na názory náhodně vybraného vzorku lidí na volby do Parlamentu ČR*
- *nastínit náměty a doporučení ke zlepšení voleb a volebního systému*

„Veřejná volba analyzuje motivy a činy politiků, vlády a vládních úředníků jako lidí s osobními zájmy, které se mohou či nemusí shodovat se zájmem veřejnosti, jíž mají sloužit. Je to analýza chování lidí v reálném světě.“ (Arthur Seldon) ¹

---

¹ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3.vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9. [478]

1 Teorie volby

1.1 Veřejná volba

Teorie veřejné volby je poměrně mladá vědecká disciplína, jež se jako samostatný obor začala rozvíjet zejména po roce 1948. K jejímu rozvoji do značné míry přispěla hospodářská krize 30.let, kdy došlo ke značnému rozčarování z fungování trhu.² Vznik teorie veřejné volby jako samostatné ekonomické disciplíny je spojen se zveřejněním prací tří ekonomů, jimiž byli: **Duncan Black** (1948), **James Buchanan** (1949) a **Kenneth Arrow** (1951). Průkopnickými pracemi v této oblasti pak byla práce **Anthonyho Downse** *Ekonomická teorie demokracie* (An Economic Theory of Democracy, 1957) a zejména pak kniha **Jamese Buchanana** a **Gordona Tullocka** *Kalkulace souhlasu* (Calculus of Consent, 1962). Následovala práce **Mancura Olsona** *Logika kolektivní akce* (The Logic of Collective Action, 1965).³

Postupně se z autorů, kteří zkoumali problematiku politického rozhodování pomocí nástrojů ekonomické teorie, vytvořila **škola veřejné volby**. Tato škola začala používat nástroje a metody ekonomie k analýze politického chování a rozhodování. Toto rozhodování je podle této školy podřízeno stejným ekonomickým zákonům jako chování jednotlivců, kteří směřují na trhu a snaží se maximalizovat vlastní individuální prospěch.

Přístup teorie veřejné volby je založen na třech předpokladech. Je založen na:

1. určitých behaviorálních předpokladech – jednotlivci uvažují racionálně, s cílem maximalizovat užitek, sledují svůj vlastní prospěch
2. často popisuje proces odhalování preferencí jako analogický tržním preferencím – voliči odhalují své preference prostřednictvím hlasování, odhalené preference vystupují jako poptávka
3. klade si tytéž otázky jako tradiční teorie cen – „Existuje rovnováha?“, „Je stabilní?“, „Pareto efektivní?“, „Jak ji lze dosáhnout?“⁴

---

² DVORSKÁ-KRUPKOVÁ, Ladislava. *Teorie veřejné volby*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. 55 s. ISBN 80-7079-700-2. [7]

³ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3.vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9. [480-481]

⁴ DVORSKÁ-KRUPKOVÁ, Ladislava. *Teorie veřejné volby*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. 55 s. ISBN 80-7079-700-2. [7-8]

Předmětem zkoumání této školy je teorie státu, politika stran, volební pravidla, fungování institucí, byrokracie, chování voličů, zájmové skupiny apod. Volič je považován za „zákazníka“ a politik za „výrobce“ nebo „obchodníka“. Každý z nich sleduje vlastní zájem.

Volební proces v demokratické společnosti může být realizován v těchto základních formách:

- formou přímé demokracie
- formou nepřímé (reprezentativní, zastupitelské) demokracie.

Přímá demokracie znamená, že občané rozhodují přímo (tj. přímá volba), např. referendum. V praxi je využívána výjimečně z důvodu velké nákladnosti a zdlouhavosti. Relativně častěji se používá referendum například ve Švýcarsku. Většinou je problém zformulovat otázku, která musí být jednoznačná, výstižná, stručná a na kterou lze odpovědět pouze „ano“ nebo „ne“. Jestliže se referendum využívá, tak je tomu spíše v obcích.

V případě **nepřímé demokracie** si voliči volí reprezentanty svých zájmů (většinou politické strany). Delegation rozhodovací pravomoci na volené zástupce umožňuje vyjednávat mezi menším počtem rozhodovatelů. Je to mnohem výhodnější a časově méně náročnější. Pro rozhodování pak také hraje důležitou roli volební systém a způsob zastoupení rozhodovatelů z jednotlivých politických stran ve volených orgánech (jaká je struktura volených zástupců, jaké voliče zastupují, jaké zájmy a preference svých voličů zastupují a při rozhodování prosazují).

V současné době jsou využívány dva základní systémy nepřímé demokracie – poměrné zastoupení a většinové zastoupení. Více viz kapitoly 2.7.2 Poměrný volební systém a 2.7.3 většinový volební systém.

1.2 Hlavní teoretické přínosy veřejné volby

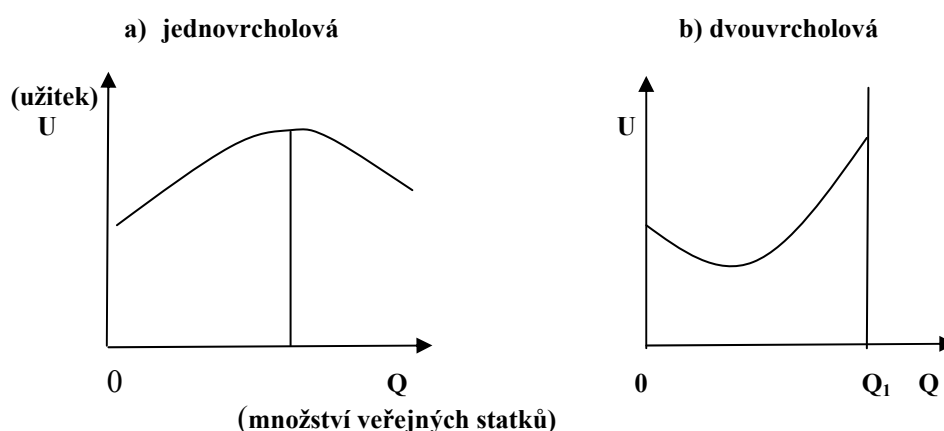
1.2.1 Paradox hlasování

Volební paradox (neboli hlasovací paradox, paradox cyklické volby) je jeden z problémů, který může být spojen s většinovým pravidlem rozhodování.

Volební paradox představuje situaci, kdy není splněna podmínka nearbitrárnosti a výsledek hlasování závisí na pořadí, ve kterém jsou jednotlivé dvojice variant

porovnávány. Vzniká v případě, že se rozhoduje minimálně mezi třemi návrhy a jeden z rozhodovatelů (voličů) je nestandardní volič s vícevrcholovou preferencí. Voličem s vícevrcholovou preferencí se rozumí volič, který upřednostňuje krajní varianty, řídí se heslem „hop nebo trop“ či „buď maximum, nebo minimum“. Volební paradox naopak nevzniká a většinové pravidlo funguje u jednovrcholové struktury preferencí voličů, kdy neexistují voliči s extrémní stupnicí preferencí.⁵ Jednovrcholové a vícevrcholové preferenční křivky znázorňuje graf č.1.

Graf č. 1 - Preferenční křivka s jedním a s dvěma vrcholy

Pramen : PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3.přeprac.vyd. Praha: ASPI, a.s., 2005. 528 s. ISBN 80-7357-049-1. [69]

Budeme uvažovat, že máme tři voliče V_1 , V_2 , V_3 , kteří mají dostatek informací k tomu, aby volili mezi různými variantami programů A, B, C. Jejich preference zobrazuje tabulka č.1.

Tabulka č. 1 - Preference voličů mezi různými variantami programů

Volič	Alternativa A	Alternativa B	Alternativa C
V_1	1	2	3
V_2	2	3	1
V_3	3	1	2

Pramen: vlastní tabulka s pomocí zdroje OCHRANA, František. *Veřejný sektor a efektivní rozhodování*. 1.vyd. Praha: Management Press, 2001. 246 s. ISBN 80-7261-018-X. [139]

⁵ TETŘEVOVÁ, Liběna. *Veřejná ekonomie: úvod do problému*. 1.vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2003. 136 s. ISBN 80-7194-544-7. [87]

Při volbě mezi variantami A a B budou voliči V_1 a V_2 volit variantu A a volič V_3 zvolí variantu B. Varianta A tak zvítězí. Nyní budeme volit mezi A a C; voliči V_2 a V_3 dají hlas variantě C, takže varianta C vyhraje a měla by být optimální. C je tedy lepší než A, které je zase lepší než B. Pokud budeme hlasovat přímo mezi variantami B a C, zjistíme, že varianta B zvítězí, protože pro ni budou hlasovat voliči V_1 a V_3 .

Z výše popsaného příkladu lze tedy vidět, že **při většinovém volebním systému je velmi důležité, kdo rozhoduje o pořadí voleb**. Jestliže volíme nejprve mezi A a B a vítěz pak „postupuje“ do volby s alternativou C, je jasné, že C vyjde z těchto voleb jako vítěz. Bude-li ale pořadí odlišné, jiný bude i vítěz. Vítězná varianta programu je tedy určena pouze pořadím, v jakém probíhají jednotlivé dílčí volby.

Uvedený hlasovací paradox samozřejmě vyprovokoval řadu otázek. Ty vedly k úvahám, zda existuje nějaký politický mechanismus mimo diktaturu, který by bez omezování preferencí voličů a jejich výběrů, řešil tento problém.⁶

1.2.2 Arrowův teorém

Kenneth Joseph Arrow v roce 1951 ukázal, že při dodržení základních logických podmínek řešení neexistuje. Toto tvrzení nazval Arrowův teorém nemožnosti. Ten říká, že **„neexistuje politický mechanismus mimo diktaturu, který by bez omezování preferencí voličů efektivně řešil problémy kolektivního rozhodování a který by zaručil, že většinové hlasování bude konzistentní a optimální. Neexistuje žádná hlasovací metoda na principu většinového pravidla, která by garantovala efektivnost, respektovala individuální preference a nezávisela na jednacím pořádku, a to při vícevrcholové struktuře preferencí.“**

1.2.3 Teorém středového voliče

Tento teorém poprvé uvedl **Harold Hotelling** ve článku **Stabilita v konkurenci** (1929), který byl jedním z prvních příspěvků analyzujících politické chování metodou ekonomické teorie. Později obdobným způsobem analyzoval politické chování **A. Downs** (1957).

Hotelling zkoumal problém rozmístění dvou konkurujících si stánkařů na náměstí. Kam umístit své stánky, aby stánkaři měli maximální počet zákazníků? Došel k závěru,

---

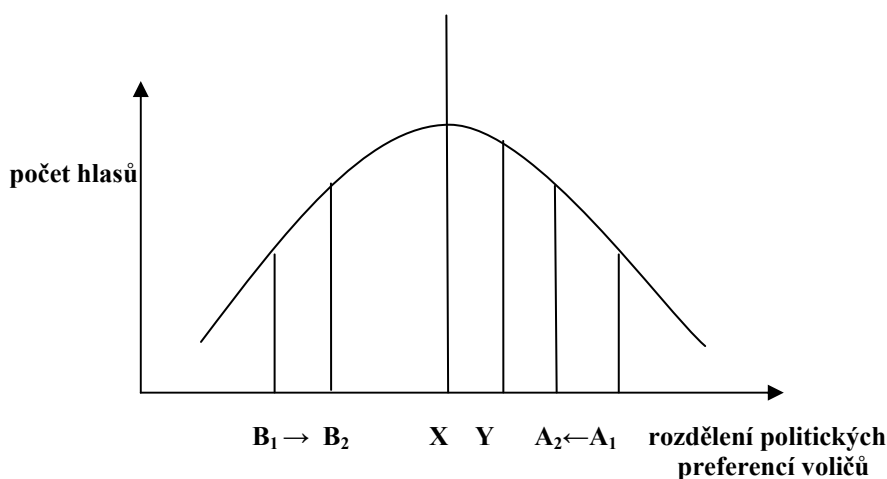
⁶ DVORSKÁ-KRUPKOVÁ, Ladislava. *Teorie veřejné volby*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. 55 s. ISBN 80-7079-700-2.[28]

že stabilní pozice stánkařů bude uprostřed náměstí. Jedině tak už žádný z nich nebude schopen zvýšit počet zákazníků na úkor druhého stánkaře.

Výše popsaný problém lze analogicky použít na rozhodování dvou politických rivalů (buď politických kandidátů, nebo politických stran), kteří se snaží maximalizovat počet voličských hlasů.

Následující graf č.2 ukazuje rozdělení politických preferencí voličů spojitou škálou zleva doprava. V grafu jsou zakresleny dva soupeřící kandidáti, levicový kandidát B a pravicový kandidát A, z nichž každý chce maximalizovat počet hlasů. Budeme předpokládat, že se tito kandidáti nejprve „umístí“ v pozicích A_1 a B_1 , které jsou stejně vzdálené od středu politického spektra X. Kandidát A poté získá všechny voliče napravo od pozice A_1 a také všechny voliče z prostoru XA_1 (protože to mají k němu „blíže“ než ke kandidátovi B). Kandidát B zase získá všechny voliče vlevo od B_1 a také všechny voliče v místech XB_1 (protože to mají k němu „blíže“ než ke kandidátovi A).

Graf č. 2 - Rozdělení politických preferencí voličů

Pramen: HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3.vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9. [490]

Je otázkou, zda oba kandidáti zůstanou v pozicích A_1 a B_1 . Mohli by třeba „reformulací“ svého programu získat další voliče. Kdyby kandidát B „posunul“ svůj politický prostor více vpravo (např. do B_2), neztratil by voliče, které nechává vlevo, ale získal by na úkor kandidáta A voliče z prostoru XY (kde Y je uprostřed mezi B_2 a A_1), protože ti by to teď měli k němu „blíže“ než ke kandidátovi A. Ale kandidát A by uvažoval stejně a chtěl by se také posunout směrem ke středu (např. do bodu A_2). Tím by získal zpět voliče z prostoru XY. Kandidát B se bude opět snažit získat voliče dalším posunem

ke středu X. Kandidát A bude reagovat stejně, aby neztratil „své“ voliče. Tímto způsobem se oba kandidáti budou posouvat směrem k bodu X, až se střetnou ve středu. Pak bude jejich „politická lokalizace“ stabilní. Žádný z nich pak již nebude moci získat voliče na úkor svého soupeře změnou své pozice na politickém spektru. Kdyby se chtěli kandidáti posunout od středu směrem vlevo nebo vpravo, voliče by ztráceli.

1.2.4 „Jánabráchismus“ (logrolling)

Pojem logrolling znamená obchodování s hlasy poslanců, aby mohly být přijaty určité zákony. Toto obchodování je založeno na různých zákulisních jednáních rozhodovatelů, resp. politických stran, které může mít různé dopady na prosazování nějakých návrhů. Určitý poslanec slíbí, že bude hlasovat pro opatření, které prosazují poslanci jiné politické strany výměnou za jejich podporu při hlasování o „jeho“ opatření. (podle českého přísloví **„já na bráchu, brácha na mne“**).

Rozšířenou formou obchodování s hlasy je čerpání státních prostředků na projekty, z nichž mají prospěch určité regiony. Náklady těchto projektů obvykle převyšují očekávaný prospěch z jejich realizace, ale obyvatelé regionu je intenzivně prosazují právě proto, že platí pouze malou část celkových nákladů. Jedná se např. o výdaje na výstavbu a údržbu vodovodů, vojenských základen, na ochranu životního prostředí apod., které jdou z kapes daňových poplatníků. Tyto výdaje se obvykle daří prosazovat v balíku, který spojí rozdílné zájmy různých regionů. Pokud by byly regionální výdaje schvalovány separátně, byly by s velkou pravděpodobností odmítnuty.⁷

1.2.5 Dobývání renty (rent-seeking)

Dobývání renty (rent-seeking) je využití politického procesu k obohacení se na úkor jiných. Tento pojem byl poprvé systematicky vysvětlen Gordonem Tullockem v roce 1967.

Příležitostí pro renty a jejich dobývání jsou proto **subvence, licence ke vstupu na trh, k dovozům, k vývozům či k jiným činnostem, cenové stropy a jiná privilegia**.⁸ Možnost

---

⁷ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3.vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9. [488]

⁸ VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Moderní kompendium ekonomických teorií: od antických zdrojů až po třetí tisíciletí*. 1.vyd. Praha: Profess Consulting s.r.o., 2005. 378 s. ISBN 80-7259-020-0. [328]

dobývat rentu obecně vyplývá z regulace ekonomiky. Naopak deregulace, demonopolizace a konkurence odstraňují institucionální předpoklady pro vytváření a dobývání renty.⁹

Ten, kdo získá od státu povolení k dovozu (povolení k vývozu, licenci, atd.), inkasuje čistý zisk. Ten je výsledkem omezeného počtu státních povolení. Poněvadž se jedná o zisk, který vyplývá ze vzácnosti, říká se mu renta. Ta je výsledkem privilegia. Z důvodu, že jsou tyto licence tak lukrativní, začíná proces dobývání renty.

Ten, kdo rentu dobývá, je ochoten nést vysoké náklady, aby výsadu, z které renta plyne, získal. Dobyvatelé renty jsou někdy ochotni nést náklady až do výše renty. Je to dáno konkurencí mezi dobyvateli. Může se jednat o náklady na kontaktování politiků a úředníků (kteří o udělení privilegií rozhodují), náklady na lobbování různého druhu, často i náklady na uplácení.

Náklady na dobývání renty jsou však neproduktivní. Kdyby byly lidské a materiální zdroje využity jinde a jinak (než vynakládané na lobbování, vytváření kontaktů s politiky a úředníky atd.), mohly by být vytvořeny užitečné statky. Takovým způsobem jsou tyto zdroje promrhány dobýváním renty.

1.2.6 Volby a zájmové skupiny

Ačkoliv podle ústavy má každý občan jeden hlas, zdá se, že hlasy některých voličů mají větší vliv. Na výsledek politického procesu totiž mají velký vliv zájmové skupiny.¹⁰

Zájmová skupina (lobby) většinou organizuje finanční nebo jinou podporu určité politické straně (nebo popř. politikovi), která její názor akceptuje. Zájmové skupiny jsou organizovány s cílem zvýšit prospěch svých členů zákonnou cestou. Přesto však jde jejich aktivita na úkor spotřebitelů a daňových poplatníků.

Ekonom Mancur Olson specifikoval, že růst počtu zájmových skupin, růst jejich síly a politického vlivu směřuje ke zvětšení přerozdělovacích procesů ve společnosti. Díky tomu se snižuje ekonomická efektivnost společnosti, a to má negativní dopad na výši vytvořeného národního důchodu. Společenské náklady vznikají v procesu přerozdělování důchodu od neorganizovaných skupin k organizovaným zájmovým skupinám.

---

⁹ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3.vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9. [490]

¹⁰ STIGLITZ, J.E. *Ekonomie veřejného sektoru*. 1.vyd. Praha: Grada, 1997. 661 s. ISBN 80-7169-454-1 [205]

Mimo jiné rostoucí role zájmových skupin vede ke zvětšení rozsahu a hloubky státní regulace hospodářství. K tomu dochází z toho důvodu, že činnost zájmových skupin se orientuje takovým směrem, aby politici více kontrolovali různé hospodářské činnosti (např. vstup konkurentů na trh). Tak se nepochybně zvyšuje úloha vlády v hospodářství a ve společnosti vůbec.

1.2.7 Teorie byrokracie

Původní analýza chování byrokracie vycházela z předpokladu, že byrokraté sledují přání svých politických vůdců.

K rozvoji teorie byrokracie přispěl hlavně William Niskanen. Vyšel z předpokladu podnikavosti výše postavených úředníků, kteří jsou zodpovědní za rozpočet úřadu. Do byrokratovy užitečností funkce zahrnul pravidelný plat, možnost vedlejšího příjmu, vliv a moc, společenské postavení a snadnost řízení úřadu. Protože je toto všechno závislé na rozpočtu úřadu, je možné velikost rozpočtu považovat za významný prostředek maximalizace užitečnosti úředníka. Niskanen také dospěl k závěru, že úředníci budou usilovat o maximální rozpočet svého úřadu a že k tomu budou využívat své informační výhody a svého monopolu nabídky (specifických úředních služeb), kterým disponují.

Jedním z typických soukromých zájmů státního úředníka je touha zvětšit vlastní úřad. Poté ale dochází ke spontánnímu růstu veřejného sektoru. Jak se byrokratické struktury stávají většími, věnují více času na řešení vlastních, vnitřních záležitostí, než problémům, pro které byly založeny. Růst veřejných výdajů je v zájmu vládní byrokracie. Zvyšují-li se veřejné výdaje, rozšiřuje se veřejný sektor a roste počet jeho zaměstnanců. S vyšším počtem vládních institucí roste vliv a moc byrokracie, a proto budou vládní úředníci podporovat takové politiky popř. politické strany, které budou prosazovat všeobecný růst veřejného sektoru.

Teorie byrokracie tedy poukazuje na to, že existují rozpory mezi zájmy úředníků a zájmy voličů.

Podle teoretiků veřejné volby je vytvoření konkurenčního prostředí jediné účinné opatření, jak zvýšit efektivnost státní byrokracie. V současné době má **převážná většina vládních úřadů** v oblasti své činnosti **monopolní postavení**, a to negativně působí na chování vládních úředníků k občanům. Z tohoto důvodu by mělo být základem reformy státní správy zrušení takových monopolů.

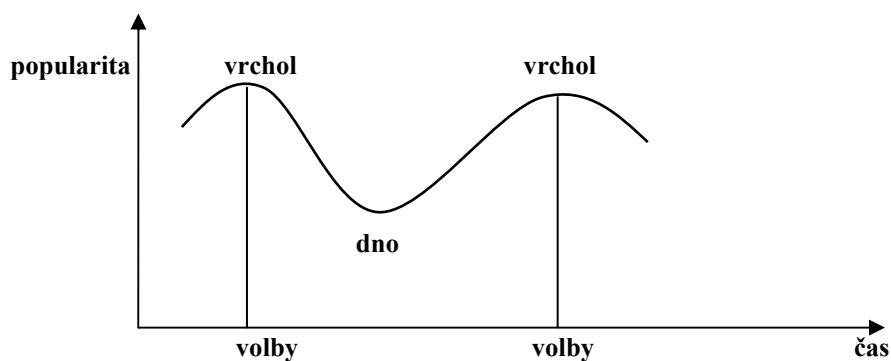
1.2.8 Teorie politického cyklu

Vlády se chovají tak, aby získaly maximální počet hlasů v následujících volbách.

Jeden dva roky před volbami vlády většinou preferují politiku *poptávkové expanze*. Ta přináší pozitivní efekty (růst produkce a zaměstnanosti) poměrně brzy, zatímco náklady této politiky (vyšší inflace) se dostaví až později. Po volbách naopak vlády směřují k *poptávkové restrikci*, protože její negativní efekty (pokles produkce a růst nezaměstnanosti) se dostaví, když ještě nehrozí nové volby, zatímco pozitivní efekt (nižší inflace) nastane později, když se již blíží nové volby.

Průběh hospodářského cyklu je tak ovlivněn politickým cyklem. Jeho délka je dána volebním obdobím. Politický volební cyklus ilustruje graf č.3. Na ose *x* je znázorněno časové období (například u voleb do PS by bylo časové rozložení čtyři roky) a osa *y* ukazuje popularitu a reakce na požadavky voličů (plnění volebních slibů). Politický cyklus má vrchol v době konání voleb a dno zhruba ke konci poloviny volebního období.

Graf č. 3 - Politický volební cyklus

Pramen: VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Moderní kompendium ekonomických teorií: od antických zdrojů až po třetí tisíciletí*. 1.vyd. Praha: Profess Consulting s.r.o., 2005. 378 s. ISBN 80-7259-020-0. [327]

1.2.9 Efekt racionální ignorance

Podstatou tohoto efektu je předpoklad, že občané vědí, že jejich hlas ovlivní výsledky voleb jen zanedbatelně. Proto nepokládají svůj hlas za rozhodující.

Důvody racionální neúčasti ve volbách mohou také záležet na faktu, že volič si je vědom toho, aby se mohl ve volbách přesně rozhodnout, potřebuje takové informace, aby volil ve svém vlastním zájmu. Poněvadž takto uvažující volič bere v potaz, že získání

potřebných informací by bylo velice nákladné, a navíc také ví, že jeho individuální hlas neovlivní výsledky voleb, stává se *racionálně ignorantním*.

Na rozdíl od voliče, který jakoby fatálně přijímá úděl bezvýznamnosti svého jednotlivého voličského hlasu, volič – ignorant si uvědomuje, že existuje možnost objektivizovat veřejnou volbu z hlediska vlastního zájmu za předpokladu, že by získal potřebné informace. Protože získání informací je velmi nákladné a konečný volební výsledek je velmi nejistý, volič zaujímá zdánlivě paradoxně „aktivní postoj“ tím, že ignoruje získání potřebných informací pro svou rozhodovací účast ve volbách.¹¹

Racionálně ignorantní voliči mají sklon hodnotit politiku podle stávající ekonomické situace a to z toho důvodu, že pro ně není jednoduché rozeznat krátkodobé a dlouhodobé dopady jednotlivých politických opatření. Takové politické opatření, které voličům přináší užitek před volbami a jehož náklady se projeví až po volbách, znamená pro politiky naději na znovuzvolení. Naopak politické opatření, jehož náklady se dostavují již před volbami a prospěch z něho přichází až po volbách, zmenšuje naději politiků na opakované zvolení. Z těchto důvodů bývá politický proces poznamenán upřednostňováním takových politik, jejichž prospěch se dostaví dříve než náklady. Tento jev se nazývá *efekt krátkozrakosti*.

1.2.10 Konstituční ekonomie

Tzv. konstituční ekonomie je zvláštní součástí teorie veřejné volby, která komparuje, zkoumá a hodnotí alternativní soubory pravidel. Jedná se o politická pravidla, která se týkají volebního systému, způsobů hlasování v legislativních sborech apod. To znamená, že jde o pravidla, která ovlivňují chování voličů i politiků. Tento soubor politických pravidel je reprezentován zákonem nejvyšším, a to ústavou. Z tohoto důvodu se konstituční ekonomie věnuje problémům, jaká politická pravidla by měla být v ústavě zakotvena.

---

¹¹ OCHRANA, František. *Veřejný sektor a efektivní rozhodování*. 1.vyd. Praha: Management Press, 2001. 246 s. ISBN 80-7261-018-X. [154]

2 Veřejná volba v České republice

Veřejná volba je proces, kterým se individuální preference spojují do kolektivních rozhodnutí. Každá demokratická společnost v takto prováděné agregaci zdůrazňuje význam individuálních hodnot a preferencí. Kardinálním problémem je ovšem fakt, že se musí agregovat tisíce nebo dokonce miliony názorů do jediného rozhodnutí, jelikož může existovat pouze jeden státní rozpočet, jedna sociální politika, fungovat může jenom jeden parlament, v čele státu může stát pouze jeden prezident apod. Na vývoji teorie společenského výběru se podílejí ekonomové, politologové, sociologové, filozofové, matematici a další odborníci.¹²

2.1 Volby do Evropského Parlamentu

Čeští občané volili své zástupce do Evropského parlamentu poprvé v roce 2004 - dva a půl měsíce poté, co Česká republika 1.května 2004 vstoupila do Evropské unie. Volby do Evropského parlamentu upravuje zákon č.62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů.

Volby do Evropského parlamentu jsou přímé. V jednotlivých členských zemích se ale princip volby liší. Právo volit na území České republiky do Evropského parlamentu má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.

Při těchto volbách se uplatňuje poměrný systém, kdy strana nebo koalice stran potřebuje získat minimálně 5 % hlasů (uzavírací klauzule). Volby probíhají na základě kandidátních listin s maximálním počtem 32 kandidátů, který je o třetinu vyšší než počet poslanců, kteří mají být zvoleni. Česká republika tedy obsazuje v Evropském parlamentu 24 křesel. Kandidujícím subjektům jsou mandáty přidělovány pomocí d'Hondtovy metody s řadou dělitelů 1, 2, 3, 4, 5 atd. Pořadí kandidátů pro přidělování mandátů je určeno pořadím kandidátů na kandidátní listině. Jestliže kandidát obdrží alespoň 5 % přednostních hlasů z celkového počtu hlasů, které získala volební strana, je mu mandát přidělen přednostně.

---

¹² FIALA, Petr. *Skupinové rozhodování*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1997. 193 s. ISBN 80-7079-044-X. [21]

Funkční období europoslanců je pětileté.

Poslancem Evropského parlamentu za Českou republiku se může stát občan ČR nebo občan jiného členského státu Evropské unie (pokud je alespoň 45 dní veden v evidenci obyvatel ČR), který dosáhl věku 21 let a není zbaven práva být do Parlamentu volen. Nyní se uskuteční volby do Evropského parlamentu 5. - 6.června 2009.

2.2 Volby do Parlamentu České republiky

Parlament je podle Ústavy ČR tvořen 2 komorami, a to dolní komorou - Poslaneckou sněmovnou a horní komorou - Senátem. Poslaneckou sněmovnou se stala dnem účinnosti Ústavy (1.ledna 1993) Česká národní rada. Senát je konstruován jako protiváha vůči Poslanecké sněmovně, jako prvek, který vytváří předpoklady kvalitnějšího legislativního procesu a jako prvek kontinuity Parlamentu pro případ, že by byla rozpuštěna Poslanecká sněmovna.

Obě komory Parlamentu mají autonomní postavení.

Parlament České republiky jako celek volí hlavu státu, prezidenta. Poslanecká sněmovna schvaluje programové prohlášení vlády a bez tohoto souhlasu se vláda nemůže ujmout úřadu. Sněmovna může vládě vyslovit nedůvěru. Také v rámci zákonodárné moci Parlamentu přísluší Poslanecké sněmovně výjimečné postavení. Návrhy všech zákonů se předkládají Poslanecké sněmovně. Poslanecká sněmovna schválený návrh zákona postoupí Senátu. Jestliže Senát návrh zákona zamítne, hlasuje o něm Poslanecká sněmovna znovu. Pak může ale být návrh zákona přijat, jestliže je schválen nadpoloviční většinou všech poslanců. Sněmovna může přehlasovat i prezidentské veto zákona. Návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu se projednává na veřejné schůzi Sněmovny a usnází se o nich pouze Poslanecká sněmovna – jsou tedy schvalovány bez Senátu.¹³

---

¹³ KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0. [307]

2.2.1 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

V dolní komoře Parlamentu je 200 poslanců, kteří jsou voleni na dobu čtyř let.

Rozdělení mandátů ve Sněmovně se provádí na základě poměrného systému. Občané České republiky, kteří dosáhli věku 18 let, volí kandidátní listiny politických stran, přičemž mohou ovlivňovat pořadí kandidátů na listině prostřednictvím tzv. preferenčních hlasů. Volí se tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.

Poslancem Parlamentu může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 21 let. V platném volebním zákoně jsou stanoveny i další podmínky uplatnění volitelnosti: při volbách do Poslanecké sněmovny musí být uchazeč o zvolení na kandidátní listině politické strany, hnutí či koalice, musí dát písemný souhlas s kandidaturou obsahující čestné prohlášení, že nejsou známy překážky volitelnosti, může být jen na kandidátní listině jedné politické strany, hnutí či koalice atd.¹⁴

Zákon č.54/1990 Sb. byl prvním zákonem po roce 1989, který zaváděl v ČR pro volby, do tehdy ještě České národní rady, systém poměrného zastoupení a přepočítávací Hagenbach-Bishoffovu metodu. Hagenbach-Bishoffova metoda pro přepočítání výsledků hlasování na mandáty počítala se dvěma skrutiniemi pro přidělování mandátů. První skrutinium probíhalo na úrovni volebních obvodů, které byly vymezeny stejně s krajským členěním státu a druhé skrutinium probíhalo na úrovni celé republiky.

Kvórum pro vstup strany do prvního skrutinia bylo pro všechny kandidující strany shodné - 5 % z celkového počtu hlasů za ČR celkem. Zákon také zaváděl dvě podmínky pro posun kandidáta pro přednostní přidělení mandátu. První podmínka znamenala, že alespoň desetina voličů dané strany využije práva přednostního hlasování. Druhou podmínkou bylo získat tolik přednostních hlasů, aby se dosáhlo více než poloviny hlasů pro tuto stranu, odevzdaných voliči, kteří využili práva přednostního hlasování.

Od 28.února 1992 začal platit zákon č.94/1992 Sb. V oblasti přepočítávání výsledků hlasování na mandáty přinesl dvě úpravy. První úprava znamenala zavedení vyššího kvóra pro postup do prvního skrutinia pro volební koalice stran. Kvórum bylo zvýšeno pro dvoučlenné koalice na 7 %, pro tříčlenné na 9 % a pro čtyř a vícečlenné na 11 %

---

¹⁴ KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0. [308]

z celkového počtu hlasů. Zákon také přinesl změnu podmínek pro posun kandidátů na základě přednostního hlasování. Hranice pro postup byla snížena na nejméně 15 % získaných přednostních hlasů.

V roce 1995 byla přijata nová právní úprava voleb - zákon č. 247/1995 Sb., který platil od 30.října 1995. V oblasti přepočtu hlasů na mandáty byla změněna pouze hranice pro posun kandidáta pro přednostní přidělení mandátu na alespoň 10 % přednostních hlasů.

Zásadní změnu do přepočítávání výsledků hlasování na mandáty přinesl zákon č.204/2000 Sb. a jeho novela č.37/2002, která platí od 22.ledna 2002. Tento zákon ustanovil používání k přepočtu hlasů d'Hondtovu metodu s řadou dělitelů počínajících číslem 1 a pokračujících čísly 2, 3, 4, 5 atd. Dále bylo zvýšeno kvórum pro postup koalic stran do skrutinia. Pro dvoučlenné koalice bylo stanoveno kvórum 10 %, pro tříčlenné 15 % a pro čtyř a vícečlenné koalice 20 % z celkového počtu hlasů za ČR celkem.

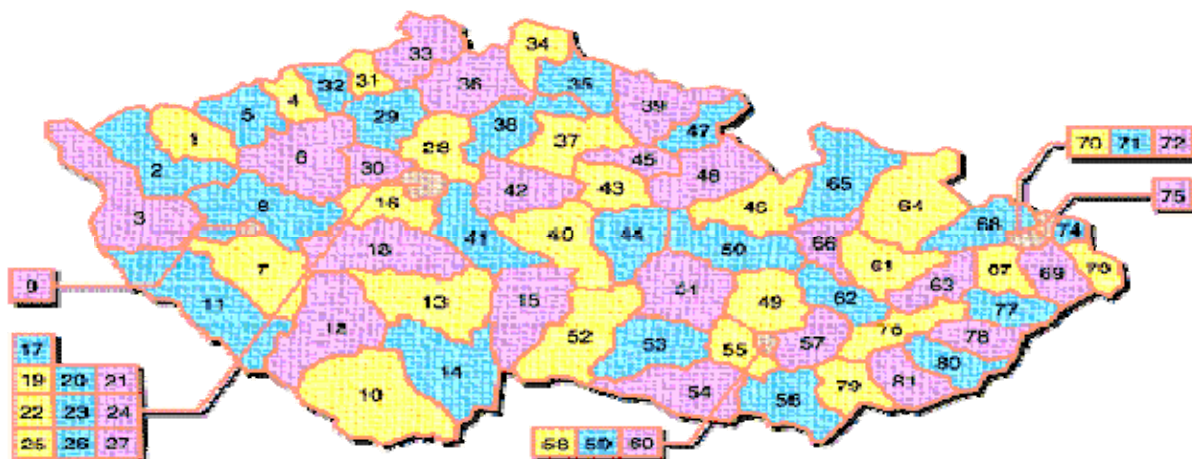
Zákon č.480/2006 Sb. stanovil pro postup kandidáta pro přednostní přidělení mandátu podmínku, a to získání alespoň 5 % přednostních hlasů. Před zavedením této změny z 5.října 2006 bylo pro postup nezbytné získat nejméně 7 % přednostních hlasů.

Pro všechny výše uvedené aplikace bylo společné to, že volebním obvodem, ve kterém se stranám rozděloval určený počet mandátů, byl tzv. „volební kraj“. Do roku 1998 jich bylo 8, od roku 2000 je krajů 14. Podíl mandátů pro volební kraj se stanoví poměrně na základě celkového počtu hlasů pro všechny strany, odevzdaných v jednotlivých volebních krajích.

2.2.2 Volby do Senátu Parlamentu České republiky

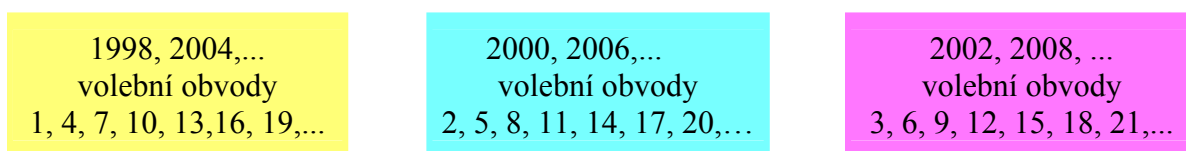
Volby do horní komory Parlamentu České republiky se uskutečnily poprvé v roce 1996. Senát byl najednou obsazen všemi 81 senátory. V roce 1998 byla třetina členů Senátu obměněna v prvních doplňovacích volbách (mandát těchto senátorů tedy trval pouze 2 roky). V dalších volbách v roce 2000 byla vystřídána druhá třetina Senátu, kdy noví senátoři nahradili členy působící ve funkci 4 roky.

Jinak volební období senátora je 6 let, na které jsou už dnes voleni všichni členové této parlamentní komory. Každé 2 roky se konají volby do jedné třetiny Senátu.

Pramen: *Jak se volí do Senátu* [on-line]. c2009, [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/volby/jsv.php?ke_dni=10.02.2009&O=5>

Obrázek č. 1 - Volební mapa obvodů

Pramen: *Jak se volí do Senátu* [on-line]. c2009, [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/volby/jsv.php?ke_dni=10.02.2009&O=5>

Obrázek č. 2 - Rozdělení volebních obvodů

Senátní volby se konají na základě většinového volebního systému. Pro žádné jiné volby do zastupitelských orgánů v ČR se tento systém nepoužívá. Přidělování mandátů podle většinového systému je zakotveno v zákoně č.247/1995 Sb. a od té doby nebyl změněn. Kandidát, který získá více než 50 % hlasů ve svém volebním obvodě, je zvolen senátorem. Pokud žádný kandidát nezíská nadpoloviční většinu odevzdaných hlasů, koná se druhé kolo voleb. Tam postupují první dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. Vítězem druhého kola se stává kandidát, který získá větší počet odevzdaných hlasů.

Senátorem se může stát pouze občan České republiky, kterému je nejméně 40 let. Příští volby do Senátu se uskuteční v roce 2010.

2.3 Volby do zastupitelstev krajů

První volby do zastupitelstev krajů¹⁵ se konaly v roce 2000 podle nového zákona č.130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Občané volili své zástupce do zastupitelstev krajů Středočeského, Budějovického, Plzeňského, Karlovarského, Ústeckého, Libereckého, Královéhradeckého, Pardubického, Jihlavského, Brněnského, Olomouckého, Ostravského a Zlínského.¹⁶ Výjimkou bylo hlavní město Praha, v němž tyto volby proběhly až o dva roky později. Na hlavní město Prahu se zákon o krajích nevztahuje. Zákon č.131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, v platném znění Praze přiznává postavení a pravomoci obce a zároveň kraje.

Volební právo je za prvé dáno věkem 18 let a za druhé tzv. krajským občanstvím, které se vztahuje na všechny obyvatele s příslušným věkem, kteří mají trvalé bydliště v některé obci kraje – tedy nejen občany České republiky, ale i občany ostatních států Evropské unie. Volí se kandidátní listiny politických stran, hnutí a volebních koalic na základě tajného, všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Na kandidátní listině mohou navíc využít až 4 preferenční hlasy. Těmi mohou voliči při dostatečném počtu změnit pořadí kandidátů na listině.

Ve volbách do zastupitelstev krajů se používá d'Hondtova metoda s modifikovaným první dělitelem řady dělitelů. (začíná číslem 1,42 a pokračuje řadou přirozených čísel 2, 3, 4, 5 atd.) Kvórum pro postup strany do skrutinia je v krajských volbách dosažení alespoň 5 % z celkového počtu hlasů, které byly odevzdány ve volebním obvodu. Tím je v tomto případě území kraje. Pořadí kandidátů pro přidělování mandátů je určeno pořadím kandidátů na kandidátní listině. Jestliže kandidát obdrží alespoň 10 % přednostních hlasů z celkového počtu hlasů, které získala strana, je mu mandát přidělen přednostně.

Počet volených zastupitelů kraje určuje počet obyvatel daného kraje a pohybuje se mezi 45 a 65 členů v zastupitelstvu. Volební období je čtyřleté.

---

¹⁵ V roce 2000 kraje vznikly jako nově ustanovené územně správní jednotky.

¹⁶ Od 31.5.2001 byly některé názvy krajů přejmenovány – Jihočeský kraj (dříve Budějovický kraj), kraj Vysočina (Jihlavský kraj), Jihomoravský kraj (Brněnský kraj), Moravskoslezský (Ostravský kraj).

2.4 Volby do zastupitelstev obcí

První volby do zastupitelstev obcí se uskutečnily v roce 1994. Obecní volby se řídí podle zákona č.491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zastupitelstva se volí na čtyři roky na základě tajného, všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Volebními obvody jsou v tomto případě obce. Počet zastupitelů se odvíjí od počtu obyvatel obce, jež bude zastupitelstvo zastupovat. Pokud se v průběhu volebního období sníží počet zastupitelů o víc než třetinu, počet zastupitelů klesne pod 7, anebo vznikne nová obec, dojde ke konání nových voleb.

Aktivní volební právo je od 18 let a vyžaduje obecní občanství. To znamená, že – podobně jako v případě krajských voleb – volit může nejen občan České republiky, ale i občané ostatních států Evropské unie, kteří mají v obci trvalé bydliště.

Pro komunální volby platí tři pravidla:

- Podle § 20 zákona č.491/2001 Sb. mohou ve volbách do obecních zastupitelstev kandidovat tzv. volební strany, kterými jsou nejen politické strany, hnutí a koalice, ale i nezávislí kandidáti a jejich sdružení, sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů. Registrace kandidátních listin nezávislých kandidátů je podmíněna peticí určitého počtu občanů daného volebního obvodu.
- Podle § 34 téhož zákona může volič hlasovat nejvýše pro tolik kandidátů, kolik zastupitelů má být zvoleno. V komunálních volbách jsou užívány otevřené kandidátní listiny. Volič má možnost využít panašování: může hlasovat pro jednu kandidátní listinu nebo pro jednotlivé kandidáty či kombinovat hlasování pro kandidáty z různých kandidátních listin. Tento princip byl i ve volebním zákoně pro obecní zastupitelstva od roku 1990. Podle novely z roku 1994 se nesčítají preferenční hlasy, ale přidělují se kandidátním listinám – při zachování pořadí na těchto listinách. Až ten kandidát, který získal více než 10% průměru počtu hlasů příslušné kandidátní listiny, má nárok na preferenční mandát. Tedy:

$$\text{počet hlasů, nutný pro postup na první pozici kandidátní listiny} \geq 110 \times \frac{\text{počet hlasů, získaný volební stranou}}{\text{počet kandidátů na kandidátní listině}}$$

- Zákon pro volby do zastupitelstev obcí č.491/2001 Sb. zavedl kvórum, omezující vstup stran do skrutinia, a to ve výši 5 % získaných hlasů z celkového počtu hlasů, vyděleného počtem volených zastupitelů a vynásobeného počtem kandidátů, kandidujících za danou stranu, maximálně však počtem, rovným počtu volených zastupitelů. Tedy:

$$\text{počet hlasů, nutný pro postup do skrutinia} \geq 5 \% \times \frac{\text{celkový počet platných hlasů}}{\text{počet členů voleného Zastupitelstva}} \times \frac{\text{počet kandidátů na kandidátní listině}}{\text{počet členů voleného Zastupitelstva}}$$

Další důležitá změna volebního zákona pro obce také souvisí s novelou z roku 2001 a znamenala přechod od Saint-Lagüevy metody, používané od roku 1990, k d'Hondtově metodě.¹⁷

2.5 Celostátní referendum

V České republice se od roku 1989 konalo celostátní referendum pouze jednou, a to v roce 2003, které se týkalo vstupu do Evropské unie. Poslanci tehdy přijali jednorázový ústavní zákon č.116/2003 Sb., o vyhlášení referenda o přistoupení ČR k Evropské unii. Otázka pro referendum zněla: "Souhlasíte s tím, aby se Česká republika stala podle smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii členským státem Evropské unie?"

Referendum se podle platného zákona může konat pouze na místní úrovni v obcích.(viz následující kapitola) Tato referenda jsou poměrně častá a občané se v nich vyjadřují k otázkám, které přímo souvisí s životem v obci.

Protože uzákonění celostátního referenda by změnilo ústavu, je ke schválení zákona zapotřebí třípětinová většina všech poslanců a třípětinová většina přítomných senátorů.

¹⁷ KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0. [331-332]

Od roku 1993 Senát i Poslanecká sněmovna projednávaly návrhy zákonů o referendu již několikrát, avšak ani na jednom se neshodly. Nejdále se zatím dostal zákon o referendu v roce 2002, kdy jej sice dolní komora schválila, ale senátoři byli proti.

Referendum se také zvažovalo v případě našeho členství v NATO, kdy ho ze začátku nejvíce prosazovala ČSSD (tedy alespoň dokud setrvala v opozici). Jakmile se ale ujala vlády, referendum jí najednou už tolik po chuti nebylo. Do NATO Česká republika nakonec vstoupila po schválení přístupu Parlamentem.

Poslední dobou o referendu mluví opět ČSSD, a to v případě vybudování radarové stanice protiraketové obrany v ČR.

2.6 Místní referendum

Místní referendum neboli také místní lidové hlasování je v současné době jediným realizovatelným nástrojem přímé demokracie v České republice. Legislativní úpravu místního referenda najdeme v zákoně č.22/2004 Sb., o místním referendu, který plně nahradil předchozí právní úpravu obsaženou v zákoně č.298/1992 Sb.

Místním referendem mohou občané rozhodovat pouze o konkrétně položených otázkách, které spadají do samostatné působnosti obce, města, městské části nebo městského obvodu a na které lze odpovědět "ano" nebo "ne". Občané v něm uskutečňují své právo na samosprávu a rozhodují v dalších případech stanovených zákonem. V referendu nelze zasahovat do přenesené působnosti obce a nelze rozhodovat ani o některých dalších věcech uvedených v zákoně.

V praxi z toho vyplývá, že pro platnost referenda je velmi důležité dobře formulovat otázku.

2.7 Volební systémy v České republice

Volební proces je charakterizován především 2 fázemi. První fáze je uskutečnění voleb s procesem výběru voliče. Druhá znamená transformaci výsledků do politického složení voleného sboru.

Soubor pravidel, podle kterého se řídí celý proces od jeho úplného začátku (to je od vyhlášení voleb a stanovení jejich data) po jeho konečnou fázi (tedy sečtení hlasů a jejich převedení na mandáty), je uzákoněn ve volebních zákonech a volebních řádech dané země. Tento soubor pravidel se dá v širším pojetí označit za volební systém.

Obecně lze tedy říci, že **volební systém je soubor pravidel, který řídí proces voleb, a výslednou podobou je transformace hlasů na mandáty.**

Typologie volebních systémů je značně komplikovaná. Neexistuje shoda, jak volební systémy kategorizovat. Proto níže popsané rozdělení volebních systémů není jediné možné a je nutné ho chápat pouze jako orientační.

Zjednodušeně lze volební systémy rozdělit na tři základní typy:

- většinové volební systémy
- poměrné volební systémy
- smíšené volební systémy.

Každá kategorie se pak dále dělí na další typy.

Většinové volební systémy se člení na:

- volební systémy prosté většiny
- volební systémy absolutní většiny
- volební systémy alternativního hlasování.

Poměrné volební systémy se dělí na:

- volební systémy kandidátních listin
- volební systémy jednoho přenosného hlasu.

Smíšené volební systémy je možné rozdělit podle způsobu složení většinových a poměrných složek, přičemž terminologie jednotlivých typů je velmi různá. Mnoho autorů uvádí i čtvrtou kategorii, kterou nazývají polopoměrné či ostatní volební systémy.

Ve své práci se dále budu zabývat pouze většinovým a poměrným zastoupením z toho důvodu, že v České republice se používají pouze tyto dva volební systémy.

2.7.1 Stručná historie volebního systému v českých zemích

Záměrem tohoto přehledu není podat vyčerpávající popis vývoje volebního systému v českých zemích, ale spíše nastínit pozadí jeho dnešní podoby.

V období **Rakouska-Uherska** se pro přímé volby do Zemských sněmů a Říšské rady využívalo **principu většinového zastoupení**, a to převážně v jeho absolutní podobě. Kandidát musel získat nadpoloviční většinu odevzdaných hlasů v daném volebním obvodu.

Probíhaly dvě kola volby. Do druhého kola postupovali dva nejsilnější kandidáti - podobně jako dnes při volbách do Senátu ČR.

Československá ústava z roku 1920 oproti tomu zavedla **princip poměrného zastoupení**, který se uplatňoval ve volbách do obou komor Národního shromáždění (tedy jak do PS, tak i do Senátu). Komory se tak lišily kromě pravomocí svou velikostí (300 poslanců/150 senátorů) a délkou volebního období (6/8 let). V praxi však byly obě komory rozpouštěny současně a také se do obou komor najednou konaly volby (až na volební období Poslanecké sněmovny 1929-1935).

Rozdělování mandátů na základě výsledku voleb probíhalo ve třech skrutiniích. V prvním skrutiniu se používala **Hareova formule či metoda**. Mandáty obdrželi kandidáti podle pořadí na kandidátní listině. Neobsazené mandáty a zbytky hlasů byly převáděny do druhého skrutinia. Hlasy stran, které v kraji nezískaly ani jeden mandát (tehdy přibližně 22 tisíc hlasů), nebo 20 tisíc hlasů v nějakém kraji, se nepřeváděly. Toto kvórum bylo podstatně nižší, než je tomu dnes. V druhém skrutiniu se zbylé hlasy z celé republiky vydělily zbylým počtem mandátů zvětšeným o jeden. Tím vzniklo volební číslo druhého skrutinia. Byla tedy aplikována **Hagenbach-Bischoffova metoda**. Mandáty, které nebyly obsazeny ani ve druhém skrutiniu, se přidělily ve třetím skrutiniu podle **metody největších zbytků**. Jestliže došlo ke shodě počtu zbylých hlasů, rozhodoval los. Po roce 1925 se metoda rozdělení mandátů ve druhém a třetím skrutiniu značně zkomplikovala.

Ústavním dekretem prezidenta č.47/1945 bylo rozhodnuto, že Prozatímní národní shromáždění bude vykonávat zákonodárnou moc podle Ústavy z roku 1920. Tento dekret také určil, že Prozatímní národní shromáždění bude jednokomorové a vznikne na základě nepřímých voleb. V roce 1945 volitelé vybírali poslance do Prozatímního národního shromáždění na základě politické parity. To znamenalo, že každá strana Národní fronty získala přímo 40 mandátů a zbytek byl přidělen pro kulturní a jiné instituce a pro osobnosti národního významu. V roce 1946 proběhly volby do ústavodárného Národního shromáždění. Byl ustanoven jako jednokomorový parlament se 300 poslanci podle **zásady poměrného zastoupení**. Podle volebního zákona z roku 1946 bylo pro první skrutinium použito **Hareovy metody**. Pro druhé skrutinium nebylo zvoleno žádné kvórum povinných hlasů z prvního sčítání a používala se **Hagenbach-Bischoffova kvóta**.

Zajímavou a často opomíjenou kapitolou ve vývoji volebního systému v českých zemích je období **komunistického režimu** v letech 1948-1989. Podle volebního zákona

č.75/1948 Sb. se první volby konaly ještě podle *zásady poměrného zastoupení* přibližně v prvorepublikové podobě. Pokud se ale voličům nabízela pouze jedna kandidátka (což byl případ Národní fronty), připadaly jí automaticky 4/5 mandátů, zatímco zbytek byl převáděn na celostátní úroveň. Nadále se využívala *Hareova metoda* v prvním skrutiniu a ve druhém se pak postupovalo při rozdělování zbylých mandátů *metodou největších zbytků*.

Roku 1954 došlo k zásadnímu zlomu - na základě inspirace v SSSR byl zaveden *většinový systém s jednomandátovými volebními obvody*, a to s požadavkem získání absolutní většiny hlasů ke zvolení. Netřeba dodávat, že kandidáti Národní fronty byli zvoleni absolutní většinou hlasů již v prvním kole. Nově byla zavedena možnost poslance rovněž odvolávat. K odvolání stačila nadpoloviční většina platných hlasů alespoň poloviny oprávněných voličů v daném volebním obvodu.

Ústava ČSSR byla přijata jako ústavní zákon č.100/1960 Sb. V článku 3 odstavci 3) byl zakotven princip odvolatelnosti: "Člen kteréhokoli zastupitelského sboru může být z rozhodnutí svých voličů kdykoli odvolán." O návrhu na odvolání poslance rozhodovali voliči na veřejných schůzích veřejným hlasováním.

Změna volebního zákona v roce 1967 zavedla *většinovou volbu ve vícemandátových obvodech*, kde měl volič tolik hlasů, kolik bylo v daném obvodu obsazováno mandátů (4-8). Podle tohoto principu se ale nikdy nevolilo, neboť zákony o volbách z roku 1971 znamenaly návrat k *systému jednomandátových obvodů*.

Ústavní zákon č.143/1968 Sb., o československé federaci změnil strukturu vrcholných zastupitelských sborů. Jednokomorové Národní shromáždění se nahradilo dvoukomorovým Federálním shromážděním, složeným ze Sněmovny lidu a Sněmovny národů. Počet poslanců Sněmovny lidu byl stanoven na 200 členů, volených v celé Československé socialistické republice přímou volbou v jednomandátových volebních obvodech. Na každý obvod měl připadnout přibližně stejný počet obyvatel. Sněmovna národů měla vyjádřit rovnoprávné postavení obou republik federálního státu. Z jejích 150 členů bylo voleno v České socialistické republice 75 a ve Slovenské socialistické republice také 75, a to přímou volbou v jednomandátových volebních obvodech. Obě sněmovny byly voleny na pět let.

Ústavním zákonem č.117/1969 Sb. bylo umožněno zbavení poslance mandátu na návrh rozhodovacích institucí Národní fronty a na jeho návrh nahrazení jinou osobou, což začalo být brzy uplatňováno v rámci procesu normalizace.

Není nutné zdůrazňovat, že sama funkce voleb jako vyjádření rozložení zájmů ve společnosti byla po celé toto období zpochybněna autoritativní povahou komunistického režimu. Neexistovaly žádné nezávislé subjekty, které by se mohly ucházet o přízeň voličů, protože veškeré povolené politické organizace včetně satelitních stran, které měly vyvolávat zdání plurality, byly bez výjimky soustředěny pod jedinou střechu Národní fronty.

Zahájení transformačního procesu po roce 1989 znamenalo díky zákonu Federálního shromáždění ČSFR č.47/1990 Sb. ***návrat k tradici poměrného zastoupení***. Na to pak navázaly i zákony České republiky (zákon č.54/1990 Sb.) a Slovenské republiky (zákon č.80/1990 Sb.). Zákonem č.54/1990 Sb., o volbách do ČNR byla zavedena ***Hagenbach-Bischoffova metoda***.

Ve volbách v roce 1990 se volilo do České národní rady 200 poslanců, do Slovenské národní rady 150 poslanců a do Sněmovny národů Federálního shromáždění 75 poslanců z každé republiky. Rozdělení mandátů v případě Sněmovny lidu bylo určeno na základě státního mandátového čísla, které vzniklo tak, že se celkový počet občanů dělil ústavně stanoveným počtem poslanců. Byla použita ***Hareova metoda***. V každé republice se volilo tolik poslanců, kolikrát bylo státní mandátové číslo obsaženo v součtu občanů republiky, tedy po přepočtech. V českých zemích v roce 1990 to bylo 101 poslanců a 99 v roce 1992. Na Slovensku se jednalo v roce 1990 o 49 poslanců a v roce 1992 o 50.

Podle volebního zákona z roku 1990 bylo stanoveno jednotné kvórum pro vstup do prvního skrutinia na 5 % ze všech odevzdaných platných hlasů alespoň v jedné z republik. Stejně kvórum bylo stanoveno pro volby do ČNR. Pro volby do Slovenské národní rady bylo kvórum stanoveno na 3 %. V roce 1992 došlo k další úpravě pro volby do Federálního shromáždění – kvórum bylo v rozpětí 5 až 11 %.

Vznikem České republiky 1.ledna 1993 navázal její volební a stranický systém na normy a instituce zaniklé česko-slovenské federace. Ústava byl přijata Českou národní radou 16.prosince 1992. Právě Ústava předznamenala změnu volebního systému v těchto směrech:

- Parlament ČR se stal dvoukomorový – Poslanecká sněmovna a Senát
- volby do PS se řídí podle *zásad poměrného zastoupení*
- volby do Senátu se konají podle *zásad většinového systému*

Současná podoba volebního systému je výsledkem volební reformy z roku 2000. Zákon č.204/2000 Sb. pro volby do Parlamentu ČR (a jeho novela č.37/2002 Sb.) vnesl do volebních pravidel výraznou změnu. Při volbách poslanců Parlamentu ČR se používá *d'Hondtova metoda*. Zvýšilo se kvórum pro postup koalic stran do skrutinia – pro dvoučlenné koalice je potřeba 10 %, tříčlenné koalice 15 % a pro čtyř a vícečlenné koalice je stanoveno 20 % z celkového počtu hlasů za celou ČR.

2.7.2 Poměrný volební systém

Při volbách s využitím poměrného volebního systému získávají kandidující politické strany, hnutí či koalice mandáty podle toho, jaký byl poměr mezi hlasy, odevzdaných pro ně. Volič spolurozhoduje nejen o zvolení jednoho kandidáta, ale také v relativně velkých vícemandátových volebních okruzích o osudu několika mandátů za daný volební obvod.

V zásadě existuje pouze jedna čistá varianta systému poměrného zastoupení, a to tzv. systém kandidátních listin. Někteří autoři k tomu ale přidávají také ještě systém jednojmenného přenosného hlasování neboli systém jednoho přenosného hlasu.

2.7.2.1 Volební systémy kandidátních listin

Základem těchto systémů jsou vícemandátové obvody a stranický seznam jmen. Volič volí buď stranu jako celek (velmi často s možností ovlivnit zvolení jednoho nebo více kandidátů vyznačenými preferencemi, což je případ (polo)vázané kandidátní listiny v Nizozemí, Dánsku nebo České republice), anebo má volič tolik hlasů, kolik má být zvoleno kandidátů a vytváří si de facto kandidátku sám (toto je případ volné kandidátní listiny, který se používá pro volby do federální Národní rady ve Švýcarsku).

2.7.2.2 Volební systémy jednoho přenosného hlasu

Tyto volební systémy se liší od předchozích tím, že volič volí individuální kandidáty místo politické strany. Při hlasování mají voliči možnost vytvoření pořadí kandidátů. Tento volební systém se využívá například pro volby do dolní komory v Irsku, do jednokomorového parlamentu na Maltě nebo také při komunálních volbách v České republice. Používá se zde Droopova kvóta. Vzorec této kvóty spočívá v tom, že se připočítá jednička k celému vzorci Hagenbach-Bischoffovy kvóty. Po dosažení kvóty, která je nutná pro získání jednoho mandátu, se převis hlasů nejlépe umístěného kandidáta převede na účet kandidáta na druhém místě a stejně tak i hlasy nejhoršího z kandidátů, který je vyřazen. Takovým způsobem se postupuje až do úplného obsazení všech křesel.

2.7.2.3 Převedení hlasů na mandáty

V technice převedení hlasů na mandáty nabízí poměrný volební systém širokou škálu volebních formulí, které lze rozdělit do dvou kategorií:

- systémy používající volební kvóty
- systémy s volebními děliteli

Principem *volebních kvót* je zjištění minimálního počtu hlasů, které připadají na jeden mandát, tzn. nalézt kvótu potřebnou pro získání jednoho mandátu. Přidělování křesel probíhá takovým způsobem, že strana obdrží tolik mandátů, kolikrát se celá kvóta vejde do počtu hlasů obdržených politickou stranou.

Obecným vzorcem pro kvótu je: $Q = \frac{V}{S + n}$

kdy **V** označuje celkový počet odevzdaných hlasů, **S** celkový počet mandátů a **Q** kvótu. Za **n** je teoreticky možné libovolně dosadit jakékoliv číslo, ale vždy musí platit, že ve jmenovateli nevyjde 0 nebo záporné číslo.¹⁸

Původní a nejjednodušší je *Hareova kvóta*, kdy **n=0** a vzorec má tvar $Q = \frac{V}{S}$

Hagenbach-Bischoffova kvóta dosazuje za **n=1** a vzorec má tvar $Q = \frac{V}{S + 1}$

---

¹⁸ CABADA, L., ŽENÍŠEK, M. *Smišžené volební systémy*. 1.vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. 156 s. ISBN 80-86473-44-9.[19]

U kvóty *Imperiali* je $n=2$ a vzorec má tvar $Q = \frac{V}{S+2}$

Droopova kvóta je propočítávána stejně jako Hagenbach-Bischoffova s tím rozdílem, že celkový výsledek je zvětšený o 1, vzorec má pak tvar $Q = \frac{V}{S+1} + 1$

Za předpokladu, že bychom srovnávali působení jednotlivých kvót ve stejném volebním obvodu, pak platí, že čím má formule vyšší n , tím je disproporcionálnější.¹⁹ Všeobecným problémem volebních kvót je, že nejsou schopny přidělit všechny mandáty, tj. že nám zůstávají tzv. zbytkové hlasy. Proto existují metody, které rozdělují zbylé mandáty na základě zbylých hlasů, buďto na úrovni stejného volebního obvodu nebo ve druhém, někdy i třetím skrutiniu na regionální či celostátní úrovni. Jedná se o *metodu největších zbytků* a *metodu největšího průměru*.²⁰

U *metody největšího průměru* se zbylé mandáty rozdělí tak, že počet hlasů pro kandidátní listinu strany se vydělí počtem mandátů, které získala při prvním skrutiniu. Zbylý mandát získá strana, která má největší průměr hlasů na získání jednoho mandátu. Tento postup se provádí tak dlouho, dokud nejsou obsazeny všechny mandáty. Rozdělení mandátů se tedy provádí podle velikosti průměrů daných stran.

Metoda největšího zbytku rozděljuje zbylé mandáty těm stranám, které mají největší počet nevyužitých hlasů. Tuto metodu lze nazvat jako *metodu největšího absolutního zbytku*. Na rozdíl u *metody největšího relativního zbytku* se nesrovnávají absolutní zbytky hlasů stran, ale poměry zbylých mandátů se zbylými hlasy pro jednotlivé strany. Metoda největšího relativního zbytku však byla zřídka užívána, nyní se již nepoužívá.

Metody volebních kvót jsou ve světě hojně využívány. Vyskytují se v celé řadě zemí na všech kontinentech. Ve srovnání s metodami volebních dělitelů jsou metody volebních kvót ve výsledcích většinou (ne za všech okolností) poměrnější (tj. nenapomáhají tolik velkým stranám, některé jsou k politickým stranám více méně neutrální, jiné dokonce napomáhají menším stranám – to se týká především metody největšího zbytku),

---

¹⁹ Nelze konstatovat, že Imperialiho kvóta obecně produkuje menší proporcionalitu než např. Hareova kvóta. Důležitým faktorem je i velikost volebního obvodu.

²⁰ CABADA, L., ŽENÍŠEK, M. *Smišené volební systémy*. 1.vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. 156 s. ISBN 80-86473-44-9 [20]

což je dáno zužitkováním co největšího počtu zbylých hlasů (ve druhém, eventuálně třetím výpočtu), které by jinak propadly.²¹

Volební dělitelé mají oproti volebním kvótám tu výhodu, že jsou všechny mandáty rozděleny vždy napoprvé, a to podle průměrů hlasů na konkrétní mandát. Základním principem metody volebního dělitele je následující postup: počty hlasů odevzdaných politickým stranám ve volebních obvodech se postupně dělí děliteli až do okamžiku, kdy se dá z takto získaných podílů uspořádat postupně tolik největších čísel, kolik lze ve volebním obvodě získat mandátů.

Nejčastější formou převedení hlasů na mandáty u poměrných volebních systémů je **d'Hondtův dělitel**. Hlasy stran jsou seřazeny podle množství a první mandát získá ten, kdo má nejvíce hlasů. Dále jsou hlasy stran děleny řadou celých čísel (tedy 2, 3, atd.). Další mandát získá opět ten, kdo má nejvíce hlasů. Tento postup dělení pokračuje tak dlouho, dokud nejsou obsazeny všechny mandáty. Výhoda této metody spočívá v tom, že rozdělí všechny mandáty v jednom skrutiniu, to znamená bez nutnosti přerozdělovat zbylé mandáty ve skrutiniích dalších.

Od roku 2002 se u nás d'Hondtova metoda používá při volbách do Poslanecké sněmovny PČR. V roce 2004 byla také využita při volbách do Evropského parlamentu. A po roce 2001 se také aplikuje při volbách komunálních.

Saint-Lagüeova metoda (známý někdy jako **zrcadlová formule**) dělí řadou přirozených lichých čísel. V rozmezí let 1990 až 2001 byla v ČR využívána k přepočtu hlasů při komunálních volbách.

Modifikovaná forma Saint-Lagüeovy metody používá na začátku dělení místo jedničky číslo 1,42 a poté pokračuje řadou přirozených celých čísel. Také se této modifikované formě říká **vyrovnávací metoda**. V ČR se od roku 2000 používá při volbách do krajských zastupitelstev.

U **metody Imperiali** se dělí číselnou řadou celých čísel, pouze se vynechá dělení číslem 1.

Dánská metoda dělí řadou čísel 1, 4, 7, 10 atd., což zvýhodňuje malé strany.

Poslední metoda se nazývá **Huntingtonova** a dělí řadou čísel, které se získají druhou odmocninou výpočtu $n(n - 1)$, kde **n** jsou čísla 1, 2, 3 atd. Matematicky se jedná o naprosto

---

²¹ *Typologie volebních systémů* [on-line]. c2007, [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.strany.avolby.cz/cs/volebni-systemy/>>

přesný systém, nazývaný též *metoda rovných poměrů*. Při $n=1$ každá strana získá alespoň jeden mandát.

Metody volebního dělitele jsou v praxi uplatňovány velmi často. Hlavně nejrozšířenější d'Hondtova metoda, která se vyskytuje v řadě evropských i mimoevropských zemí. Metody volebního dělitele jsou také oblíbené díky jednoduchosti a schopnosti přerozdělit všechny mandáty v jednom skrutiniu.

2.7.3 Většinový volební systém

Většinový volební systém je historicky starší než systém poměrného zastoupení. Jeho základní princip je jednoduchý: při volbách získá mandát jeden kandidát, a to ten, který obdržel většinu hlasů. Znamější je využití tohoto principu v jednomandátových obvodech, ale užívá se také v obvodech vícemandátových.

Volební systém se dělí na 2 podskupiny – *volební systémy prosté většiny* a *volební systémy absolutní většiny*. Někteří autoři ještě poukazují na 3. podskupinu *alternativní hlasování*. Někdo ale tuto podskupinu pokládá za variantu systému absolutní většiny.

2.7.3.1 Volební systémy prosté většiny

U volebního systému prosté většiny existují dvě varianty – *systém pro jedno mandátové obvody* a *pro vícemandátové obvody*.

Prostý většinový systém pro jednomandátové obvody znamená, že vítězí kandidát, který získal nejvíce hlasů bez ohledu na to, jak je tento zisk konkrétně velký. Velkou výhodou tohoto systému je jednoduchost.

U *prostého většinového systému pro vícemandátové obvody* se rozhoduje tak, že volič má tolik hlasů, kolik je ve volebním obvodě mandátů. Zastupitelem se stává ten, kdo získá prostou většinu. Rozlišují se zde různé typy s odlišnými názvy (blokové hlasování, kumulativní hlasování, bodové hlasování, limitované hlasování, stranické blokové hlasování, volební systém jednoho nepřenosného hlasu). Volby se konají v jednom kole voleb. Proto je tento volební systém někdy nazýván jednokolový většinový volební systém.

Celkově ve volbách vítězí politická strana, jejíž kandidáti zvítězili ve větším počtu volebních obvodů. V praxi se pak může stát, že v parlamentu dostane více mandátů politická strana, která obdržela v celostátním měřítku menší počet hlasů než strana druhá v pořadí.

2.7.3.2 Volební systémy absolutní většiny

Systém absolutní většiny je postaven na principu, že prostá většina nestačí. K získání mandátu je zapotřebí více jak 50 % všech hlasů, tedy absolutní většiny. Tato zásada bývá většinou spojená s požadavkem konat další kola hlasování v případě, že žádný kandidát nezískal absolutní většinu hlasů. Do druhého kola pak postupují dva kandidáti, kteří získali v prvním kole nejvíce hlasů. Většinou pak stačí ke zvolení prostá většina hlasů.

Neplatí to ovšem bez výjimky. Volební systémy absolutní většiny se totiž liší podle toho, zda obsahují tzv. uzavřené nebo otevřené druhé kolo. Postupují-li do druhého kola pouze první dva nejúspěšnější kandidáti z kola prvního, jedná se o uzavřené kolo. Pak je jistota, že jeden z nich (vítěz) získá nadpoloviční většinu hlasů. Tento způsob řešení konání druhého kola voleb se nejčastěji používá pro prezidentské volby v zemích, které volí své prezidenty v přímých a všeobecných volbách. V opačném případě mohou do druhého kola postoupit více jak dva kandidáti. Pak hovoříme o tzv. otevřeném druhém kole. Klasicky je tento systém používán ve Francii, kde v parlamentních volbách postupuje do druhého kola každý, kdo v prvním kole získá alespoň 12,5% hlasů.²²

V ČR se dvoukolový absolutní většinový systém používá při volbách do Senátu PČR.

2.7.3.3 Volební systémy alternativního hlasování

Volební systém alternativního hlasování bývá podle svého původu někdy rovněž nazýván australským volebním systémem. Jedná se o preferenční hlasování v jednomandátovém obvodu. Volič označí své preferované kandidáty podle míry podpory čísly 1, 2, 3 atd., přičemž číslo jedna udělí kandidátovi, kterého chce nejvíce podpořit. Volič může udělit tolik preferencí, kolik je kandidátů nebo také jen jednu preferenci. Jako první jsou sečteny všechny první preference (tedy „jedničky“). Pokud někdo z kandidátů získá více jak 50 % hlasů těchto prvních preferencí, vítězí. V případě, že nikdo nedosáhne nadpoloviční většiny hlasů s první preferencí, kandidát s nejmenším množstvím prvních preferencí se vyřadí. Jeho hlasy jsou rozděleny mezi ostatní kandidáty podle toho, komu jeho voliči přisoudili druhé preference. Tento postup se opakuje do té doby, než jeden kandidát nezíská nadpoloviční většinu.

---

²² *Typologie volebních systémů* [on-line]. c2007, [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.strany.avolby.cz/cs/volebni-systemy/>>

2.8 Právní předpisy²³

2.8.1 Volby do Evropského parlamentu

- zákon č.62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a změně některých zákonů
- vyhláška č.409/2003 Sb., k provedení zákona č.62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění vyhlášky č.251/2006 Sb.

2.8.2 Volby do Parlamentu České republiky

- zákon č.247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění zákona č.212/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č.243/1999 Sb., zákona č.204/2000 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č.64/2001 Sb., zákona č.491/2001 Sb., zákona č.37/2002 Sb., zákona č.171/2002 Sb., zákona č.230/2002 Sb., zákona č.62/2003 Sb., zákona č.418/2004 Sb., zákona č.323/2006 Sb., zákona č.480/2006 Sb. a zákona č.261/2008 Sb.
- vyhláška č.233/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č.247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění zákona č.212/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č.243/1999 Sb. a zákona č.204/2000 Sb., ve znění vyhlášky č.80/2002 Sb., vyhlášky č.188/2002 Sb., vyhlášky č.401/2002 Sb., vyhlášky č.565/2002 Sb. a vyhlášky č.251/2006 Sb.
- vyhláška č.118/2006 Sb., kterou se určují zastupitelské úřady, kterým budou při volbách do Poslanecké sněmovny hlasovací lístky dodány, a zastupitelské úřady, kterým bude hlasovací lístek zaslán k vytištění nebo rozmnožení přenosovou technikou
- vyhláška č.396/2003 Sb., kterou se stanoví bližší podmínky způsobu složení a vrácení kauce a složení a vrácení příspěvku na volební náklady v souvislosti s konáním voleb do Parlamentu České republiky, ve znění vyhlášky č.345/2006 Sb.

---

²³ *Právní předpisy* [on-line]. c2008, [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-pravni-predpisy.aspx> >

2.8.3 Volby do zastupitelstev krajů

- zákon č.130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění zákona č.273/2001 Sb., zákona č.37/2002 Sb., zákona č.230/2002 Sb., zákona č.309/2002 Sb., zákona č.96/2005 Sb. a nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č.283/2005
- vyhláška č.152/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č.130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění vyhlášky č.401/2002 Sb., vyhlášky č.565/2002 Sb. a vyhlášky č.251/2006 Sb.

2.8.4 Volby do zastupitelstev obcí

- zákon č.491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění zákona č.230/2002 Sb., zákona č.309/2002 Sb., zákona č.96/2005 Sb. a nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č.283/2005 Sb.
- vyhláška č.59/2002 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č.491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění vyhlášky č.401/2002 Sb., vyhlášky č.565/2002 Sb. a vyhlášky č.251/2006 Sb.

2.8.5 Soudnictví na úseku voleb

- zákon č.150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

2.8.6 Financování voleb

- směrnice MF č.j.124/1354/2002, V. v. ČR, kterou se upravuje postup obcí, krajů a okresních úřadů při financování voleb do zastupitelstev obcí, krajů a Parlamentu České republiky, ve znění směrnice Ministerstva financí ze dne 3.ledna 2003, č.j.124/123 009/2002 a ve znění směrnice Ministerstva financí ze dne 26.června 2007, č.j.12/56 089/2007 - 124
- směrnice MF ze dne 11.března 2004 č.j.124/42 055/2004, V. v. ČR, kterou se upravuje postup obcí a krajů při financování voleb do Evropského parlamentu
- směrnice MZV č. j.227 467/2002-FIO, o postupu a způsobu financování voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v zahraničí

2.9 Český statistický úřad

Český statistický úřad je jedním z volebních orgánů. Výchozí právní normou, která ČSÚ určuje působnost ve volbách a v referendu, je zákon č.89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů (viz zákon č.230/2006 Sb. § 4 odst.1 písm. p).

Hlavní úkol Českého statistického úřadu je v případě konání voleb za prvé vypracovat závazný systém zjišťování a zpracování výsledků voleb, příp. výsledků hlasování v celostátním referendu a za druhé zajistit vyhotovení příslušného programového vybavení pro účel zpracování a poskytování výsledků voleb a referenda.

V rámci tohoto úkolu ČSÚ dále:

- zabezpečuje technicky systém zpracování výsledků voleb na pracovištích vytvářených u pověřených obecních úřadů, případně také u krajských úřadů, u Státní volební komise nebo u Ministerstva zahraničních věcí; při tom s těmito volebními orgány spolupracuje
- zpracovává výsledky voleb, vyhotovuje zápisy o výsledcích voleb, zpracovává celkové výsledky a vyhotovuje podklady pro zápis Státní volební komise
- technicky zajišťuje dostupnost a poskytování průběžných a celkových výsledků voleb
- po vyhlášení celkových výsledků voleb na vyžádání poskytuje informace o výsledcích voleb v požadovaném územním členění
- předává souhrnné informace o výsledcích voleb v písemné formě kandidujícím volebním stranám, obdobné informace předává i v elektronické formě
- vyhotovuje registry a číselníky kandidátů a kandidujících volebních stran a číselníky volebních území
- sděluje případné duplicity kandidujících politických subjektů a kandidátů příslušnému volebnímu orgánu
- pro jednotlivá volební pracoviště zabezpečuje zaměstnance ČSÚ pověřené zjišťováním a zpracováním výsledků voleb, jakož i potřebný počet dalších osob, nezbytných pro plnění úkolů těchto pracovišť, a provádí jejich školení
- provádí školení určených členů okrskových volebních komisí k systému zjišťování a zpracování výsledků hlasování

- vydává okrskovým volebním komisím písemný doklad osvědčující, že výsledky z volebního okrsku byly do dalšího zpracování převzaty bezchybně
- předává zápisy o průběhu a výsledku hlasování, převzaté od okrskových volebních komisí, do úschovy příslušnému pověřenému obecnímu úřadu
- řeší stížnosti na funkci technických zařízení a příslušného programového vybavení, použitých při zpracování výsledků voleb.²⁴

2.9.1 Závazný systém zjišťování a zpracování výsledků voleb a výsledků hlasování v celostátním referendu

Český statistický úřad vypracovává závazný systém zjišťování a zpracování výsledků voleb, resp. celostátního referenda a jeho nedílnou součástí jsou následující dokumenty:

- pokyny pro postup okrskových volebních komisí při realizaci závazného systému zjišťování a zpracování výsledků voleb a referenda
- technický projekt sběru, zpracování a prezentace výsledků voleb a referenda.²⁵

Systém zpracování výsledků voleb je postaven:

- na pořízení a uložení výsledků převzatých od okrskových komisí na jednotlivých přebíracích místech (dočasná pracoviště ČSÚ u pověřených obecních úřadů, úřadů městských částí nebo městských obvodů ve městech Praha, Plzeň, Brno a Ostrava)
- na připojení těchto míst k datové přenosové síti s centrálním uzlem v ČSÚ Praha a přenosu okrskových výsledků z těchto míst do centra
- na uložení všech okrskových výsledků a jejich sumarizaci v centrální datové bázi v ČSÚ Praha
- na průběžném poskytování informací o sumarizacích výsledků hlasování způsobem umožňujícím dálkový přístup (internetová adresa www.volby.cz)
- na trvalé prezentaci výsledků voleb (referenda) včetně elementárních výsledků hlasování z jednotlivých okrsků na téže internetové adrese.²⁶

---

²⁴ Český statistický úřad. *Působnost ČSÚ ve volbách a v referendu* [on-line]. c2009, poslední aktualizace 12.11.2007 [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pusobnost_csu_ve_volbach_a_v_referendu>

²⁵ Technický projekt je interní dokument ČSÚ.

Poté ČSÚ převezme bezchybný zápis o průběhu a výsledku hlasování v okrsku a vydá příslušné okrskové komisi písemný doklad ve formě počítačové sestavy osvědčující, že výsledky hlasování z daného okrsku byly do dalšího zpracování v ČSÚ převzaty bezchybně. Součástí tohoto dokladu je verifikační opis uložených dat a protokol o jejich převzetí do dalšího zpracování.

Následně, když je tento doklad předán zástupcům okrskové komise, jsou údaje za tento okrsek započteny do celkových výsledků za příslušné území celkem. Posléze jsou ukládány do prezentačního systému, kde jsou po připojení prostřednictvím internetu k dispozici nejen průběžně po dobu zpracování, ale také i trvale po vyhlášení celkových výsledků Státní volební komisí.

Po sečtení výsledků hlasování ze všech okrsků příslušného území provede ČSÚ stanovené výpočty (např. ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR rozdělení mandátů jednotlivým politickým subjektům a zpracování seznamu zvolených poslanců, případně jejich náhradníků) a vyhotoví zápis o výsledku voleb, který předloží k projednání Státní volební komisí.

2.9.2 Poskytování informací o výsledcích voleb a celostátních referend

Český statistický úřad sleduje dva hlavní směry v oblasti poskytování informací o výsledcích voleb a referend, jejichž orientace a náplň vyplývají jednak z ustanovení příslušné volební legislativy, jednak také z obecných úkolů ČSÚ.

Prvním z nich je zajistit pohotové a všeobecně dostupné informace o průběžné sumarizaci výsledků právě probíhajících voleb nebo celostátních referend. Údaje o výsledcích hlasování, převzaté od jednotlivých okrskových volebních komisí, jsou okamžitě zobrazovány na internetovém volebním serveru, a to jak v elementární podobě, tak i ve formě průběžné sumarizace za vyšší územní celky a v souhrnu za jednotlivá volební území. Informace zde zůstávají k dispozici všem zájemcům trvale i po skončení voleb a vyhlášení jejich výsledků Státní volební komisí.

---

²⁶Závazný systém zjišťování a zpracování výsledků voleb a výsledků hlasování v celostátním referendu [online]. c2009, poslední aktualizace 19.11.2007 [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zavazny_system_zjistovani_a_zpracovani_vysledku_voleb_a_vysledku_hlasovani_v_celostatnim_referendu>

Druhý směr je produkce a zveřejňování dalších informací, které čerpají z výsledků právě konaných voleb, z výsledků více voleb téhož typu za delší časové období nebo také z výsledků voleb různých typů, ať už právě ukončených nebo z předchozích let, popř. i ze zdrojů již historických. Jedná se o činnost, která je v rámci ČSÚ chápána pod pojmem „volební statistika“.

Internetové adresy, kde lze informace o výsledcích voleb a referend nalézt, jsou:

- volební server s výsledky uloženými v rámci závazného systému zjišťování a zpracování; zároveň jsou zde dostupné informace o počtu a struktuře politických subjektů a jednotlivých kandidátů, v těchto volbách kandidujících

<http://www.volby.cz>

- publikace ČSÚ s výsledky voleb a referend

<http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/aktual/ep-4>

- segment „Volby“ veřejné databáze

http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=21&expand=1

- časové řady základních ukazatelů volební statistiky

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/casove_rady_zakladnich_ukazatelu_volebni_statistiky

- základní informace o jednotlivých volbách, konaných od roku 1990 (tzv. dvoulisty)

http://www.czso.cz/redakce.nsf/i/mimoradne_komunalni_volby_2002_2010

- Statistická ročenka ČR ***<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/10n1-07>***²⁷

---

²⁷ Poskytování informací o výsledcích voleb a celostátních referend [on-line]. c2009, poslední aktualizace 06.01.2009 [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/poskytovani_informaci_o_vysledcich_voleb_a_celostatnich_referend>

3 Analýza voleb do Parlamentu České republiky

Volební systémy vytvářejí proporční nebo disproporční volební výsledky. Zjednodušeně řečeno se jedná o poměr mezi procentem odevzdaných hlasů a procentem obdržných mandátů.

Proporcionalitu a disproporcionalitu volebního systému lze změřit různými způsoby. V kapitole 3.1.1 při analýze výsledků voleb do Poslanecké sněmovny bude disproporce jednotlivých stran počítána jako poměr mezi procentem získaných mandátů a procentem získaných hlasů. Při počítání hlasů, které strana získala v přepočtu na jeden mandát, jsem využila podílu absolutně získaných hlasů a absolutního počtu získaných mandátů.

3.1 Analýza výsledků voleb konaných v letech 1996 - 2008 a rozdělení mandátů

3.1.1 Analýza výsledků voleb do Poslanecké sněmovny PČR

První volby do Poslanecké sněmovny proběhly 31.května a 1.června 1996 podle stejných principů jako volby v období federace. Tyto volby se konaly v souvislosti s ukončením volebního období, na které byli v roce 1992 zvoleni poslanci České národní rady, jejichž mandát po vzniku samostatné České republiky platil i pro Poslaneckou sněmovnu PČR, ustanovenou podle nové ústavy.

V roce 1995 byl přijat volební zákon č.247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, který určil způsob volby jak do Poslanecké sněmovny, tak i do Senátu. Zákon ponechal Hagenbach-Bischoffovu metodu jako způsob rozdělení mandátů v PS. Kvórum bylo stanoveno pro jednotlivé strany 5 %, pro dvoučlenné koalice 7 %, tříčlenné 9 % a čtyř a vícečlenné koalice 11 %. Pro přednostní přidělení mandátu byla zavedena podmínka získat nejméně 10 % preferenčních hlasů.

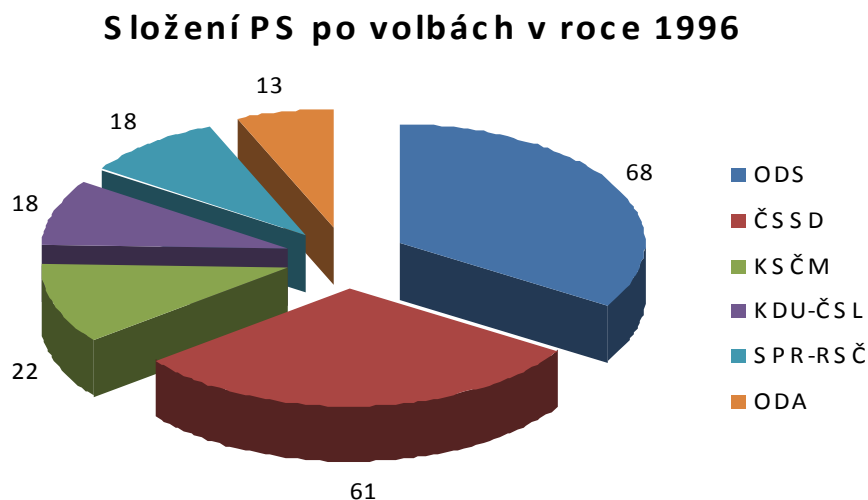
Ve volbách v roce 1996 kandidovalo celkem 4492 kandidátů za 20 politických stran. Volební účast zaznamenala 76,41 % oprávněných voličů. Výsledky těchto voleb ukazuje tabulka č.2. Nejvyšší disproporci představují výsledky voleb u strany ODS a ČSSD, a to 15 %. Sociální demokraté potřebovali na jeden mandát nejméně platných hlasů – 26266 hlasů.

Tabulka č. 2 - Výsledky voleb do PS PČR v roce 1996

politická strana, hnutí, koalice	získané hlasy		počet mandátů		disproporce	počet hlasů na mandát
	abs.	v %	abs.	v %		abs.
ODS	1 794 560	29,62	68	34	1,15	26391
ČSSD	1 602 250	26,44	61	30,5	1,15	26266
KSČM	626 136	10,33	22	11	1,06	28461
KDU-ČSL	489 349	8,08	18	9	1,11	27186
SPR-RSČ	485 072	8,01	18	9	1,12	26948
Občanská demokratická aliance	385 369	6,36	13	6,5	1,02	29644
Důchodci za životní jistoty	187 455	3,09				
Demokratická unie	169 796	2,80				
Svobodní demokraté-LSNS	124 165	2,05				
Levý Blok	85 122	1,40				
Nezávislí	30 125	0,50				
Českomoravská unie středu	27 490	0,45				
HSMMSNSJ	25 198	0,42				
MNS-HSMS	16 580	0,27				
Strana demokratické levice	7 740	0,13				
Česká pravice	2 808	0,05				
Celostátní aktiv občanů	0	0,00				
Pravý Blok	0	0,00				
Strana českosloven.komunistů	0	0,00				
Strana zelených	0	0,00				
celkem	6 059 215	100,00	200	100	-	-

V grafu č.4 je vidět rozložení křesel v Poslanecké sněmovně po těchto volbách. Nejvíce mandátů získala ODS. Prezident Václav Havel pověřil Václava Klause sestavit vládu. Vznikla koaliční vláda ODS, KDU-ČSL a ODA, disponující 99 křesly z 200. Václav Klaus z ODS se stal premiérem a do čela PS byl zvolen Miloš Zeman (předseda opoziční ČSSD). Tento kabinet vládl pouze v letech 1996-1997. Vládní koalice se rozpadla a v listopadu 1997 podala demisi.

Graf č. 4 - Rozdělení mandátů v PS po volbách v roce 1996

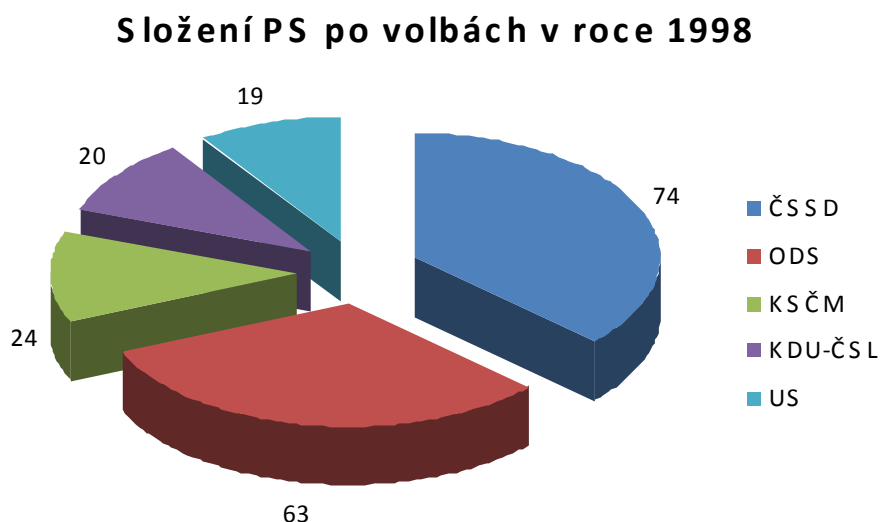
Následující volby se konaly předčasně po dvou letech – 19. a 20.června 1998. Tyto volby se uskutečnily v návaznosti na přijetí ústavního zákona č.69/1998 Sb., o zkrácení volebního období PS, zvolené v řádných volbách v roce 1996. Tabulka č.3 přináší výsledky těchto voleb a graf č.5 ukazuje složení PS. Došlo k poklesu volební účasti u voleb, a to na 74,03 %. V těchto volbách kandidovalo celkem 3631 kandidátů za 18 politických stran. Podíl mezi získaným počtem mandátů a získaným počtem hlasů byl nejvyšší u strany ČSSD, která se stala vítězem těchto voleb. Míra disproporce u této strany činila 15 %. Sociální demokraté potřebovali získat na jedno křeslo poslance nejméně hlasů – 26063 hlasů.

Tabulka č. 3 - Výsledky voleb do PS PČR v roce 1998

politická strana, hnutí, koalice	získané hlasy		počet mandátů		disproporce	počet hlasů na mandát
	abs.	v %	abs.	v %		abs.
ČSSD	1 928 660	32,31	74	37	1,15	26063
ODS	1 656 011	27,74	63	31,5	1,14	26286
KSČM	658 550	11,03	24	12	1,09	27440
KDU-ČSL	537 013	9,00	20	10	1,11	26851
Unie svobody	513 596	8,60	19	9,5	1,10	27031
SPR-RSČ	232 965	3,90				
Důchodci za životní jistoty	182 900	3,06				
Demokratická unie	86 431	1,45				
Strana zelených	67 143	1,12				
Nezávislí	51 981	0,87				
Moravská demokratická strana	22 282	0,37				

Česká strana národně sociální	17 185	0,29				
Občanská koalice-Polit.klub	14 788	0,25				
Alternativa 2000	0	0,00				
Celostátní aktiv občanů	0	0,00				
Občanská demokratická aliance	0	0,00				
Pravý Blok	0	0,00				
Sdružení důchodců ČR	0	0,00				
celkem	5 969 505	100,00	200	100	-	-

Graf č. 5 - Rozdělení mandátů v PS po volbách v roce 1998

Neprůchodnost sestavení stabilní většinové vlády a hrozba dlouhotrvající politické krize po volbách v roce 1998 vyústily v *podpis tzv. "Smlouvy o vytvoření stabilního politického prostředí v ČR"* mezi ODS a ČSSD. ODS přešla do opozice a Václav Klaus byl zvolen předsedou PS. Byla sestavena menšinová vláda ČSSD v čele s Milošem Zemanem. Role byly tedy tentokrát vyměněny.

Nejdůležitější politickou reakcí na opoziční smlouvu a úvahy o přechodu na většinový volební systém docházelo postupně k vytvoření Čtyřkoalice menších pravicových stran – KDU-ČSL, US, ODA a DEU. Na její úspěchy ve volbách do Senátu a ve výzkumech volebních preferencí reagovala úprava volebního zákona. Čtyřkoalice nevydržela do nových voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2002.

14. a 15.června 2002 se konaly další volby do Poslanecké sněmovny PČR. Kandidovalo v nich rekordně 6068 kandidátů za 29 politických stran a volebních koalic. Volební účast se v tomto roce velice propadla. K volebním urnám přišlo odvolit pouze 58,00 % oprávněných voličů.

Tabulka č. 4 - Výsledky voleb do PS PČR v roce 2002

politická strana, hnutí, koalice	získané hlasy		počet mandátů		disproporce	počet hlasů na mandát
	abs.	v %	abs.	v %		abs.
ČSSD	1 440 279	30,20	70	35	1,16	20575
ODS	1 166 975	24,48	58	29	1,18	20120
KSČM	882 653	18,51	41	20,5	1,11	21528
Koalice KDU-ČSL, US-DEU	680 671	14,27	31	15,5	1,09	21957
Sdružení nezávislých	132 699	2,78				
Strana zelených	112 929	2,36				
Republikáni Miroslava Sládka	46 325	0,97				
Strana venkova-spojené občan.síly	41 773	0,87				
Strana za životní jistoty	41 404	0,86				
Česká strana národně sociální	38 655	0,81				
Naděje	29 955	0,62				
Prav Blok	28 163	0,59				
Občanská demokratická aliance	24 278	0,50				
Volba pro budoucnost	16 730	0,35				
Cesta změny	13 169	0,27				
Moravská demokratická strana	12 957	0,27				
Strana zdravého rozumu	10 849	0,22				
AZSD	9 637	0,20				
Balbínova poetická strana	9 287	0,19				
Humanistická aliance	8 461	0,17				
Republikáni	6 786	0,14				
Národně demokratická strana	5 532	0,11				
Demokratická liga	4 059	0,08				
Česká pravice	2 041	0,04				
České sociálně demokratické hnutí	602	0,01				
Romská občanská iniciativa ČR	523	0,01				
Strana demokratického socialismu	475	0,00				
Nové hnutí	139	0,00				
celkem	4 768 006	100,00	200	100	-	-

U strany ODS dosáhl podíl mezi přiděleným počtem mandátů a získanými hlasy nejvyšší hodnoty. Disproporce se rovnala 18 %.

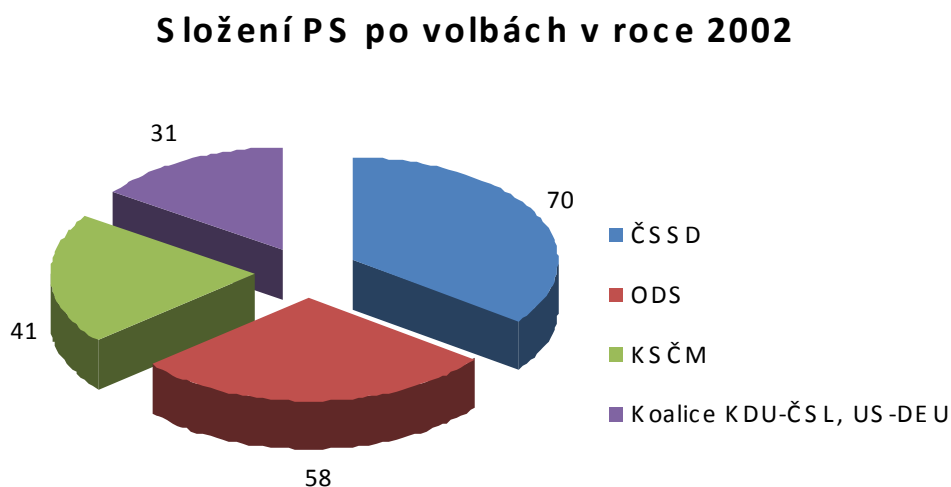
Volby opět přinesly složitou situaci a skončily znovu téměř patem. Vyloučily vznik výraznější vládní většiny. Daleko více křesel než v minulosti zablokovali komunisté, kteří byli a stále budou jako koaliční spojenci nepřijatelní. Výsledky voleb viz tabulka č.4 a graf č.6.

To vše okamžitě vyvolalo ve stranických centrálních úvahy o nefunkčnosti poměrného volebního systému, i když předchozí smluvně-opoziční pokus ODS a ČSSD přiblížit ho většinovému zamítl Ústavní soud.

ČSSD sestavila koaliční vládu s KDU-ČSL a US-DEU (101 mandátů z 200) v čele s Vladimírem Špidlou, ODS přešla do čisté opozice. Předsedou Poslanecké sněmovny se stal Lubomír Zaorálek z ČSSD. V létě roku 2004 byl ve funkci premiéra Vladimír Špidla vystřídán Stanislavem Grossem a od dubna 2005 převzal pozici premiéra Jiří Paroubek.

Strany středu (tedy sociální a křesťanští demokraté a unionisté) získaly jen 101 křesel, a to hlavně kvůli neúspěchu US-DEU. Unionistické politiky na společných kandidátkách přeskočili lidovci, kteří si od voličů dokázali zajistit preferenční hlasy. Proto po volbách vznikla křehká koalice, proti níž stála prakticky polovina poslanců (zástupci ODS a komunisté).

Graf č. 6 - Rozdělení mandátů v PS po volbách v roce 2002

Poslední volby do Poslanecké sněmovny PČR se konaly ve dnech 2. a 3. června 2006. Ucházelo se v nich 4985 kandidátů za 26 politických stran a volebních koalic. Volební účast byla tentokrát o něco vyšší než předchozí, a to 64,47%. Podíl mezi přiděleným počtem mandátů a získanými hlasy byl zaznamenán maximální u stran ČSSD a ODS. Došlo zde k situaci, že Strana zelených potřebovala na jeden mandát dvakrát tolik hlasů než např. ODS či ČSSD. Strana zelených musela získat na jednoho poslance 56081 hlasů a ČSSD „pouze“ 23363 hlasů. Disproporce činila 14 %.

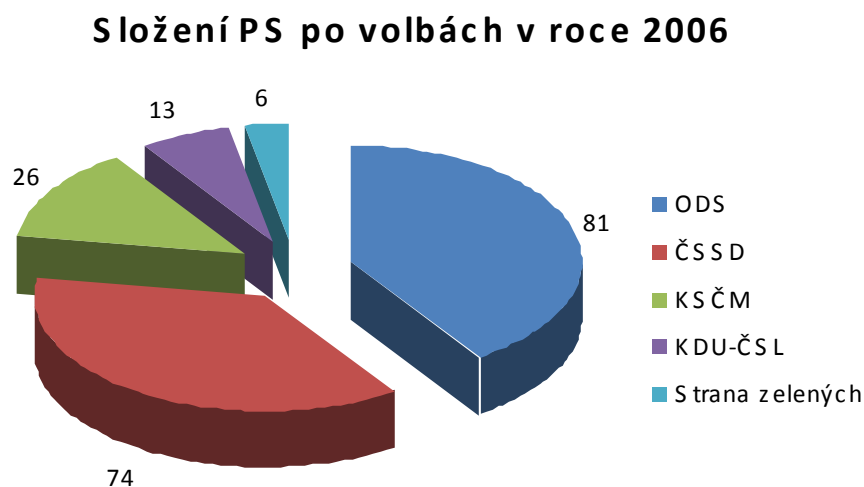
Tabulka č. 5 - Výsledky voleb do PS PČR v roce 2006

politická strana, hnutí, koalice	získané hlasy		počet mandátů		disproporce	počet hlasů na mandát
	abs.	v %	abs.	v %		abs.
ODS	1 892 475	35,38	81	40,5	1,14	23364
ČSSD	1 728 827	32,32	74	37	1,14	23363
KSČM	685 328	12,81	26	13	1,01	26359
KDU-ČSL	386 706	7,22	13	6,5	0,9	29747
Strana zelených	336 487	6,29	6	3	0,48	56081
SNK Evropští demokraté	111 724	2,08				
NEZ.DEMOKRATÉ(předs.V.Železný)	36 708	0,68				
NEZÁVISLÍ	33 030	0,61				
Strana zdravého rozumu	24 828	0,46				
Pravý Blok	20 382	0,38				
US-DEU	16 457	0,30				
Moravané	12 552	0,23				
Právo a Spravedlnost	12 756	0,23				
STRANA ROVNOST ŠANCI	10 879	0,20				
Národní strana	9 341	0,17				
Koalice pro Českou republiku	8 140	0,15				
Koruna Česká (monarch.strana)	7 293	0,13				
Balbínova poetická strana	6 897	0,12				
4 VIZE-www.4vize.cz	3 109	0,05				
Česká strana národně socialistická	1 387	0,02				
Helax-Ostrava se baví	1 375	0,02				
Folklor i společnost	574	0,01				
Humanistická strana	857	0,01				
Liberální reformní strana	253	0,00				
České hnutí za národní jednotu	216	0,00				
Česká pravice	395	0,00				
celkem	4 768 006	100,00	200	100	-	-

Ve volbách zvítězila ODS svým historicky nejlepším výsledkem a získala 81 mandátů. ČSSD skončila až na druhém místě se 74 mandáty. Z voleb vzešly dva stejně silné bloky ODS+KDU-ČSL+SZ a ČSSD+KSČM. Oba z nich disponovali 100 mandáty. Došlo tedy k patové situaci.

Premiérem byl v prvním pokusu jmenován předseda ODS Mirek Topolánek. Jeho vláda ale nezískala důvěru v Poslanecké sněmovně. Podruhé prezident ČR jmenoval premiérem opět Mirka Topolánka. Byla sestavena vláda ODS, KDU-ČSL a Strany zelených. Předsedou PS byl zvolen Miloslav Vlček (ČSSD).

Graf č. 7 - Rozdělení mandátů v PS po volbách v roce 2006

3.1.2 Analýza výsledků voleb do Senátu PČR

Na podzim roku 1996 se konaly první volby do Senátu PČR v historii. První kolo proběhlo ve dnech 15. a 16. listopadu. Druhé kolo se potom uskutečnilo o týden později ve dnech 22. a 23. listopadu. Volby se konaly ve všech 81 obvodech (jedna třetina se šestiletým volebním obdobím, druhá třetina se čtyřletým, třetí třetina s dvouletým).

Volební účast byla v prvních senátních volbách velmi nízká, a to 35,0 % v prvním kole a 30,6 % ve druhém kole. O 81 mandátů se ucházelo celkem 581 lidí. V prvním kole uspěli pouze 4 kandidáti.

Hned první volby do Senátu ukázaly na důležitý znak dvoukolového většinového volebního systému. Kandidáti ODS postoupili v 76 z 81 obvodů do druhého kola. Vypadalo to, že ODS musí získat v Senátu nadpoloviční většinu. Jenže výsledek byl nakonec takový, že ODS získala o více než polovinu méně mandátů než naznačilo první kolo.

U senátních voleb je problémem, jak stranicky zařazovat jednotlivé kandidáty a zvolené senátory. Protože do Senátu mohou kandidovat i nezávislí uchazeči, je nutné rozlišovat

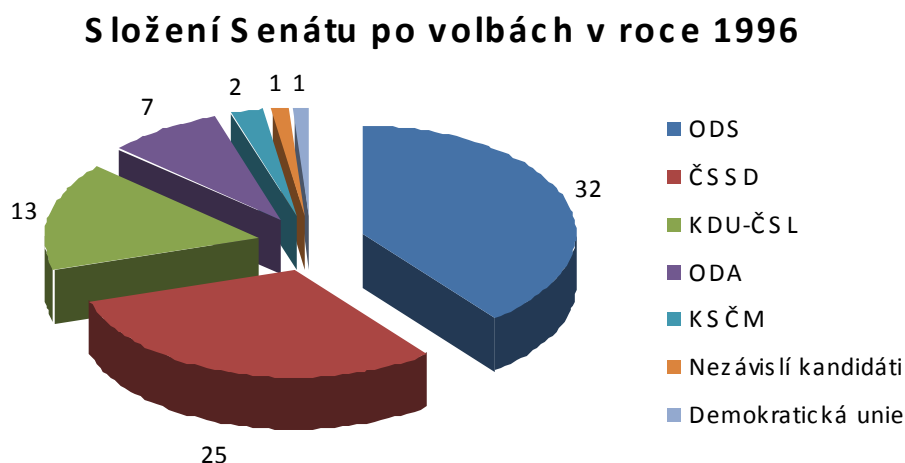
- faktickou stranickou příslušnost
- zda kandidáta navrhovala či nenavrhovala strana, hnutí či koalice
- k jaké volební straně případný kandidát či senátor patří.

Také je důležité připomenout, že většinový systém nezná systém náhradníků. To znamená, že v případě odchodu senátora z funkce se musí konat doplňovací volby. (jako například v roce 2003 nebo 2007)

Tabulka č. 6 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 1996

politická strana, hnutí, koalice	počet senátorů dle volební strany		politická příslušnost	počet senátorů dle polit.příslušnosti	
	abs.	v %		abs.	v %
ODS	32	39,51	ODS	32	39,51
ČSSD	25	30,86	ČSSD	23	28,40
KDU-ČSL	13	16,05	KDU-ČSL	11	13,58
ODA	7	8,64	ODA	3	3,70
KSČM	2	2,47	KSČM	2	2,47
Demokratická unie	1	1,23	bez politické příslušnosti	10	12,35
Nezávislí kandidáti	1	1,23			

Graf č. 8 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 1996

Po dvou letech došlo k obměně třetiny senátorů, kteří měli jako jediní volební období dvouleté. První kolo senátních voleb proběhlo ve dnech 13. a 14. listopadu 1998, druhé kolo ve dnech 20. a 21. listopadu.

Senátních voleb se zúčastnilo celkem 137 kandidátů. Z toho bylo 126 navržených politickou stranou nebo hnutím a 11 nezávislých. Senátory navrhlo 17 politických stran nebo hnutí.

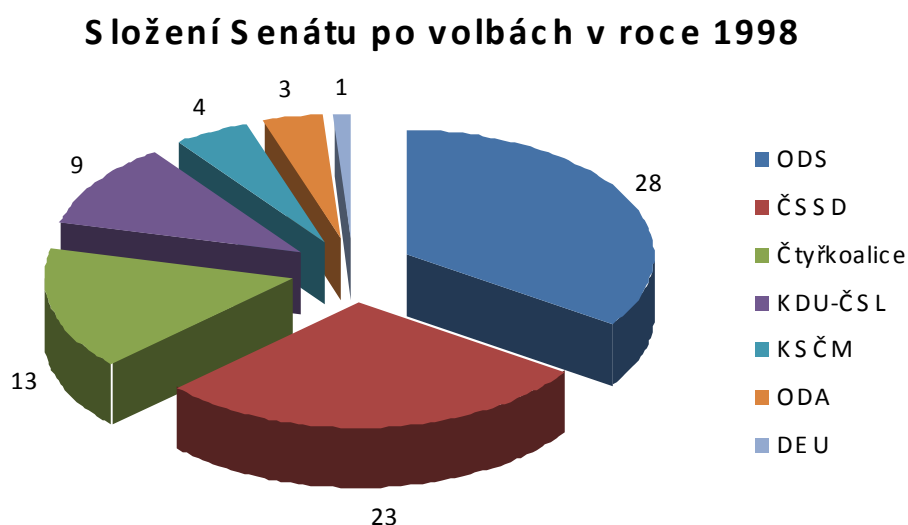
V prvním kole tentokrát nikdo zvolen nebyl. Volit do Senátu přišlo v prvním kole 42,37 % oprávněných voličů a ve druhém kole byla volební účast 20,36 %. Došlo k výrazně menšímu zájmu o účast ve volbách do Senátu než o volby do Poslanecké sněmovny. Těch se v roce 1998 zúčastnilo 74,0 % oprávněných voličů.

Tabulka č. 7 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 1998

politická strana, hnutí, koalice	počet senátorů dle volební strany		politická příslušnost	počet senátorů dle polit.příslušnosti	
	abs.	v %		abs.	v %
Čtyřkoalice	13	48,15	ODS	9	33,33
ODS	9	33,33	KDU-ČSL	5	18,52
ČSSD	3	11,11	ODA	4	14,81
KSČM	2	7,41	ČSSD	2	7,41
			KSČM	2	7,41
			US-DEU	1	3,70
			bez politické příslušnosti	4	14,81

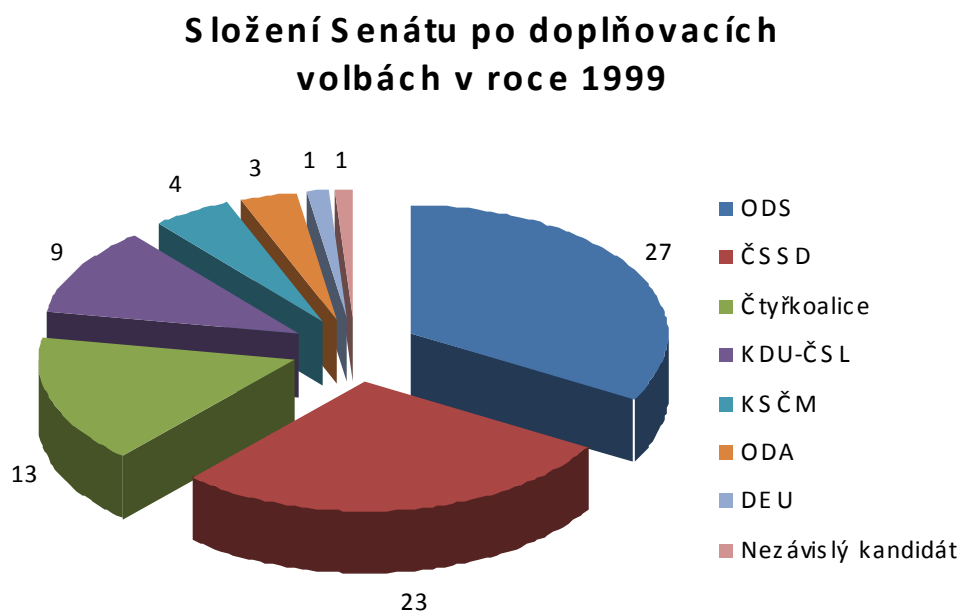
ODS obhájovala 12 mandátů z 27. Její kandidáti postoupili ve 22 obvodech do druhého kola. Ve druhém kole došlo k podobnému efektu jako při předchozích senátních volbách. Za KSČM byli zvoleni 2 senátoři. Čtyřkoalice (KDU-ČSL, US, ODA a DEU), která v roce 1998 vznikla, získala nejvíce mandátů.

Graf č. 9 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 1998

27. a 28.srpna 1999 se konaly ve volebním obvodu č.27 Praha 1 doplňovací volby do Senátu. Uskutečnilo se pouze první kolo, protože Václav Fischer (NK) získal nadpoloviční většinu hlasů. Volební účast byla 33,70 oprávněných voličů. Václav Fischer v Senátu nahradil Václava Bendu (ODS).

Graf č. 10 - Rozdělení křesel v Senátu po doplňovacích volbách v roce 1999

První kolo voleb do Senátu v roce 2000 se konalo v neděli 12.listopadu. Druhé kolo se uskutečnilo o týden později 19.listopadu.

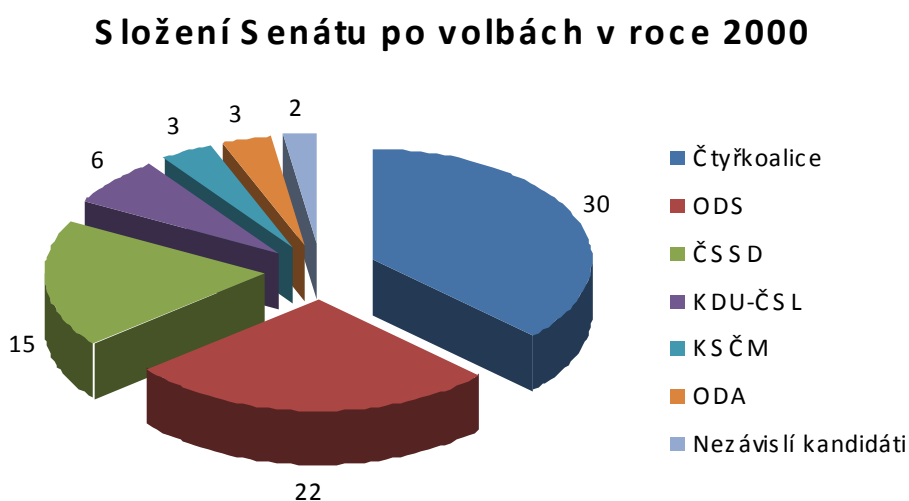
O 27 mandátů se ucházelo 165 kandidátů. V prvním kole uspěl pouze jeden kandidát, kterého navrhla US-DEU za Čtyřkoalici. Volby zaznamenaly v prvním kole účast 33,72 % (senátní volby se konaly současně s volbami do krajských zastupitelstev), ve druhém kole volilo 21,56 % oprávněných voličů.

Tabulka č. 8 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2000

politická strana, hnutí, koalice	počet senátorů dle volební strany		politická příslušnost	počet senátorů dle polit.příslušnosti	
	abs.	v %		abs.	v %
Čtyřkoalice	17	62,96	ODS	7	25,93
ODS	8	29,63	KDU-ČSL	6	22,22
ČSSD	1	3,70	US-DEU	5	18,52
Nezávislí kandidáti	1	3,70	ČSSD	1	3,70
			bez politické příslušnosti	8	29,63

Největší úspěch v těchto volbách slavila Čtyřkoalice. Získala 17 z 27 senátorských křesel. Kandidáti ODS postoupili do druhého kola v 18 případech, ale nakonec získali mandátů 8. Komunisté v těchto volbách nezískali žádný mandát, i přesto, že někteří kandidáti postoupili do kola druhého.

Graf č. 11 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2000

25. a 26.října 2002 se konaly volby do Senátu Parlamentu ČR. Druhé kolo proběhlo ve dnech 1. a 2.listopadu.

Volební účast byla v prvním kole voleb 24,10 %. Po týdnu přišlo k volebním urnám 32,55 % oprávněných voličů. Vyšší volební účast v druhém kole lze přisoudit tomu, že se souběžně konaly také volby do obecních zastupitelstev.

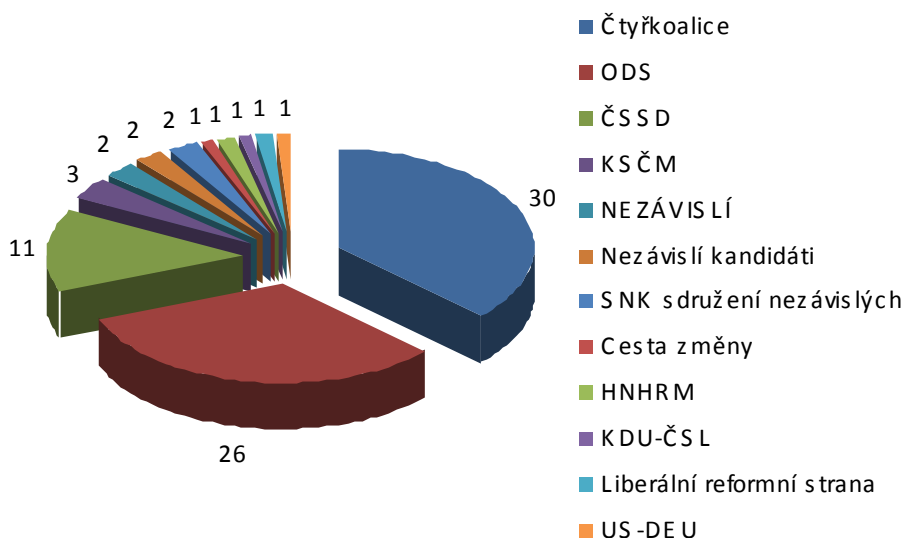

Tabulka č. 9 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2002

politická strana, hnutí, koalice	počet senátorů dle volební strany		politická příslušnost	počet senátorů dle polit.příslušnosti	
	abs.	v %		abs.	v %
ODS	9	33,33	ODS	8	29,63
ČSSD	7	25,93	ČSSD	5	18,52
NEZÁVISLÍ	2	3,70	HNHRM	1	3,70
SNK sdružení nezávislých	2	3,70	KDU-ČSL	1	3,70
Cesta změny	1	3,70	KSČM	1	3,70
HNHRM	1	3,70	SNK sdružení nezávislých	1	3,70
KDU-ČSL	1	3,70	bez politické příslušnosti	10	37,04
KSČM	1	3,70			
Liberální reformní strana	1	3,70			
Nezávislí kandidáti	1	3,70			
US-DEU	1	3,70			

Graf č. 12 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2002

Složení Senátu po volbách v roce 2002

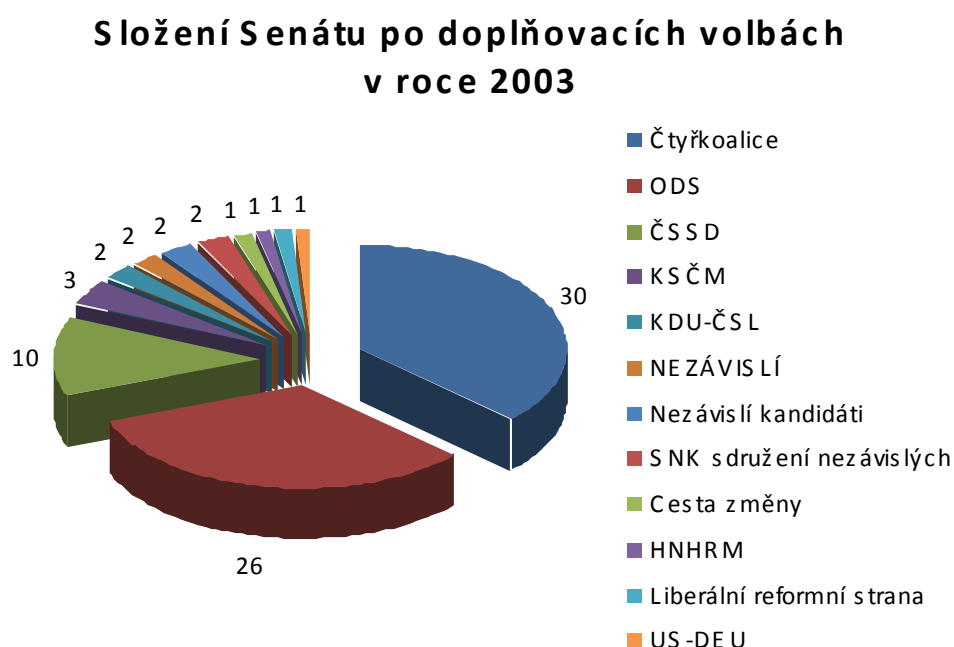

Voleb se celkem zúčastnilo 168 kandidátů. V prvním kole byl zvolen pouze senátor Vladimír Železný, který kandidoval za hnutí Nezávislí. ODS obhájovala 5 senátních postů. Z prvního kola postoupilo 19 kandidátů ODS. Občanští demokraté ve druhém kole získali nejvyšší počet křesel. Z KSČM postoupilo do druhého kola celkem pět kandidátů, ale pouze jediný byl nakonec zvolen senátorem. ČSSD obhájovala 11 mandátů.

31.října, 1.listopadu a 7.,8.listopadu 2003 se uskutečnily doplňovací volby do Senátu. Ve volebním obvodu Strakonice byl zvolen Josef Kalbáč (KDU-ČSL) a nahradil Pavla Rychetského (ČSSD). Pavel Rychetský se musel vzdát mandátu z důvodu jmenování soudcem a předsedou Ústavního soudu.

7., 8.listopadu a 14., 15.listopadu 2003 se konaly ve volebním obvodu Brno – město také doplňovací volby do Senátu. Post senátorky zde měla Dagmar Lastovecká (ODS). Místo ní byl zvolen Karel Jarůšek (ODS). Dagmar Lastovecká se vzdala postu senátorky, protože byla jmenována soudkyní Ústavního soudu.

Graf č. 13 - Rozdělení křesel v Senátu po doplňovacích volbách v roce 2003

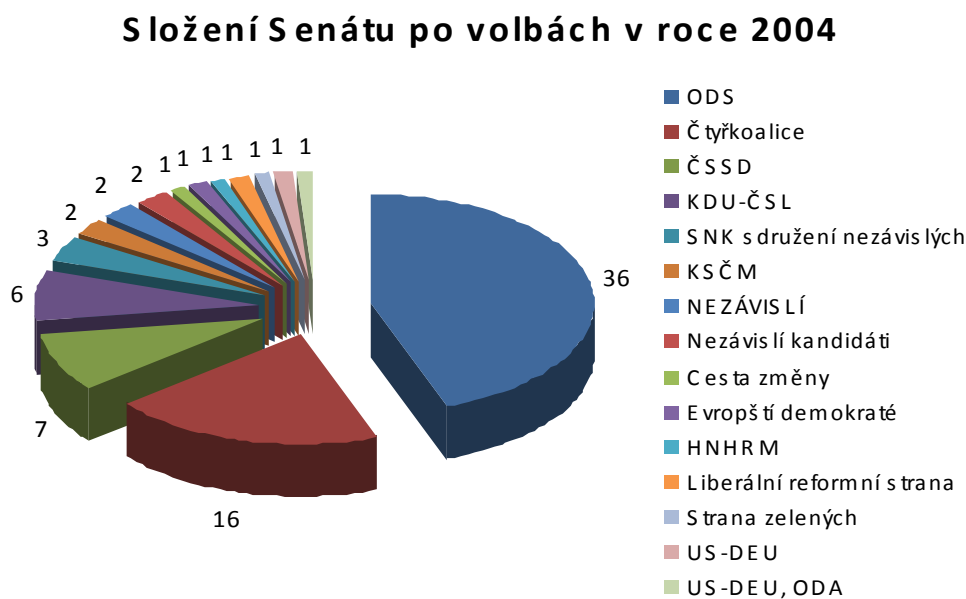
Ve dnech 5. a 6. listopadu 2004 se uskutečnilo první kolo voleb jedné třetiny Senátu PČR. Druhé kolo se konalo o týden později, ve dnech 12. a 13. listopadu.

Voleb se zúčastnilo celkem 197 kandidátů. Hned v prvním kole získal mandát jeden uchazeč za ODS. Výsledky těchto voleb ukazuje tabulka č.10 a graf č.14. Oprávněných voličů přišlo k volbám 28,97 %. Druhé kolo provázal rekordní nezájem voličů. Přišlo jich pouze 18,41 %, což je historicky nejmenší volební účast.

Tabulka č. 10 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2004

politická strana, hnutí, koalice	počet senátorů dle volební strany		politická příslušnost	počet senátorů dle polit.příslušnosti	
	abs.	v %		abs.	v %
ODS	18	66,67	ODS	18	66,67
KDU-ČSL	3	11,11	KDU-ČSL	2	7,41
Evropští demokraté	1	3,70	ODA	1	3,70
Koalice US-DEU, ODA	1	3,70	KSČM	1	3,70
KSČM	1	3,70	SNK sdružení nezávislých	1	3,70
NEZÁVISLÍ	1	3,70	bez politické příslušnosti	4	14,81
SNK sdružení nezávislých	1	3,70			
Strana zelených	1	3,70			

Graf č. 14 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2004

Senátní volby drtivě vyhrála ODS, ale nadpoloviční většinu křesel v Senátu neovládla. Nejsilnější vládní strana ČSSD v těchto volbách nezískala jediný mandát. Komunisté postoupili sice do druhého kola v 9 volebních obvodech, ale získali pouze 1 mandát. KSČM však zároveň ztratila 2 senátory, kteří svůj mandát obhájit nedokázali. KDU-ČSL ztratila v senátních volbách 4 mandáty.

8., 9.října a 15.,16.října 2004 se konaly také doplňovací volby do Senátu. Ve volebním obvodu Praha 4 byl zvolen František Příhoda (ODS) a nahradil Josefa Zieleniece (US). Ve volebním obvodu Znojmo byl zvolen Milan Špaček (KDU-ČSL) a vystřídal na postu senátora Vladimíra Železného (NEZ). Senátoři za tyto obvody byli zvoleni za poslance Evropského parlamentu, proto jim zanikl senátorský mandát.

20. a 21.října 2006 se uskutečnilo první kolo voleb do Senátu PČR. Druhé kolo proběhlo ve dnech 28. a 29.října. Výsledky těchto voleb jsou znázorněny v tabulce č.11 a v grafu č. 15.

Tabulka č. 11 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2006

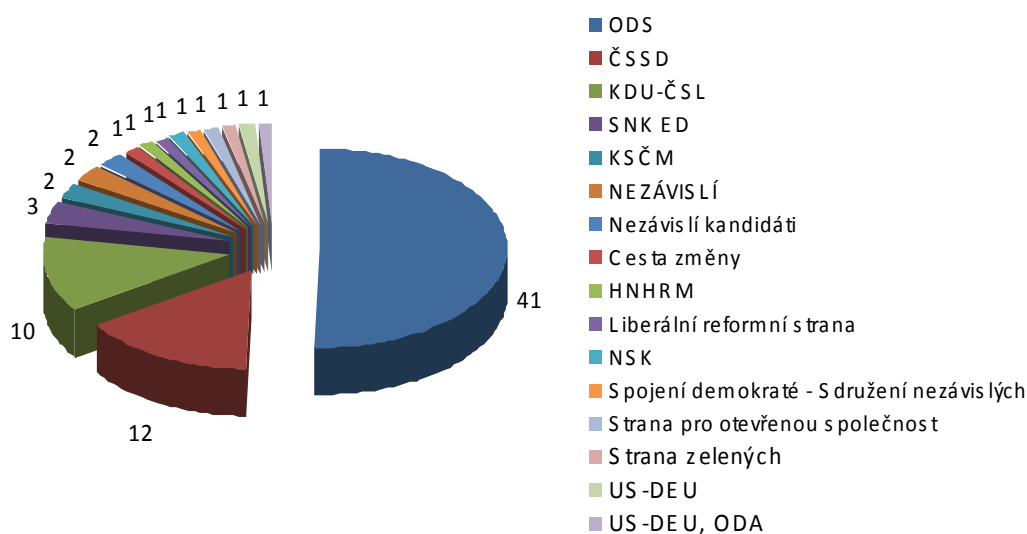
	počet senátorů dle volební strany		politická příslušnost	počet senátorů dle polit.příslušnosti	
	abs.	v %		abs.	v %
politická strana, hnutí, koalice					
ODS	14	51,85	ODS	12	44,44
ČSSD	6	22,22	ČSSD	6	22,22
KDU-ČSL	4	14,81	KDU-ČSL	3	11,11
Nezávislí kandidáti	1	3,70	bez polit.příslušnosti	6	22,22
Nezávislí starostové pro kraj	1	3,70			
Strana pro otevřenou společnost	1	3,70			

Voleb se zúčastnilo celkem 204 kandidátů. Žádný kandidát v prvním kole nezískal nadpoloviční většinu hlasů. Volební účast v prvním kole dosáhla 42,09 %. Ve druhém kole přišlo volit 20,73 % oprávněných voličů.

Kandidáti ODS postoupili do druhého kola ve 26 obvodech. Celkem ODS získala v Senátu 14 mandátů a získala tak nadpoloviční většinu v Senátu se 41 senátorskými křesly. Druhá ČSSD získala 6 mandátů. KSČM nezískala žádný mandát.

Graf č. 15 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2006

Složení Senátu po volbách v roce 2006

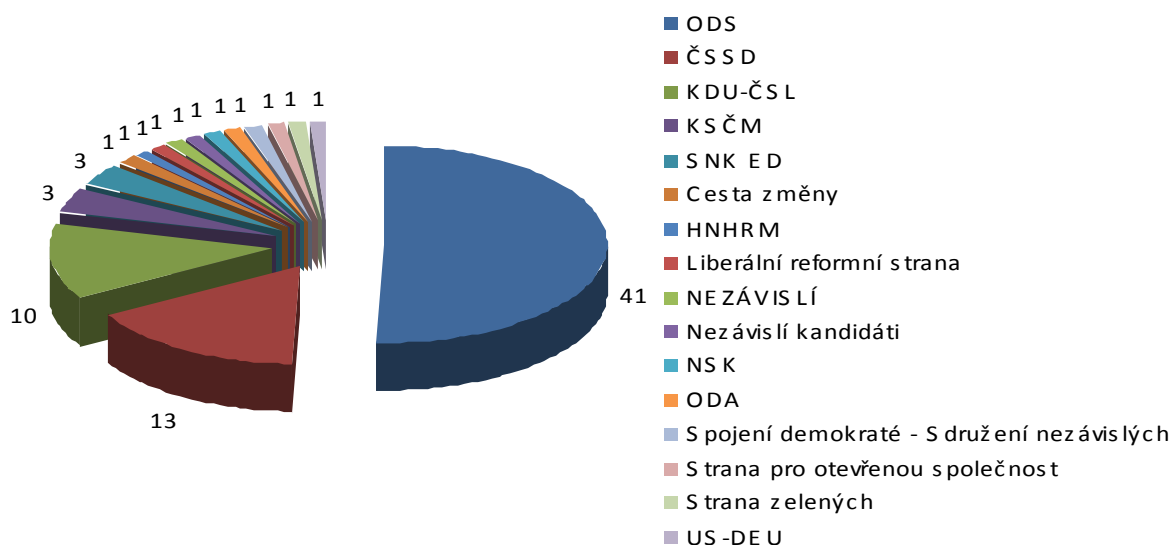

13., 14.dubna a 20., 21.dubna 2007 byl v doplňovacích volbách do Senátu za volební obvod Chomutov zvolen PaedDr. Václav Homolka (KSČM) a nahradil v Senátu Petra Skálu (NK). Ten se vzdal mandátu ze zdravotních důvodů.

27., 28.dubna a 4., 5.května 2007 se konaly další doplňovací volby do Senátu. Ve volebním obvodu Přerov byl za Jitku Seitlovou (NEZ) zvolen Jiří Lajtoch (ČSSD). Jiřina Seidlová se stala zástupkyní veřejného ochránce práv.

Graf č. 16 - Rozdělení křesel v Senátu po doplňovacích volbách v roce 2007

Složení Senátu po doplňovacích volbách v roce 2007

První kolo senátních voleb 17. a 18. října 2008 se konalo současně s volbami do krajských zastupitelstev. Druhé kolo se uskutečnilo 24. a 25. října.

K volebním urnám přišlo volit 39,52 % oprávněných voličů a v průběhu druhého kola byla volební účast 29,85 %. Voleb se celkově zúčastnilo rekordních 200 kandidátů.

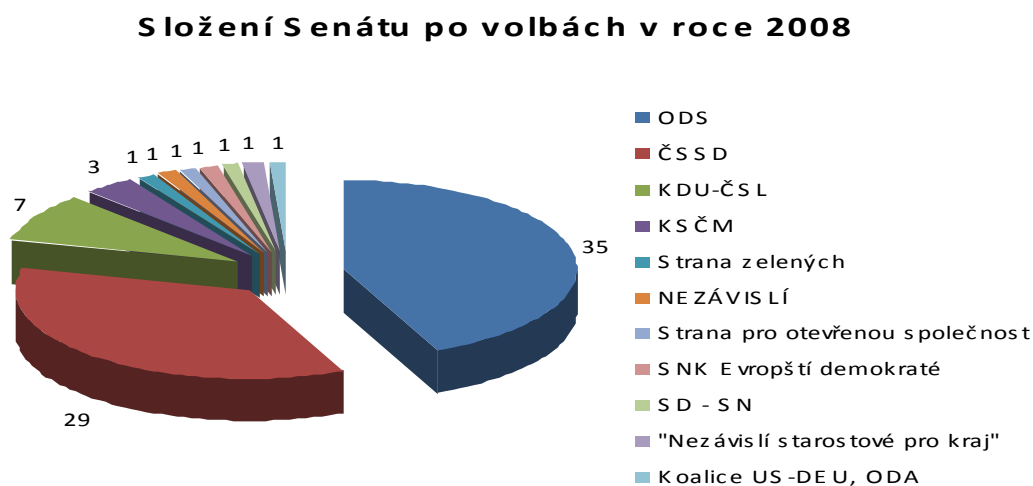
Tabulka č. 12 - Výsledky voleb do Senátu PČR v roce 2008

politická strana, hnutí, koalice	počet senátorů dle volební strany		politická příslušnost	počet senátorů dle polit. příslušnosti	
	abs.	v %		abs.	v %
ČSSD	23	11,11	ČSSD	17	62,96
ODS	3	85,19	ODS	2	7,41
KSČM	1	3,70	KSČM	1	3,70
			bez polit. příslušnosti	7	25,93

ODS v těchto volbách obhájila 9 mandátů a získala pouze 3 křesla. Do druhého kola postoupilo 20 kandidátů ODS a 19 z nich se ve druhém kole utkalo s kandidáty ČSSD, jeden pak s kandidátkou KSČM. Občanští demokraté tak ztratili v horní komoře Parlamentu nadpoloviční většinu, vládní koalice ústavní většinu.

ČSSD zopakovala triumf z krajských voleb (konaných v roce 2008) a v boji o Senát získali její kandidáti 23 z 27 křesel. Lidovci tentokrát ve volbách nezískali žádné křeslo. Komunisté obhájili 1 křeslo, a to neúspěšně. Přesto KSČM neoslabila a jeden mandát vyhrála na Znojemsku.

Graf č. 17 - Rozdělení křesel v Senátu po volbách v roce 2008

3.1.3 Shrnutí výsledků voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu PČR

Nejen politici, ale ani teoretici se neshodují v názoru, zda je lepší systém poměrného zastoupení či systém většinový.²⁸

Nejjednodušší představa o férovosti voleb je zpravidla spojena s vizí, že za 10 % hlasů by měla strana získat 10 % mandátů. Tak tomu bývá zřídka. V tabulkách č. 2 – 5 je vidět disproporcionalita výsledků voleb do Poslanecké sněmovny, která vyjadřuje poměr mezi procentem získaných mandátů a procentem získaných hlasů.

V roce 2006 například Strana zelených potřebovala na post poslance téměř 56 tisíc hlasů, na rozdíl nejsilnější straně ODS stačilo získat polovinu hlasů. Souvisí to s tím, že v některých volebních obvodech (např. v Praze, na jižní Moravě, ve středních Čechách) má volební systém poměrný účinek, avšak v malých krajích jako např. v Liberci či Karlových Varech má spíše většinový účinek. Menší strana jako je Strana zelených nebo KDU-ČSL poté obtížněji získá v menších regionech mandát. Největší rozdíly lze vidět v tabulce č.5.

Při volbách do Senátu nastává problém, jak stranicky zařadit jednotlivé kandidáty a zvolené senátory. Do Senátu se mohou ucházet také nezávislí kandidáti. Proto jsem analyzovala výsledky senátních voleb do tabulek podle politické příslušnosti a podle volební strany. V tabulkách č. 6 – 12 lze spatřit rozdílné výsledky.

Systému poměrného zastoupení se také někdy vyčítá, že přispívá k politické atomizaci parlamentu a tím i k nestabilitě vlády. Otázkou však zůstává, zda smyslem voleb je přesný odraz nálady veřejnosti v parlamentu, nebo sestavení funkční vlády. Jednou z příčin, proč se systém poměrného zastoupení vnímá jako zdroj nestability vlády, je skutečnost, že často nutí k vytváření vládních koalic, neboť jedna strana získává jen zřídka absolutní většinu křesel v parlamentu. A koalice jsou méně pevné než strany samotné.

To můžeme vidět na nynější politické situaci. Složení Poslanecké sněmovny po volbách v roce 2006, které ilustruje graf č.7, je nyní už minulostí. V úterý 24.března 2009 padla vláda Mirka Topolánka složená z ODS, lidovců a zelených. Stalo se to vůbec poprvé v historii samostatné České republiky, kdy vláda skončila vyslovením

---

²⁸ KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0. [75]

nedůvěry. Premiér nedokázal zabránit pátému pokusu opozice svrhnout vládu ani slíbením ukončení reforem zdravotnictví.

K pádu české vlády vydala prohlášení i Evropská komise. Věří, že Česká republika nynější situaci zvládne a zajistí další fungování českého předsednictví Evropské unie.

Předsedové ODS a ČSSD začali jednat o podzimním termínu předčasných voleb, které by se měly konat v říjnu.

9.dubna 2009 prezident Václav Klaus oficiálně jmenoval ředitele Českého statistického úřadu Jana Fischera novým premiérem. Strany ODS a ČSSD podaly návrhy na kandidáty do úřednické vlády, která by se měla ujmout vlády 9.května 2009. Je navrženo 11 jmen na ministerské posty, 4 křesla nejsou ještě obsazena. Jan Fischer sdělil, že rozhovory o personálním složení kabinetu začnou po velikonočních svátcích.

3.2 Analýza výsledků dotazníkového šetření

Účelem a cílem výzkumu je zjistit, zda lidé chodí k volbám, popř. z jakého důvodu nevyužívají tohoto práva a jakého jsou názoru na změnu volebního systému.

Dotazníkové šetření jsem prováděla metodou písemného (elektronického) a osobního dotazování, která se považují za metodu sběru primárních informací. Dotazník byl zcela anonymní a je použit pouze pro účely této diplomové práce. Dotazník jsem rozdala náhodně vybraným občanům starším 18 let.

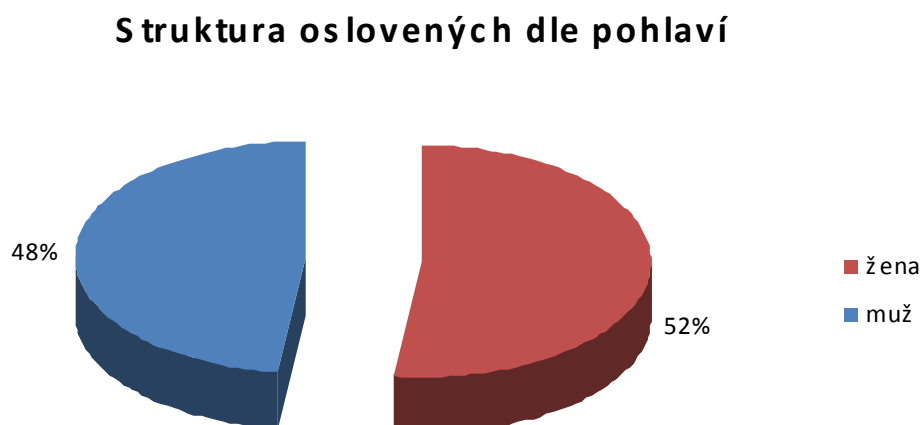
Výzkum jsem prováděla samostatně během 3 týdnů v rozmezí od 2.března do 22.března. Za tuto dobu se mi podařilo nashromáždit 310 dotazníků, z nichž jsem musela 14 vyloučit kvůli nesprávnému či neúplnému vyplnění a 9 dotazníků se mi vrátilo nevyplněných. Oslovila jsem 165 občanů města Smiřic a okolních vesnic. Elektronicky jsem odeslala 31 e-mailů svým příbuzným a známým kamarádům, kteří dotazník přeposlali dále. Vyplněných elektronických dotazníků jsem obdržela 145.

3.2.1 Struktura dotazovaných občanů

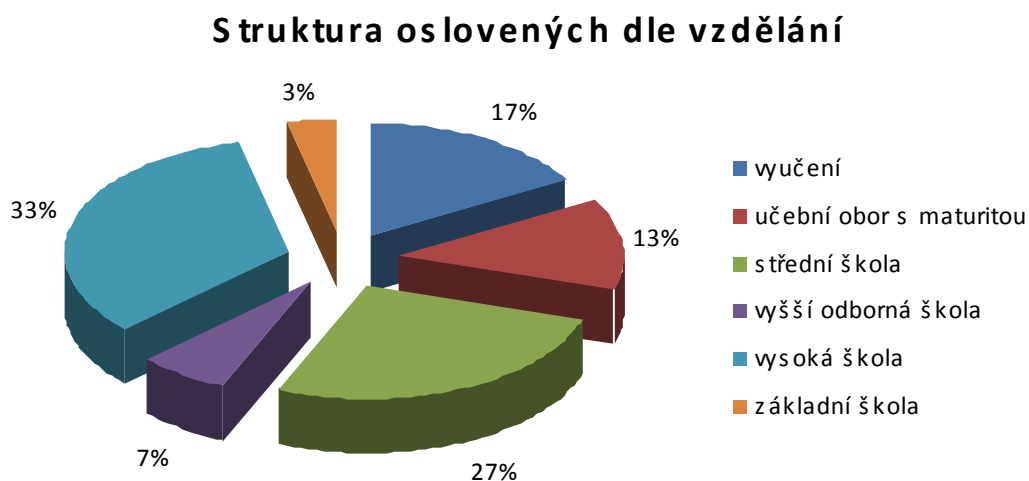
Celkově se výzkumu zúčastnilo 287 občanů starších 18 let. Struktura dotazovaných v grafu č.18 ukazuje na téměř rovnoměrné zastoupení žen a mužů v dotazníkovém šetření. Graf č.19 znázorňuje vzorek oslovených podle vzdělání. Nejvíce oslovených dosáhlo vysokoškolského vzdělání (33 %).

Graf č. 18 - Struktura dotazovaných podle pohlaví

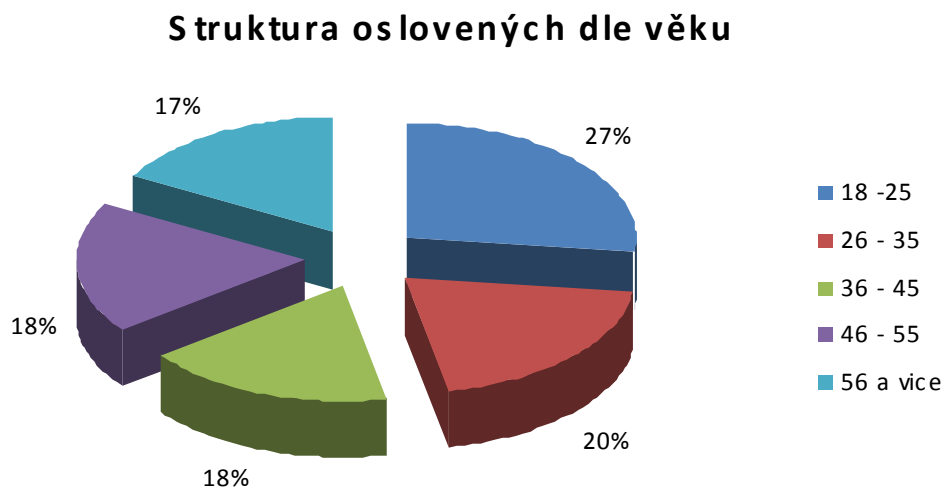
Graf č. 19 - Struktura dotazovaných podle vzdělání

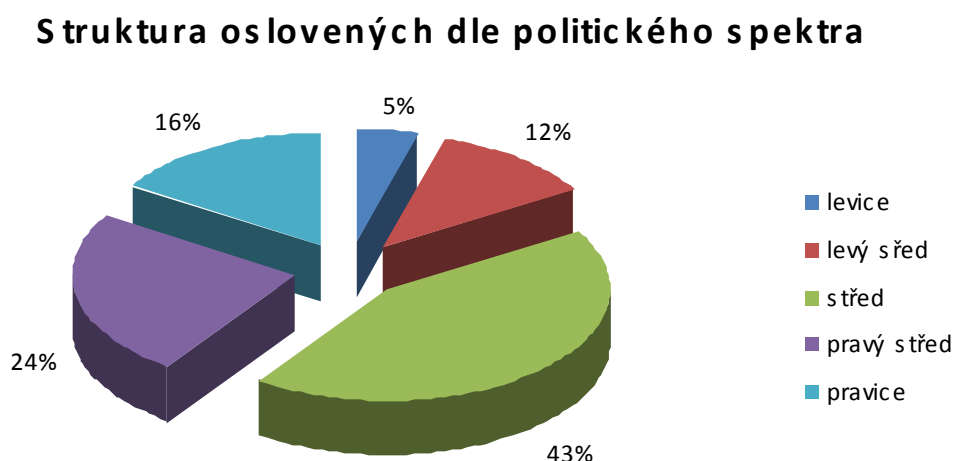
Věkové rozdělení dotazovaných lze vyčíst z grafu č.20. Nejpočetnější kategorii zastupuje věková skupina v rozmezí 18 - 25 let, která tvoří 27 % z celkového vzorku. Ostatní věkové skupiny jsou co se týče počtu takřka totožné.

Graf č.21 ilustruje strukturu dotazovaných podle toho, jak odpovídali na otázku, kam se zařazují v politickém spektru. Téměř polovina (43 %) označila odpověď c), tedy střed politického spektra. Jeden respondent do dotazníku uvedl, že na tuto otázku odpovídat nebude. Z důvodu, že se jednalo pouze o jednoho dotázaného, jsem jeho ostatní odpovědi do průzkumu zařadila.

Graf č. 20 - Struktura dotazovaných podle věku

Graf č. 21 - Struktura dotazovaných podle politického spektra

3.2.2 Vyhodnocení dotazníků pomocí grafů a tabulek

Dotazník sestává celkem z 10 otázek, z nichž 7 je *specifických* a zaměřují se na téma „Volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu“. Zbývající 3 otázky (v tomto případě pohlaví, věk a vzdělání) se týkají osobních údajů respondentů – to znamená, že se jedná o otázky *identifikační*.

Pro zpracování dat jsem aplikovala ruční třídění vyplněných dotazníků a ve většině případů také program MS Office Excel 2007, kde jsem vytvářela grafická znázornění a

tabulky a počítala statistické výběrové charakteristiky. Z výběrových charakteristik jsem zvolila vážený aritmetický průměr a výběrovou směrodatnou odchylku. Vážený aritmetický průměr jsem vybrala z toho důvodu, protože nejlépe charakterizuje polohu souboru odpovědí. Za výhodu směrodatné odchylky považuji, že charakterizuje variabilitu náhodné veličiny ve stejných jednotkách, v jakých jsou zadány její hodnoty. Při výpočtu výběrových charakteristik jsem vycházela z těchto vztahů:

a) vážený aritmetický průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^r x_i m_i$$

kde x_i ($i = 1, 2, \dots, r$) je hodnota odpovědi na danou otázku, m_i je četnost odpovědi, r je počet tříd a n je rozsah odpovědi, což v tomto případě je vždy roven 1, protože součet četností je vždy 100 % neboli 1.

b) výběrová směrodatná odchylka

$$s = \sqrt{s^2}$$

$$s^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^r (x_i - \bar{x})^2 \times m_i$$

kde s^2 je výběrová disperze, která je nutná k výpočtu výběrové směrodatné odchylky, x_i ($i = 1, 2, \dots, r$) je hodnota odpovědi na danou otázku, m_i je četnost odpovědi, r je počet tříd a n je rozsah odpovědi, což v tomto případě je vždy roven 1, protože součet četností je vždy 100 % neboli 1.

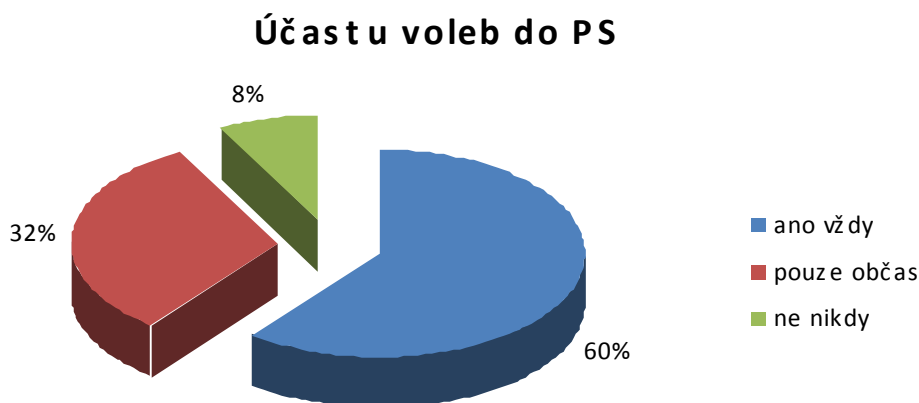
Ruční třídění jsem využila ke sčítání odpovědí podle pohlaví, věku, vzdělání a politického spektra. U grafů jsem vycházela z relativních nebo absolutních četností. V případě otázky „*Co by Vás přimělo jít k volbám?*“ (do Poslanecké sněmovny a do Senátu) jsem názory dotázaných interpretovala v tabulce, kde jsou všechny abecedně srovnané. Tyto informace se nedaly zpracovat formou grafických znázornění, protože se jednalo o otevřenou otázku, a po oslovených občanech jsem požadovala vyjádření jejich vlastního názoru.

Celý dotazník včetně průvodního slova jsem začlenila do přílohy.

3.2.2.1 Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny?

Na první otázku v dotazníku „*Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny?*“ odpovědělo 60 % dotázaných *ano vždy*. Pouze 22 oslovených občanů (8 %) vyplnilo odpověď *ne nikdy*.

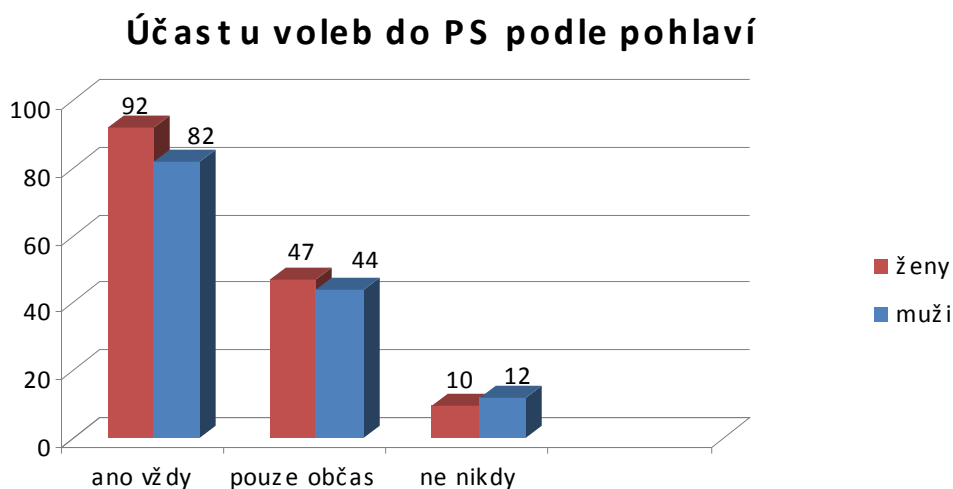
Graf č. 22 - *Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny?* – celkem

Graf č.23 znázorňuje závislost odpovědí na tuto otázku podle pohlaví. Z grafu lze vyčíst, že odpovědi žen i mužů se téměř shodují. Ženy i muži odpovídali na tuto otázku převážně *ano vždy* nebo *pouze občas*.

Aritmetický průměr potvrzuje, že odpovědi rozdělené podle pohlaví se příliš neliší. Proto je vypovídací schopnost aritmetického průměru vysoká. Je to dáno také tím, že výsledek směrodatné odchylky vyšel malé číslo.

Graf č. 23 - Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny? – podle pohlaví

Tabulka č. 13 - Četnosti odpovědí na 1.otázku podle pohlaví

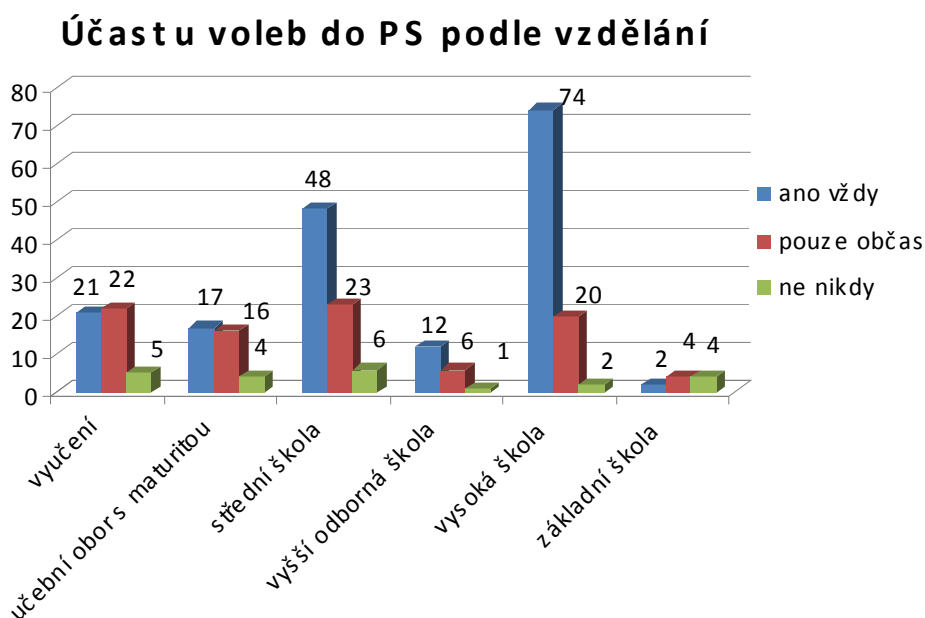
odpovědi	ženy		muži		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano vždy = 1	92	62	82	60	174	61
pouze občas = 2	47	32	44	32	91	32
ne nikdy = 3	10	6	12	8	22	7
celkem	149	100	138	100	287	100
průměr	1,44		1,48		1,46	
směrodatná odchylka	0,605310		0,640000		0,623217	

Následující graf č.23 ukazuje stejnou závislost pouze s tím rozdílem, že proměnnou není pohlaví, ale vzdělání a účast u voleb do Poslanecké sněmovny. Odpověď *ano vždy* uvedli nejčastěji vysokoškolsky vzdělaní občané, a to 77 % ze všech oslovených vysokoškolsky vzdělaných. Naopak nejvíce odpovědí *ne nikdy* označila kategorie občanů se základním vzděláním. Tento výsledek je možné přisoudit malému počtu respondentů v této skupině. Také směrodatná odchylka nám ukazuje nejnižší vypovídací schopnost u odpovědí této skupiny občanů. Ostatní odchylky se pohybují okolo hodnoty 0,6.

Tabulka č. 14 - Četnosti odpovědí na 1.otázku podle vzdělání

odpovědi	vyučení		maturita		SŠ		VOŠ		VŠ		ZŠ		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano vždy = 1	21	44	17	46	48	62	12	63	74	77	2	20	174	61
pouze občas = 2	22	46	16	43	23	30	6	32	20	21	4	40	91	32
ne nikdy = 3	5	10	4	11	6	8	1	5	2	2	4	40	22	7
celkem	48	100	37	100	77	100	19	100	96	100	10	100	287	100
průměr	1,66		1,65		1,46		1,42		1,25		2,20		1,46	
směrodatná odchylka	0,651460		0,668954		0,639062		0,586174		0,476970		0,748331		0,623217	

Graf č. 24- Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny? – podle vzdělání

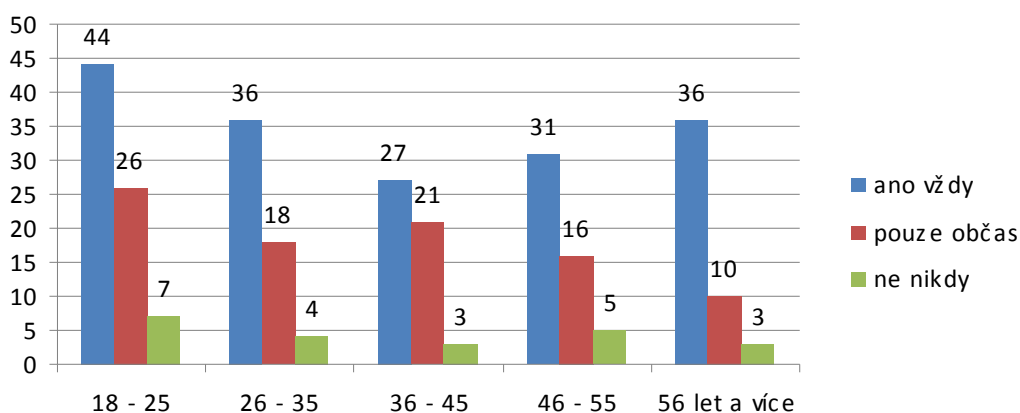

Sumarizaci odpovědí na první otázku v dotazníku podle věku ilustruje graf č.25. Zde je na první pohled zřejmé, že výsledky jsou podobné. Jestliže vezmeme v úvahu místo absolutní četnosti odpovědí relativní četnost (viz tabulka č.15), nejčastěji volí lidé, kteří spadají do věkové skupiny 56 let a více (necelých 74 % z celkového počtu dotázaných z věkové kategorie 56 let a více). Relativní četnost dalších věkových kategorií pro odpověď **ano vždy** se pohybuje okolo 50 - 60 %. Odpovědi **ne nikdy** se objevily nejvíce u věkových skupin 18 - 25 a 46 - 55 let.

Směrodatné odchylky odpovědí nabývají u všech věkových kategorií podobných nízkých hodnot. Z toho vyplývá, že odpovědi občanů mají dobrou vypovídací schopnost.

Graf č. 25 - Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny? – podle věku

Účast u voleb do PS podle věku

Tabulka č. 15 - Četnosti odpovědi na 1.otázku podle věku

odpovědi	18 - 25		26 - 35		36 - 45		46 - 55		56 a více		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano vždy = 1	44	57	36	62	27	53	31	60	36	74	174	61
pouze občas = 2	26	34	18	31	21	41	16	31	10	20	91	32
ne nikdy = 3	7	9	4	7	3	6	5	9	3	6	22	7
celkem	77	100	58	100	51	100	52	100	49	100	287	100
průměr	1,52		1,53		1,45		1,49		1,32		1,46	
směrodatná odchylka	0,655439		0,627615		0,612781		0,655668		0,581034		0,623217	

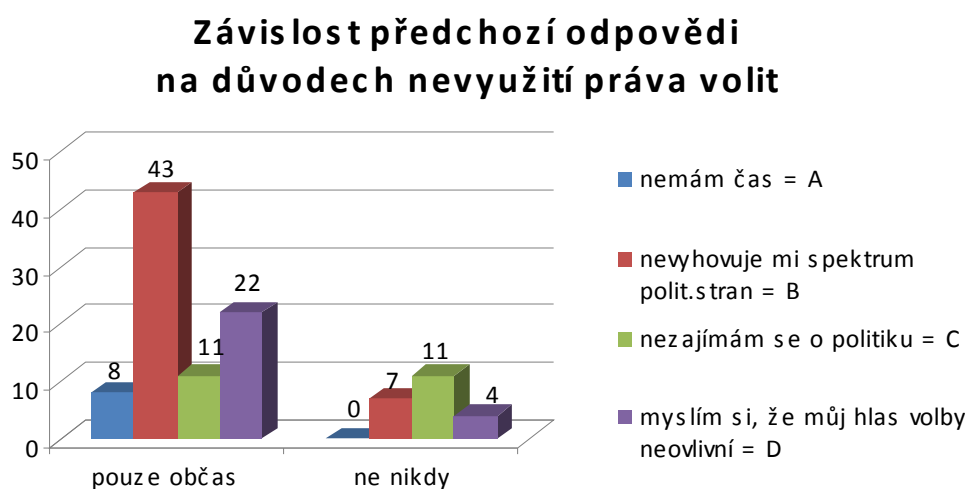
3.2.2.2 Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit?

V případě odpovědi dotázaných na první otázku, že se účastní voleb do Poslanecké sněmovny *pouze občas* nebo *ne nikdy*, následoval dotaz „Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit?“

Občané považují za hlavní důvod nevyhovující a nepostačující spektrum politických stran. Oslovení lidé, kteří vyplnili, že k volbám do PS nechodí nikdy, se většinou o politické dění nezajímají. Veškeré důvody, které jsou závislé na předchozí odpovědi *pouze občas*, jsem pro úplnost vypsala v tabulce č.17. U předešlé odpovědi *ne nikdy* dotazovaní zaškrtnli v nabídce důvod a) – d); možnosti odpovědi za e) *jiný důvod* nevyužili. Proto jsem zde nezobrazila zvláštní tabulku s vypsánými důvody, jako je tomu v případě odpovědi *pouze občas*.

V tabulce č.16 lze vidět, že směrodatná odchylka u odpovědí v levém sloupci nabývá dvakrát vyšší hodnoty než v pravém sloupci. Vypovídací schopnost tak vychází lépe v druhém případě, kde jsou zobrazeny odpovědi občanů, kteří u první otázky zaškrtnli odpověď *ne nikdy*. Také v druhém sloupci je vyšší aritmetický průměr. To lze vysvětlit tím, že lidé více vybírali odpověď C a D.

Graf č. 26 - Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit? – v závislosti na předchozí odpovědi

Tabulka č. 16 - Četnosti odpovědí na otázku, z jakého důvodu nechodí lidé k volbám

odpovědi	pouze občas		ne nikdy		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
A = 1	8	9	0	0	8	7
B = 2	43	47	7	32	50	44
C = 3	11	12	11	50	22	20
D = 4	22	24	4	18	26	23
E = 5	7	8	0	0	7	6
celkem	91	100	22	100	113	100
průměr	2,75		2,86		2,77	
směrodatná odchylka	1,152172		0,693109		1,066349	

Tabulka č. 17 - *Z jakého důvodu nevyužívat práva volit?* – v závislosti na předchozí odpovědi

předchozí odpověď - pouze občas	
jiné důvody (E)	abs.četnost
zdravotní důvody	3
nepřítomnost na adrese trvalého bydliště	1
nepřítomnost v den voleb ve městě	1
stáří	1
znechucení politickou kulturou a populismem	1

3.2.2.3 Co by Vás přimělo jít k volbám?

V odpovědích na otázku „*Co by Vás přimělo jít k volbám?*“ se objevily názory, že u nás není široké spektrum politických stran. Občané volají po straně, která by propagovala zajímavý a reálný volební program a především která by ho následně po volbách uskutečňovala a dodržovala včetně odpovědnosti za vlastní pochybení. Také zde zazněly myšlenky, že poslanci myslí spíše na svůj prospěch než na řadové občany – své voliče, díky jejichž hlasům byli zvoleni do této funkce. Důležité jsou pro dotazované větší průhlednost politiky, vyšší úroveň politického chování a v neposlední řadě zlepšení vztahů v politice.

Všechny názory oslovených občanů jsem abecedně zaznamenala v následující tabulce č.18.

Tabulka č. 18 - *Co by Vás přimělo jít k volbám?* – všechny názory

<ul style="list-style-type: none"> • aby nevyhráli komunisté • abych začala chodit pravidelně volit, tak bych se asi musela změnit složení jednotlivých stran (starý pryč, a dosadit tam nové lidi), a ne aby to bylo pořád jen o stejných politických stranách • asi nic, myšlení politiků neovlivním • asi nic; připadá mi, ať vládne, kdo vyhraje, tak je stále vše při starém a hlavně velký nepořádek • celková změna našeho politického systému • čestnost a spravedlnost politiků • dobrá politická kampaň daného politika • dodržování slibů politických stran (2x) • finanční odměna • jiná nová strana s dobrým programem • kdyby byla přímá volba prezidenta • kdyby dodrželi politici to, co slibují • kdybych doopravdy viděla, že volby dokážou něco změnit je to stále stejné

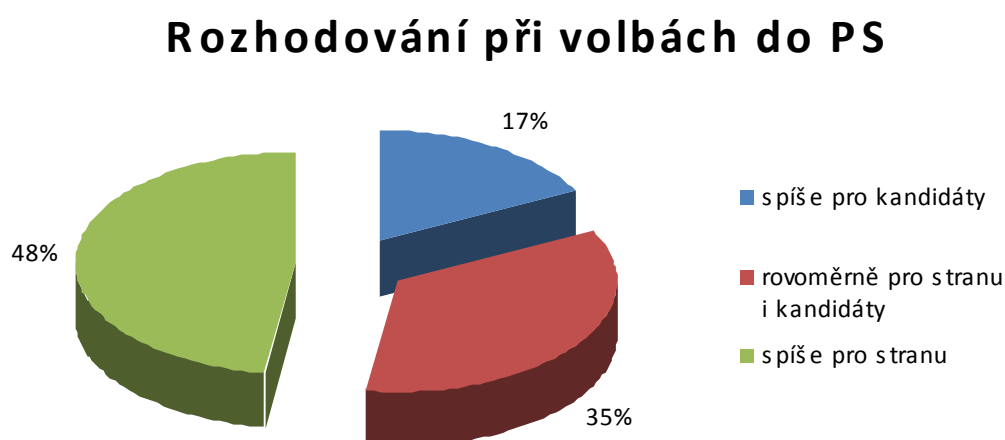
- kdybych věděla, že se mým jedním hlasem něco změní
- kdybych věřila, že to něco ovlivní, kdyby existovala strana, která by mi vyhovovala
- kdyby mě zaujala nějaká strana
- kdyby můj hlas měl vliv
- kdyby poslanci nemysleli jen na sebe a kdyby bylo jejich chování a vystupování na vyšší úrovni
- kdyby se konečně něco ve vládě změnilo k lepšímu
- kdyby se něco změnilo (vše spěje jen k nejhorsšímu)
- kdyby se v politice objevil někdo slušný
- kdyby to, co naslibují, splnili
- kvalitní politici
- k volbám mě přiměje jít taková strana, která vyhovuje mým politickým názorům a která by stála za to
- lepší chování politiků (2x)
- lepší politická kampaň a jejich cíle, širší spektrum politických stran
- lepší prezentace politiků, splnitelný a přitom rozumný předvolební plán stran
- lepší spektrum stran (4x)
- lidé, kterým by se dalo věřit
- možnost volit pouze kandidáta bez ohledu na politickou stranu, kterou reprezentuje (které je členem)
- musela by mě nějaká strana zaujmout svým programem a musela bych jim věřit, že splní to, co slíbili
- muselo by se změnit myšlení českých politiků, kteří (bohužel) mnohdy spíše myslí na sebe, než na své voliče
- myslím si, že můj hlas nic a nikoho neovlivní
- nechci být úplně pasivní
- netuším (3x)
- nevím (3x)
- nic (37x)
- nic je demokracie ne?
- normální politická strana, bez mafiánů, bez extrémních názorů, politická strana, která by byla středová, zastávala by jak část levice, tak i pravice
- nové politické tváře, strana
- obměna politiků, kteří ve většině případů rozhodují ve svůj prospěch nebo prospěch úzké skupiny lidí a ne v zájmu společnosti a budoucí prosperity ČR
- osobní znalost kandidáta
- plnění předvolebních slibů
- plnění slibů politiků
- podle mého názoru 1 hlas nemůže něco ovlivnit
- pokud by bylo lepší politické spektrum
- pokud jsem ve městě, volím vždy
- politická strana, se kterou bych měla stejné názory a pohledy na politickou situaci; a zastávala by postoje a činnosti, které by vedli k efektivnímu řešení problémů v ČR
- pořádný volební program a následně jeho dodržení včetně politické odpovědnosti za chyby (i alkohol za volantem)
- slušné chování politiků
- solidní volební program

- strana, která bude mít reálný volební plán a po volbách ho bude schopná uskutečnit
- systém
- širší spektrum politických stran (3x)
- větší důvěra v politickou stranu, kterou budu volit (2x)
- větší průhlednost politiky
- větší výběr ve volbě strany
- vyšší úroveň politického chování
- vyšší úroveň politiků
- vznik nové mě vyhovující politické strany a lepší předvolení kampaň
- zajímavý volební program a následné jeho plnění
- založení nějaké nové strany, která by byla svými postoji pro mě akceptovatelná
- zkušenost, že volby něco zásadně změní
- zlepšení vztahů v politice

3.2.2.4 Rozhodujete se při volbách do Poslanecké sněmovny spíše pro kandidáty nebo pro stranu?

Na následující otázku oslovení občané nejčastěji odpovídali, že volí spíše stranu než jednotlivé kandidáty. Necelá polovina respondentů (48 %) uváděla odpověď c) *spíše pro stranu*. Z toho vyplývá, že dotázaní občané nedávají přednost možnosti odevzdat své preferenční hlasy jednotlivým kandidátům. Porovnání odpovědí podle pohlaví, které vyplývá z tabulky č.19, je téměř totožné a liší se jen velmi nepatrně. Také aritmetické průměry vycházejí takřka shodně. Směrodatné odchyly ukazují, že vypovídací schopnosti odpovědí žen i mužů jsou relativně vysoké.

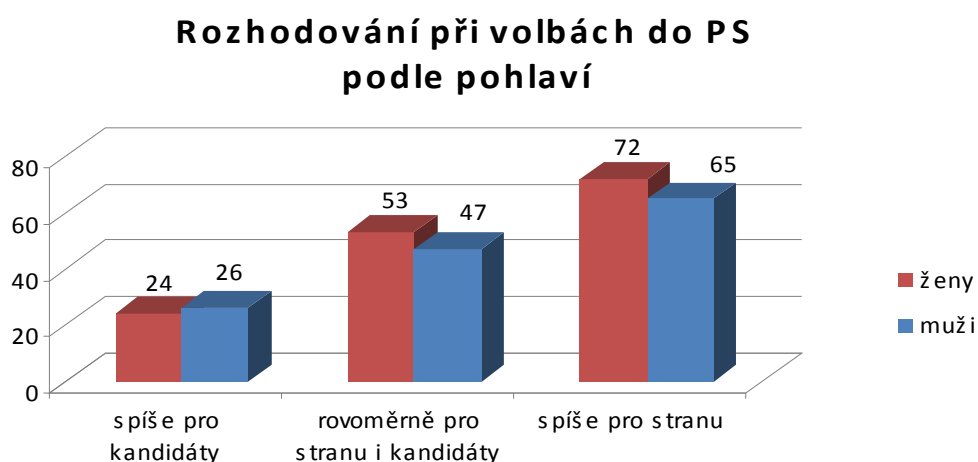
Graf č. 27 - *Rozhodujete se při volbách do PS spíše pro kandidáty nebo pro stranu?* – celkem

Tabulka č. 19 - Četnosti odpovědí na 2.otázku podle pohlaví

odpovědi	ženy		muži		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
spíše pro kandidáty = 1	24	16	26	19	50	17
rovnoměrně pro stranu i kandidáty = 2	53	36	47	34	100	35
spíše pro stranu = 3	72	48	65	47	137	48
celkem	149	100	138	100	287	100
průměr	2,32		2,28		2,31	
směrodatná odchylka	0,733212		0,762627		0,744245	

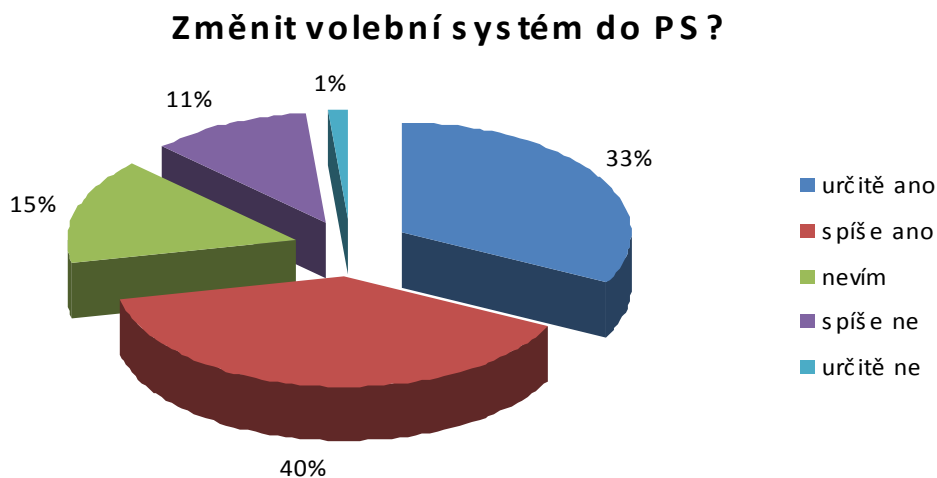
Graf č. 28- Rozhodujete se při volbách do PS spíše pro kandidáty nebo pro stranu? – podle pohlaví

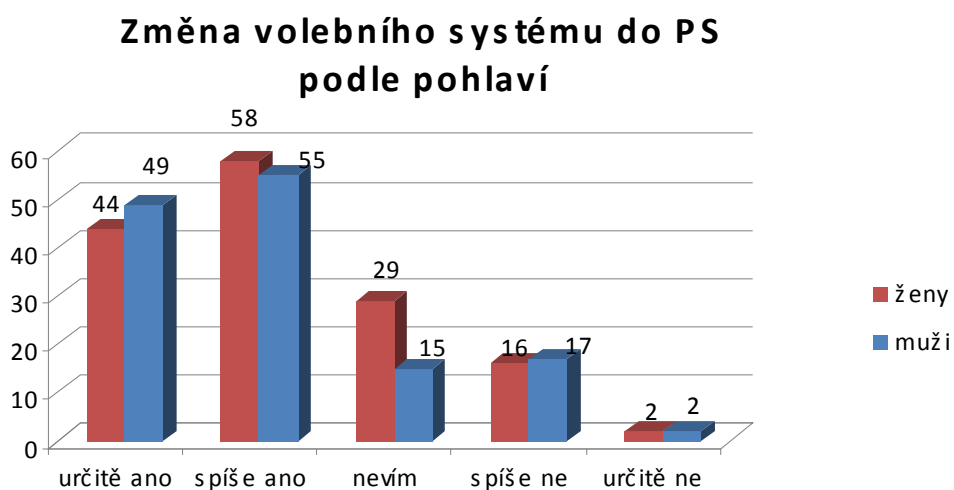
3.2.2.5 Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny?

Tento výzkum jsem mimo jiné zaměřila na aktuální téma, kterým je změna volebního systému do Poslanecké sněmovny. Ve prospěch změny volebního systému se přiklání 72 % všech dotázaných. Proti se vyslovuje pouze 13 % oslovených a 15 % neví, zda volební systém měnit či ne. V grafu č.30, kde jsou znázorněny odpovědi na tuto otázku v závislosti podle pohlaví, nejsou patrné výrazné rozdíly. Pouze ve skupině nerozhodnutých občanů převažují ženy. Z tabulky č.20 vyplývá, že aritmetický průměr odpovědí žen nabývá vyšší hodnoty než u mužů. To lze přisoudit okolnostem, že muži odpovídali kladně častěji než ženy. Směrodatná odchylka je v obou případech téměř totožná.

Graf č. 29 - Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny? – celkem

Graf č. 30 - Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny? – podle pohlaví

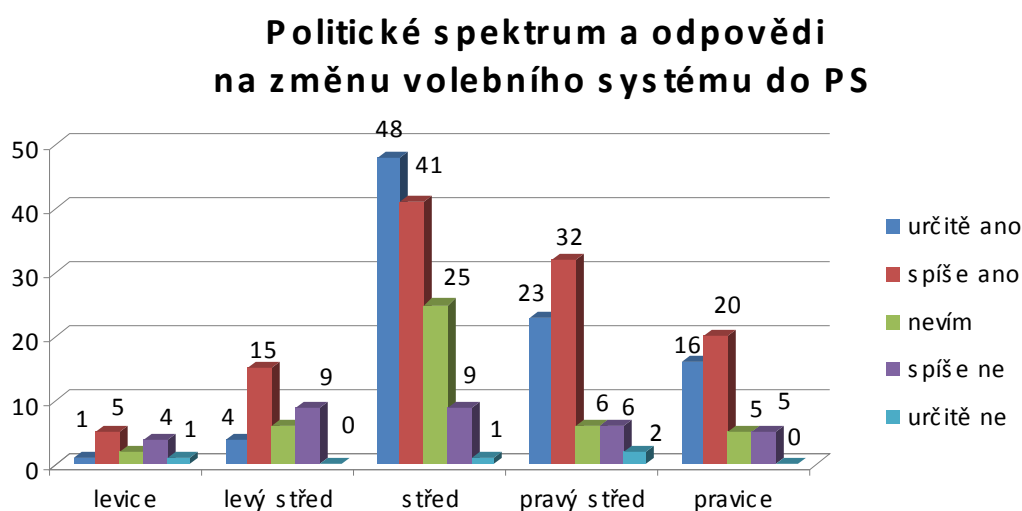

Tabulka č. 20 - Četnosti odpovědí na 3. otázku podle pohlaví

odpovědi	ženy		muži		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
určitě ano = 1	44	30	49	36	93	33
spíše ano = 2	58	39	55	40	113	40
nevím = 3	29	19	15	11	44	15
spíše ne = 4	16	11	17	12	33	11
určitě ne = 5	2	1	2	1	4	1
celkem	149	100	138	100	287	100
průměr	2,14		2,02		2,07	
směrodatná odchylka	1,000200		1,019608		1,002547	

Odpovědi na 3.otázku v závislosti na politickém spektru ilustruje graf č.31. Tento graf ukazuje, že pro změnu se vyslovuje hlavně střed a pravý střed. Z pohledu relativní četnosti vyplývá, že pro změnu volebního systému se přiklání nejvíce občanů orientovaných v politickém spektru spíše doprava. Podíváme-li se na aritmetické průměry vypočtené v tabulce č.21, je zřejmé, že kladně odpovídá hlavně střed a pravice. V této tabulce můžeme také vidět, že nejnižší vypovídací schopnost odpovědi má první sloupec, tedy odpovědi občanů, kteří se zařadili do politického spektra nalevo. Lze usuzovat, že je to dáno nízkým počtem dotázaných v této kategorii oproti ostatním skupinám.

Graf č. 31 - Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny? – podle politického spektra

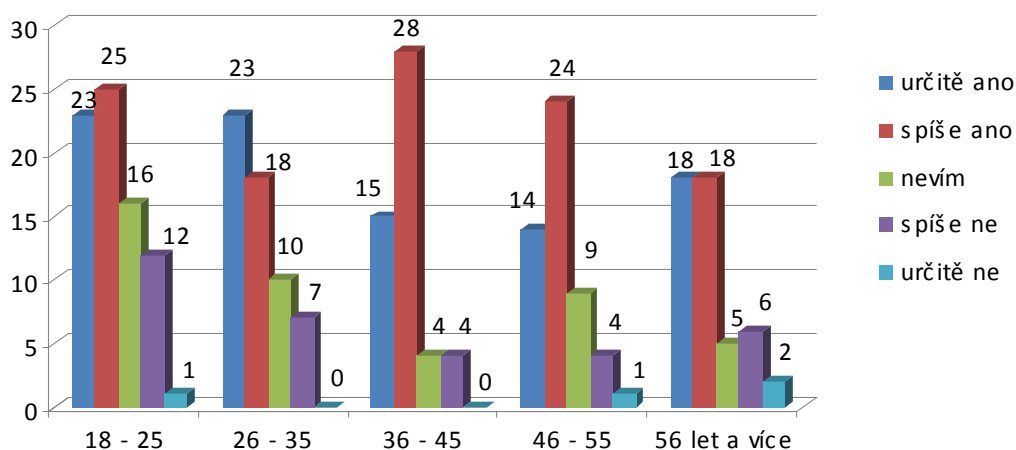
Tabulka č. 21 - Četnosti odpovědi na 3.otázku podle politického spektra

odpovědi	levice		levý střed		střed		pravý střed		pravice		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
určitě ano = 1	1	8	4	12	48	39	23	33	16	35	93	33
spíše ano = 2	5	38	15	44	41	33	32	46	20	43	113	40
nevím = 3	2	15	6	18	25	20	6	9	5	11	44	15
spíše ne = 4	4	31	9	26	9	7	6	9	5	11	33	11
určitě ne = 5	1	8	0	0	1	1	2	3	0	0	4	1
celkem	13	100	34	100	124	100	69	100	46	100	287	100
průměr	2,93		2,58		1,98		2,03		1,98		2,07	
směrodatná odchylka	1,151130		1,001798		0,979592		1,024256		0,948472		1,002547	

Graf č.32 objasňuje pohled na tuto otázku podle věkového rozdělení oslovených občanů. Věková skupina v rozmezí 36 - 45 let patří podle relativní četnosti a také podle vypočítaného aritmetického průměru k nejpočetnější kategorii zastávající názor, že změna volebního systému je zapotřebí. Naopak nejmladší a nejstarší věkové skupiny označily nejvíce záporných odpovědí. U posledních zmíněných věkových kategorií se jeví vypovídací schopnost nejhorší.

Graf č. 32 - Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny? – podle věku

Věk a odpovědi na změnu volebního systému do PS

Tabulka č. 22 - Četnosti odpovědí na 3.otázku podle věku

odpovědi	18 - 25		26 - 35		36 - 45		46 - 55		56 a více		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
určitě ano = 1	23	30	23	40	15	29	14	27	18	37	93	33
spíše ano = 2	25	32	18	31	28	55	24	46	18	37	113	40
nevím = 3	16	21	10	17	4	8	9	17	5	10	44	15
spíše ne = 4	12	16	7	12	4	8	4	8	6	12	33	11
určitě ne = 5	1	1	0	0	0	0	1	2	2	4	4	1
celkem	77	100	58	100	51	100	52	100	49	100	287	100
průměr	2,26		2,01		1,95		2,12		2,09		2,07	
směrodatná odchylka	1,082774		1,024646		0,829156		0,962081		1,141008		1,002547	

3.2.2.6 S jakou změnou byste souhlasili?

Jestliže dotázaní odpověděli v dotazníku na předešlou otázku „*Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny?*“ kladně (tedy přesněji řečeno za a) *určitě ano* nebo za b) *spíše ano*), následovala další otázka týkající se konkrétní změny. Na výběr měli čtyři možné odpovědi. Zde jsem vycházela z vládního návrhu, který nejprve hovořil o šesti modelech (varianty skotská, řecká, polská, italská, nizozemská a tzv. tvrdý bonus), umožňující změny volebního systému do PS. Z těchto šesti variant vláda vybrala tři systémy, které jsem posléze zahrnula do dotazníku.

Vláda nakonec v únoru tohoto roku schválila tzv. řecký systém. S tím projevuje nesouhlas koaliční partner KDU-ČSL a navrhuje snížení počtu poslanců na lichý počet. Proto jsem do dotazníku doplnila čtvrtou variantu odpovědi, a to změnu počtu poslanců z 200 na 199.

Veškeré myšlenky na změnu volebního systému jdou však za současné situace stranou. Vláda Mirka Topolánka padla a nyní se mluví o úřednické vládě, která by měla vládnout, dokud neproběhnou předčasné volby a nebude sestavena nová vláda. V Mladé Frontě Dnes 30.března 2009 se redaktor Václav Dolejší v rozhovoru s Jiřím Paroubkem zeptal: „*Nemáte chuť se s ODS ještě do předčasných voleb domluvit na změně volebního systému?*“

Jiří Paroubek odpověděl: „*To se nestihne. I když my máme nějaké návrhy propracované. Ale bylo by nefér udělat to teď narychlo a nevést o takové změně společenskou debatu. Nejlepší bude nechat nynější pravidla hry, aby se podle nich volilo dál.*“²⁹

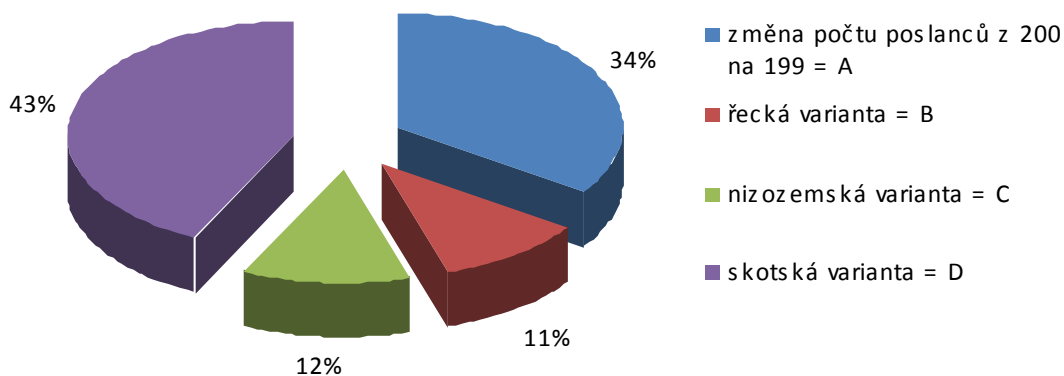
---

²⁹ DOLEJŠÍ, Václav. *Paroubek: Klaus vládu neshodil*. Mladá Fronta DNES, 2009, roč. XX č. 75 s. A3

Graf č. 33 - S jakou změnou byste souhlasili? - celkem

Změna volebního systému

Z grafu č.33 vyplývá, že oslovení občané se přiklání nejvíce k variantě skotské. Ta má zavést jinou, především spravedlivější matematickou metodu pro přepočítání hlasů na poslanecká křesla. Politolog a hlavní český expert na volební systémy Tomáš Lebeda také prosazuje tzv. skotský systém. Tomáš Lebeda považuje v tomto modelu za velkou výhodu to, že systém přidává vítězi křesla hlavně na úkor druhé strany, která bývá hlavním politickým konkurentem. Vítězi to poté umožní vytvořit stabilní koaliční vládu s menšími stranami.

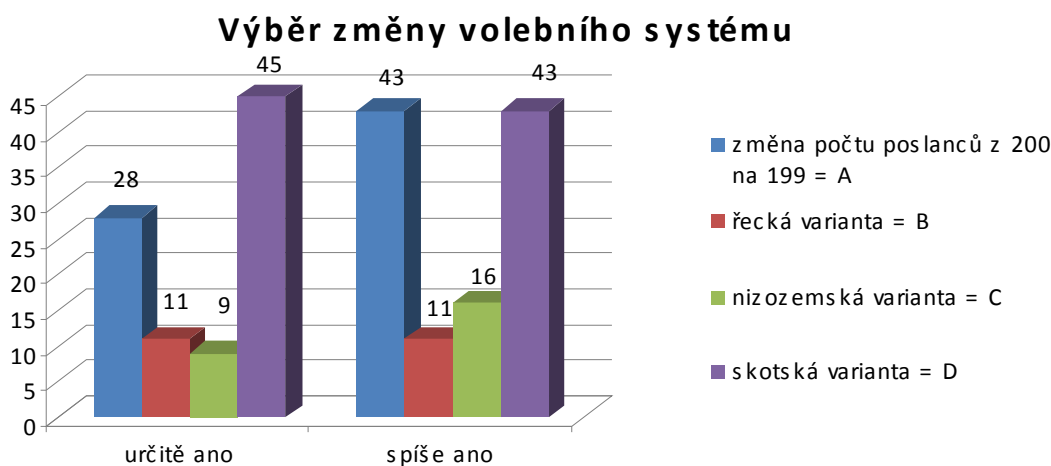
Řecká varianta, která byla schválena vládou, u občanů nezískala mnoho ohlasu. Vybralo ji pouze 11 % z celkového počtu oslovených, kteří jsou pro změnu.

Porovnáme-li názory na změnu volebního systému v závislosti na tom, zda občané zvolili odpověď *určitě ano* či *spíše ano*, v prvním případě měla častější výskyt možnost čtvrtá, a to skotská varianta. V případě druhém se odpovědi pro první a čtvrtou variantu vyskytly ve stejném počtu. Všechny absolutní a relativní četnosti jsou znázorněny v grafu č.34 a tabulce č.23. Směrodatné odchylky dosahují v tomto případě vyšších hodnot než u předchozích odpovědí. Proto vypovídací schopnosti odpovědí na otázku „S jakou změnou byste souhlasili?“ v závislosti na předchozí odpovědi nejsou tak velké.

Tabulka č. 23 - Četnosti odpovědí na otázku „S jakou změnou byste souhlasili?“ v závislosti na předchozí odpovědi

odpovědi	určitě ano		spíše ano		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
A = 1	28	30	43	38	71	34
B = 2	11	12	11	10	22	11
C = 3	9	10	16	14	25	12
D = 4	45	48	43	38	88	43
celkem	93	100	113	100	206	100
průměr	2,76		2,52		2,64	
směrodatná odchylka	1,320000		1,330263		1,330564	

Graf č. 34 - S jakou změnou byste souhlasili? – v závislosti na předchozí odpovědi

3.2.2.7 Myslíte si, že je dobré, aby vždy určité území zastupoval jen jeden poslanec, bez ohledu na jeho stranickou příslušnost?

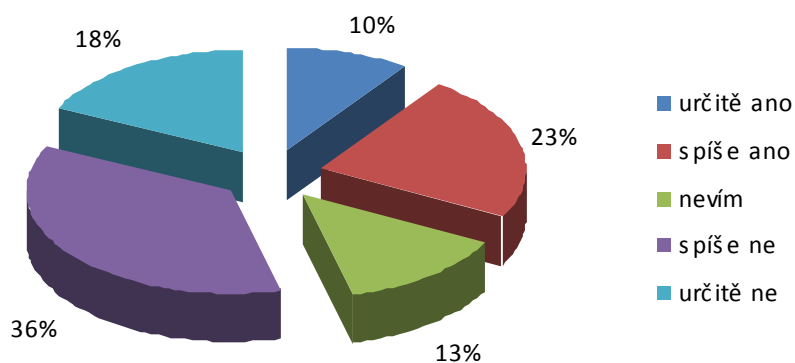
Na tuto otázku oslovení občané odpovídali převážně *spíše ne*. Domnívají se, že není vhodné, aby určité území zastupoval pouze jeden poslanec, bez zřetele na stranickou příslušnost. 13 % dotázaných neví, k jaké odpovědi se přiklonit.

Z hlediska pohlaví jsou výsledky celkem stejné a jsou zaznamenány v grafu č.36. Obě pohlaví zaškrtnla nejvíce odpovědi, že spíše není dobré, aby byla zastupována určitá oblast jedním poslancem. Ženy jako druhou nejčastější odpověď vybraly pravý opak, a to odpověď *spíše ano*. Muži neodpovídali tak jednoznačně.

Hodnoty aritmetických průměrů vyšly ve všech případech vyšší jak 3. Z toho lze vyvodit, že lidé na tuto otázku odpovídali spíše negativně. Za zmínku stojí také vyjádřit směrodatné odchylky, které jsou zde jedny z nejvyšších z celého průzkumu. Vypovídací schopnost odpovědí není vysoká.

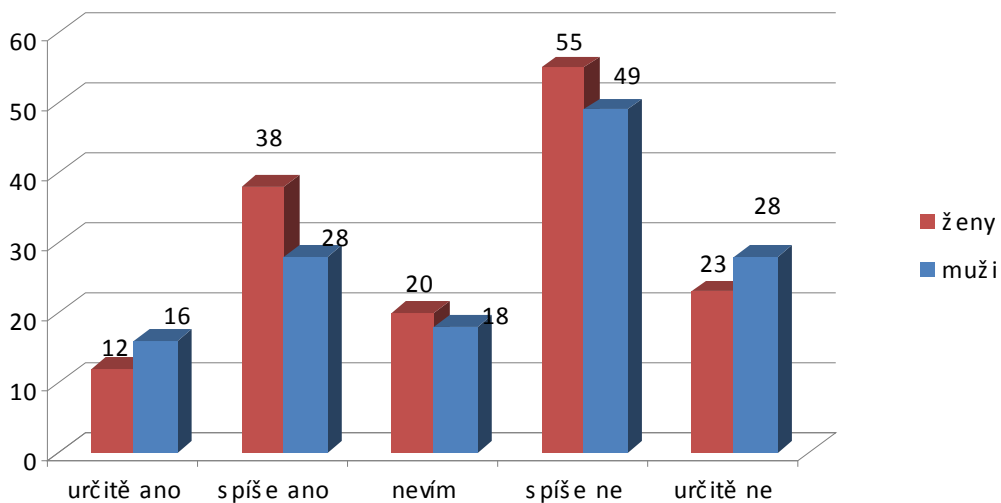
Graf č. 35 - Myslíte si, že je dobré, aby vždy určité území zastupoval jen jeden poslanec, bez ohledu na jeho stranickou příslušnost? – celkem

Zastoupení určitého území pouze jedním poslancem

Graf č. 36 - Myslíte si, že je dobré, aby vždy určité území zastupoval jen jeden poslanec, bez ohledu na jeho stranickou příslušnost? – podle pohlaví

Zastoupení určitého území pouze jedním poslancem podle pohlaví

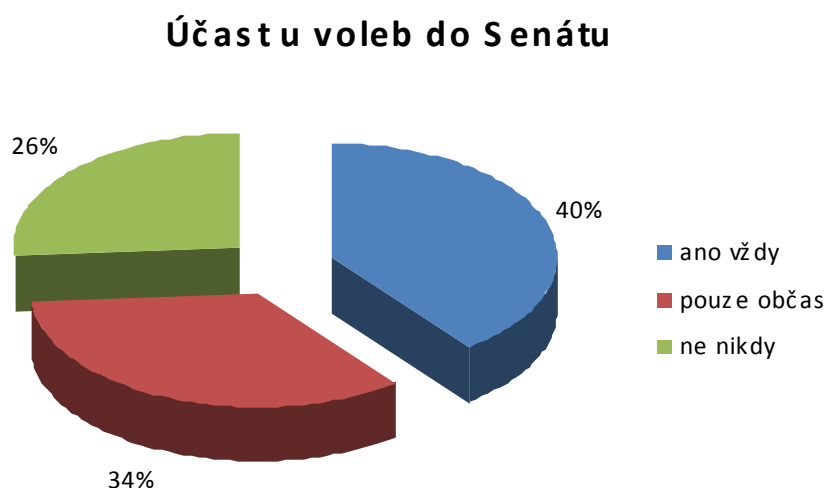
Tabulka č. 24 - Četnosti odpovědí na 4.otázku podle pohlaví

odpovědi	ženy		muži		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
určitě ano = 1	12	8	16	11	28	10
spíše ano = 2	38	26	28	20	66	23
nevím = 3	20	13	18	13	38	13
spíše ne = 4	55	37	49	36	104	36
určitě ne = 5	23	15	28	20	51	18
celkem	149	100	138	100	287	100
průměr	3,22		3,34		3,29	
směrodatná odchylka	1,219802		1,297844		1,275108	

3.2.2.8 Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu?

Voleb do Senátu se oproti Poslanecké sněmovně účastní méně občanů. Pravidelnou účast u voleb zvolilo okolo třetiny dotázaných. Téměř třetina oslovených ale také zaškrtnla možnost, že k volbám do Senátu nechodí nikdy.

Graf č. 37 - Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu? – celkem

Z grafu č.38 je patrné, že ženy chodí k senátním volbám častěji než muži. Aritmetické průměry odpovědí žen i mužů ukazují, že ženy volí vždy nebo pouze občas. Naopak muži mají průměr odpovědi větší jak 2, z čehož lze dedukovat, že do senátních voleb volí pouze občas nebo nikdy. Více jak třetina dotázaných mužů (36 %) se voleb do Senátu neúčastní. Oproti tomu žen k volbám nikdy nechodí pouze 17 %. Tento jev lze také spojit

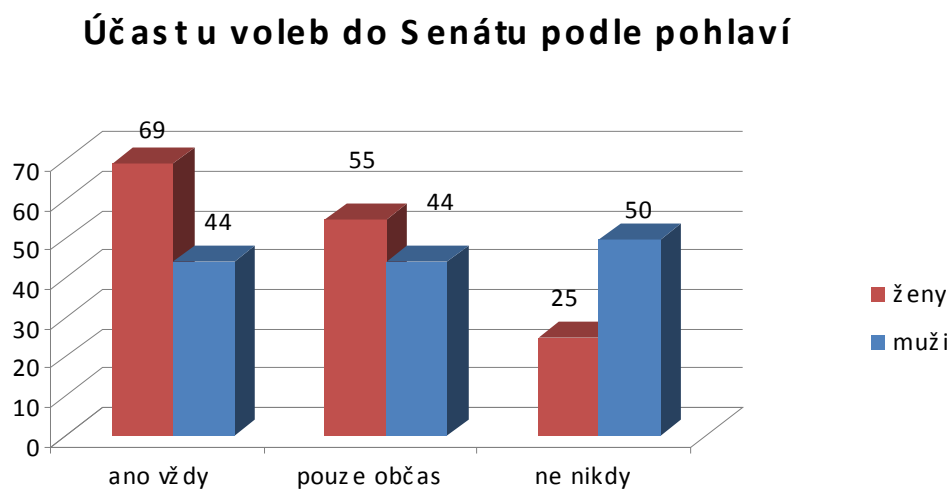
s domněnkou většiny lidí o zbytečnosti Senátu jako instituce. O této problematice se zmiňují podrobněji v následující kapitole.

U směrodatných odchylek vycházejí nízké hodnoty, proto vypovídací schopnosti odpovědí jsou vysoké.

Tabulka č. 25 - Četnosti odpovědí na 5.otázku podle pohlaví

odpovědi	ženy		muži		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano vždy = 1	69	46	44	32	113	40
pouze občas = 2	55	37	44	32	99	34
ne nikdy = 3	25	17	50	36	75	26
celkem	149	100	138	100	287	100
průměr	1,71		2,04		1,86	
směrodatná odchylka	0,738850		0,823650		0,800250	

Graf č. 38 - Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu? – podle pohlaví

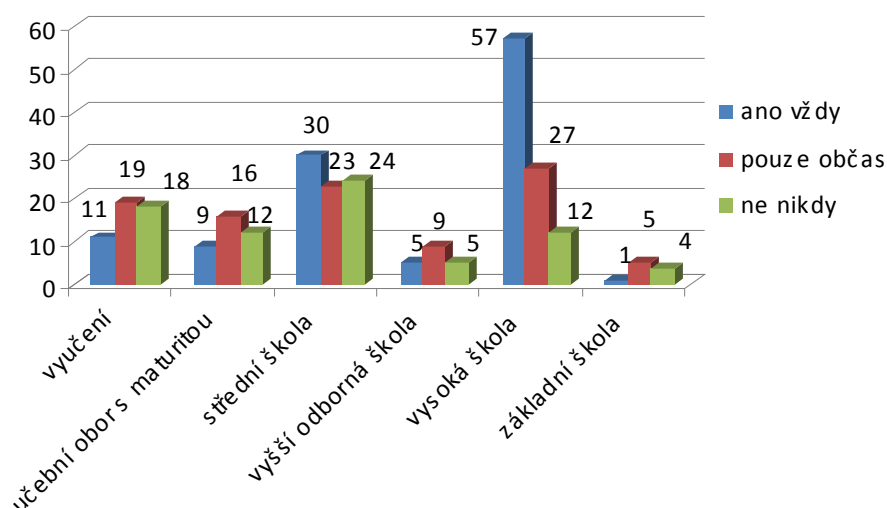
Když se podíváme na odpovědi na tuto otázku utříděné podle vzdělání (viz graf č.39 a tabulka č.26), chodí k volbám do Senátu nejčastěji lidé vysokoškolsky vzdělání. Naopak nejmenší účast u voleb vykazují občané se základním vzděláním. Tyto závěry nám prezentují i jednotlivé aritmetické průměry. Zde musíme opět brát v potaz, že tato vzdělanostní skupina je nejméně zastoupenou ve výzkumu. U směrodatných odchylek se vyskytují nízké hodnoty, proto lze na tyto odpovědi nahlížet tak, že mají vysokou vypovídací schopnost.

Tabulka č. 26 - Četnosti odpovědí na 5.otázku podle vzdělání

odpovědi	vyučení		obor s maturitou		SŠ		VOŠ		VŠ		ZŠ		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano vždy = 1	11	23	9	24	30	39	5	26	57	59	1	10	113	40
pouze občas = 2	19	40	16	43	23	30	9	48	27	28	5	50	99	34
ne nikdy = 3	18	37	12	32	24	31	5	26	12	13	4	40	75	26
celkem	48	100	37	100	77	100	19	100	96	100	10	100	287	100
průměr	2,14		2,06		1,92		2,00		1,54		2,30		1,86	
směrodatná odchylka	0,761840		0,744288		0,832827		0,721110		0,713022		0,640312		0,800250	

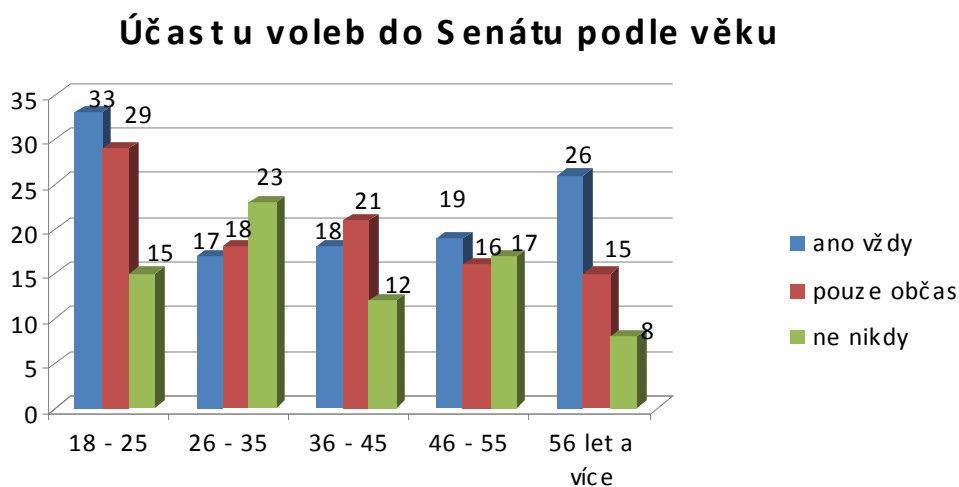
Graf č. 39 - Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu? – podle vzdělání

Účast u voleb do Senátu podle vzdělání

Odpovědi na otázku „*Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu?*“ v závislosti na věku ilustruje graf č.40. Relativní a absolutní četnosti těchto odpovědí zachycuje tabulka č.27. Z grafu i tabulky (dle aritmetického průměru i relativní četnosti) vyplývá, že věková skupina nad 56 let včetně volí nejčastěji. Zhruba 53 % dotázaných občanů starších 56 let odpověděli, že k volbám chodí pravidelně. Věková kategorie 26 - 35 nejvíce vybrala odpověď *ne nikdy*. A možnosti odpovědi *pouze občas* využila především skupina dotázaných ve věku 36 - 45. Podle směrodatných odchylek můžeme říci, že tyto odpovědi mají vysokou vypovídací schopnost.

Graf č. 40 - Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu? – podle věku

Tabulka č. 27 - Četnosti odpovědí na 5.otázku podle věku

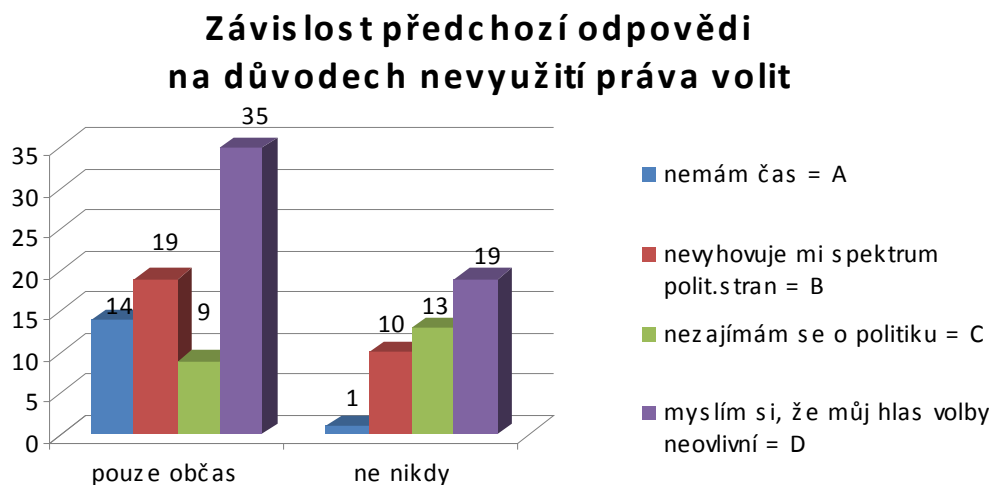
odpovědi	18 - 25		26 - 35		36 - 45		46 - 55		56 a více		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano vždy = 1	33	43	17	29	18	35	19	37	26	53	113	40
pouze občas = 2	29	38	18	31	21	41	16	31	15	31	99	34
ne nikdy = 3	15	19	23	40	12	24	17	32	8	16	75	26
celkem	77	100	58	100	51	100	52	100	49	100	287	100
průměr	1,76		2,11		1,89		1,95		1,63		1,86	
směrodatná odchylka	0,749933		0,823347		0,760197		0,829156		0,743707		0,800250	

3.2.2.9 Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit?

Na otázku „*Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu?*“ navazuje otázka, která se ptá na důvody, proč lidé nevyžívají práva volit. Na tento dotaz odpovídá jenom oslovený občan, který v předchozí otázce uvedl variantu *pouze občas* nebo *ne nikdy*.

Graf č.41 znázorňuje důvody v závislosti na předchozí odpovědi. V obou případech (u odpovědi *pouze občas* a *ne nikdy*) převládá důvod – *myslím si, že můj hlas volby neovlivní*. Ti, co se nikdy neúčastní senátních voleb, uváděli často (43 %) odpověď e) *jiný důvod*. Tabulka č.28 ukazuje, že aritmetické průměry dosahují ve všech sloupcích vyšší hodnoty než 3. Z toho je zřetelné, že lidé zaškrtnli nejčastěji odpovědi D nebo E.

Graf č. 41 - Z jakého důvodu nevyužívat práva volit? – v závislosti na předchozí odpovědi

Tabulka č. 28 - Četnosti odpovědí na otázku, z jakého důvodu nechodí lidé k volbám

odpovědi	pouze občas		ne nikdy		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
A = 1	14	14	1	1	15	8
B = 2	19	19	10	13	29	17
C = 3	9	9	13	18	22	13
D = 4	35	36	19	25	54	31
E = 5	22	22	32	43	54	31
celkem	99	100	75	100	174	100
průměr	3,33		3,96		3,60	
směrodatná odchylka	1,371532		1,103812		1,296148	

Tabulka č. 29 - Z jakého důvodu nevyužívat práva volit? – v závislosti na předchozí odpovědi

předchozí odpověď - pouze občas	
jiný důvod (E)	abs.četnost
zbytečná instituce	14
zdravotní	3
nechtěla jsem existenci Senátu	1
nepovažuji Senát za důležitý	1
Senát pro mě není důvěryhodný a je zbytečný	1
stárí	1
znechucení všemi politiky	1

V tabulce č.29 a v tabulce č.30 jsou abecedně vypsány všechny důvody, které oslovení občané uvedli v dotaznících. Za zmínku stojí připomenout, že lidé často vidí jako důvod, proč nechodí volit nebo chodí volit pouze občas, **zbytečnost této instituce**. Také se zde objevují názory jako zrušení Senátu, nesouhlas s existencí Senátu či neadekvátnost této instituce k velikosti našeho státu.

Tabulka č. 30 - Z jakého důvodu nevyužívat práva volit? – v závislosti na předchozí odpovědi

předchozí odpověď - ne nikdy	
jiný důvod (E)	abs.četnost
zbytečná instituce	26
funkce senátorů je zbytečná	1
nepřítomnost na adrese trvalého bydliště	1
nepovažuji volby do Senátu za podstatné	1
nesouhlasím s existencí Senátu	1
nesouhlasím s institucí Senátu jako takovou	1
nesouhlasím se Senátem	1
považuji Senát jako instituci za neadekvátní k velikosti ČR	1
Senát je zbytečný - zrušil bych ho	1
Senát mě nezajímá	1
Senát neuznávám	1
Senát neuznávám – zrušila bych ho	1

3.2.2.10 Co by Vás přimělo jít k volbám?

Celkový seznam názorů, které do dotazníku oslovení lidé vyjádřili, jsem abecedně seřadila do tabulky č.31. Více jak 65 % respondentů (z celkového počtu oslovených, kteří reagovali na 5.otázku odpovědí **pouze občas** či **ne nikdy**) vyslovilo názor, že je žádné okolnosti nepřimějí volit. Pouze důvěryhodným, slušným a zajímavým kandidátům by někteří občané rádi odevzdali svůj hlas. V šesti dotaznících padly úvahy o tom, že by voliči dorazili k volebním urnám pouze v případě referenda o zachování či zrušení Senátu.

Tabulka č. 31 - Co by Vás přimělo jít k volbám? – všechny názory

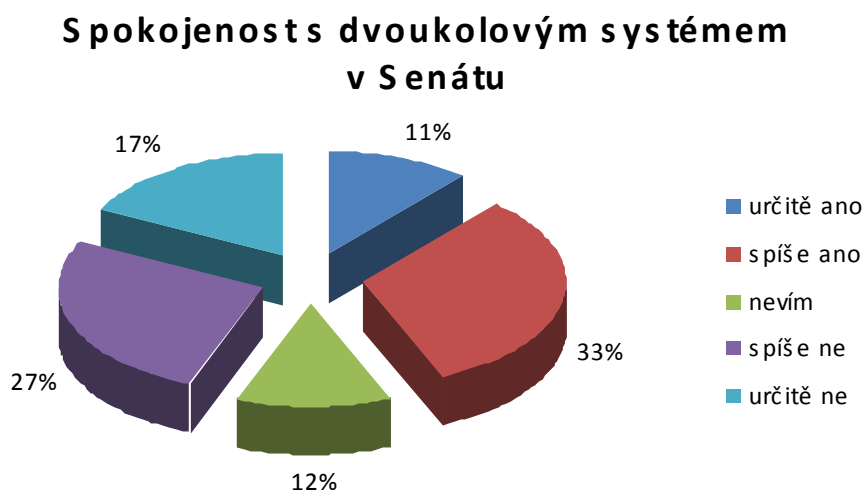
<ul style="list-style-type: none"> • aby bylo líp, zatím je stále hůř • aby nevyhráli komunisté • aspoň pocit, že se dokáže něco změnit • dobrý a slušný kandidát • důvěra k vládním činitelům

- důvěryhodný kandidát
- kdyby byla přímá volba prezidenta
- kdybych doopravdy viděla, že volby dokážou něco změnit je to stále stejné
- kdybych věděl, že naši politici (z jakékoliv strany) nedělají vše jen pro sebe a pro svoje peníze
- kdyby mi to bylo ku prospěchu
- kladná změna
- k volbám mě přiměje jít taková strana, která vyhovuje mým politickým názorům a která by stála za to
- lepší politická kampaň a jejich cíle, širší spektrum politických stran
- lepší vystupování politiků
- menší počet volených senátorů
- musela by mě nějaká strana zaujmout svým programem a musela bych jim věřit, že splní to, co slíbili
- muselo by se změnit myšlení českých politiků, kteří (bohužel) mnohdy spíše myslí na sebe, než na své voliče
- nevím (12x)
- nic (117x)
- nic, chodím k volbám zásadně podle své osobní situace (pokud mám čas a chuť)
- nic, Senát mi přijde zbytečný (4x)
- normální politická strana, bez mafiánů, bez extrémních názorů, politická strana, která by byla středová, zastávala by jak část levice, tak i pravice
- obměna politiků, kteří ve většině případů rozhodují ve svůj prospěch nebo prospěch úzké skupiny lidí a ne v zájmu společnosti a budoucí prosperity ČR
- osobní znalost kandidáta
- osobnost
- pokud by bylo lepší spektrum stran
- politická strana, se kterou bych měla stejné názory a pohledy na politickou situaci a zastávala by postoje a činnosti, které by vedli k efektivnímu řešení problémů v ČR
- referendum o zrušení nebo zachování Senátu (6x)
- Senát je zbytečný, zrušil bych ho
- slušní kandidáti
- solidní volební program
- strana, která bude mít reálný volební plán a po volbách ho bude schopná uskutečnit
- systém
- strana, které bych věřil
- šance na změnu
- větší průhlednost politiky
- více informovanosti
- více povědomí o Senátu, senátorech, práci ...
- vysoké preference komunistů v předvolebních průzkumech
- zajímavý kandidát

3.2.2.11 Vyhovuje Vám tzv. dvoukolový systém, jako je tomu při volbách do Senátu? (kdy se za týden ve druhém kole volí mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty)

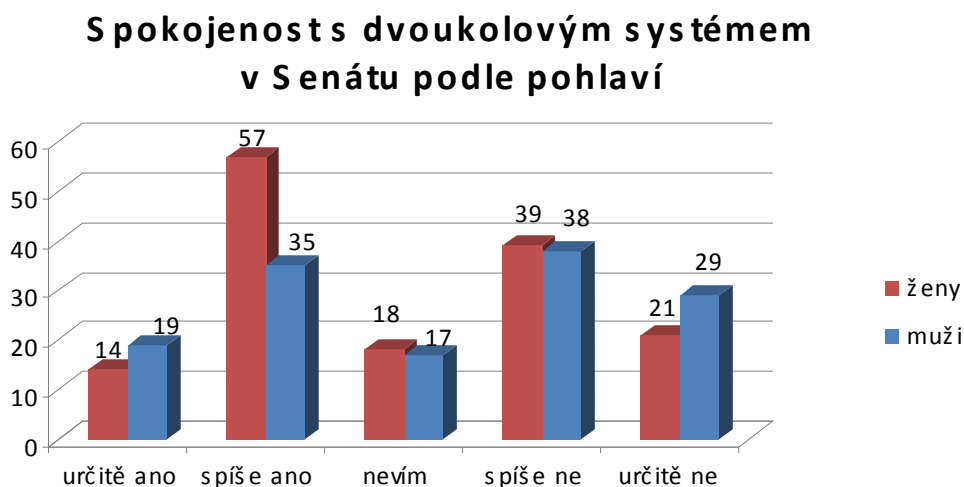
Poslední otázka v dotazníku se týkala většinového volebního systému, kterým se volí do Senátu. Tázala jsem se, zda občanům vyhovuje tzv. dvoukolový systém. Jeho princip spočívá v tom, jestliže není v prvním kole zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů, koná se za týden druhé kolo voleb. Do tohoto kola postupují dva nejúspěšnější kandidáti. 33 % ze všech dotázaných se vyjádřilo *spíše ano* pro daný systém. 27 % oslovených lidí označilo variantu *spíše ne*. V případě sečtení kladných a záporných odpovědí vychází shoda v počtu občanů, kteří se systémem souhlasí, ale i těch, kteří zaujali negativní stanovisko.

Graf č. 42 - Vyhovuje Vám tzv. dvoukolový systém, jako je tomu při volbách do Senátu? (kdy se za týden ve druhém kole volí mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty) – celkem

Graf č.43 ukazuje spokojenost s dvoukolovým systémem podle pohlaví. 38 % žen odpovědělo, že jim dvoukolový systém spíše vyhovuje. U mužů jsem nezaznamenala příliš rozdílné výsledky. 28 % mužů inklinovalo k odpovědi *spíše ne*. Avšak 25 % mužů se rozhodlo pro odpověď opačného názoru – *spíše ano*. Aritmetické průměry (v tabulce č.32) odpovědí žen a mužů jsou rozdílné. V případě žen dosahuje průměr hodnoty 2,96. To vystihuje, že ženy odpovídaly kladně. Naopak muži mají průměr odpovědí větší jak 3 (přesně 3,17) a to znamená, že reagovali většinou na otázku negativně. Směrodatné odchylky dosahují v tomto případě vysokých hodnot, proto jsou vypovídací schopnosti nízké.

Graf č. 43 - Vyhovuje Vám tzv. dvoukolový systém, jako je tomu při volbách do Senátu? (kdy se za týden ve druhém kole volí mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty) – podle pohlaví

Tabulka č. 32 - Četnosti odpovědí na 6. otázku podle pohlaví

odpovědi	ženy		muži		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
určitě ano = 1	14	10	19	14	33	11
spíše ano = 2	57	38	35	25	92	33
nevím = 3	18	12	17	12	35	12
spíše ne = 4	39	26	38	28	77	27
určitě ne = 5	21	14	29	21	50	17
celkem	149	100	138	100	287	100
průměr	2,96		3,17		3,06	
směrodatná odchylka	1,264278		1,378804		1,310114	

3.2.2.12 Komparace účasti při volbách do Poslanecké sněmovny a do Senátu

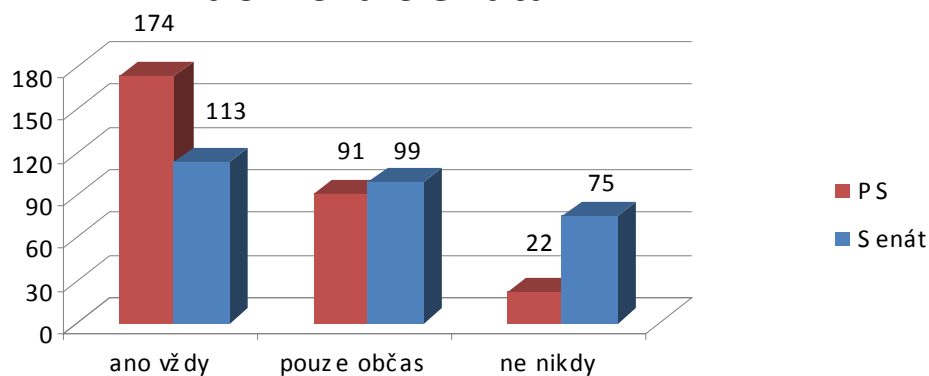
Graf č.44 znázorňuje srovnání účasti u voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu. Z tohoto grafu je patrné, že lidé dávají přednost volbám do Poslanecké sněmovny před volbami do Senátu.

Třetina dotázaných volí do Poslanecké sněmovny i do Senátu *pouze občas*. Naprosto rozdílná situace nastala u odpovědi *ano vždy*. 60 % oslovených odpovědělo, že do PS volí vždy. Do Senátu chodí volit vždy pouze necelých 40 % dotázaných občanů. Výsledky se rozcházejí také u odpovědi *ne nikdy*. 8 % všech dotázaných se voleb do PS neúčastní nikdy. Při konání senátních voleb 26 % všech oslovených zaujímá negativní postoj.

V případě porovnání aritmetických průměrů jsou vidět zřejmé rozdíly. Aritmetický průměr odpovědí, které se týkají voleb do Poslanecké sněmovny, nabývá hodnoty 1,46. Z toho plyne, že občané odpovídali převážně *ano vždy*. U odpovědí na senátní volby aritmetický průměr (1,86) ukazuje, že lidé nechodí tak často volit, protože se průměr blíží více k hodnotě 2. Vypovídací schopnost je lepší u odpovědí na 1. otázku.

Graf č. 44 - Komparace výsledné účasti při konání voleb do PS a do Senátu

Porovnání účasti při konání voleb do PS a Senátu

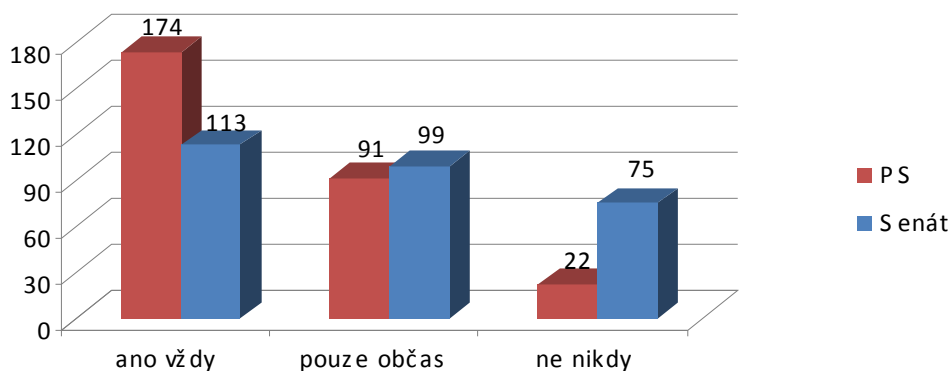

Tabulka č. 33 - Četnosti odpovědí na 1. a 5. otázku

odpovědi	Poslanecká sněmovna		Senát	
	abs.	%	abs.	%
ano vždy = 1	174	61	113	40
pouze občas = 2	91	32	99	34
ne nikdy = 3	22	7	75	26
průměr	1,46		1,86	
směrodatná odchylka	0,623217		0,800250	

Graf č. 45 - Komparace důvodů, proč lidé nevyužívají práva volit jak do PS, tak do Senátu

Porovnání účasti při konání voleb do PS a Senátu

Tabulka č. 34 - Četnosti odpovědí na otázku „Z jakého důvodu nevyužíváte práva volit?“ jak do PS, tak do Senátu

odpovědi	Poslanecká sněmovna		Senát	
	abs.	%	abs.	%
A = 1	8	7	15	8
B = 2	50	44	29	17
C = 3	22	20	22	13
D = 4	26	23	54	31
E = 5	7	6	54	31
průměr	2,77		3,61	
směrodatná odchylka	1,066349		1,322031	

Důvody neúčasti při volbách do Poslanecké sněmovny a do Senátu se diametrálně odlišují. V případě senátních voleb se 31 % oslovených lidí domnívá, že jejich hlas volby neovlivní. U voleb do Poslanecké sněmovny za hlavní důvod neúčasti uvádějí nevyhovující spektrum politických stran. Část oslovených občanů (u PS 20 % a u Senátu 13 % ze všech dotázaných, kteří odpověděli na 1. nebo 5. otázku *pouze občas* nebo *ne nikdy*) se o politiku a politické dění nezajímá. Někteří respondenti zmínili jako důvod nedostatek času. Z aritmetických průměrů lze vyvodit, že v prvním případě občané zvolili důvody spíše A, B nebo C, protože hodnota průměru se blíží k číslu 3, ale je nižší. Oproti druhému průměru, který má hodnotu vyšší jak 3, lze usoudit, že oslovení lidé zaškrtnli odpovědi D nebo E. Vypovídací schopnosti těchto odpovědí jsou odlišné. Větší vypovídací schopnost mají odpovědi, týkající se Poslanecké sněmovny.

3.2.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 287 občanů starších 18 let.

Z výzkumu vyplynulo, že lidé obecně chodí k volbám do Poslanecké sněmovny častěji než do Senátu. 60 % všech oslovených volí do Poslanecké sněmovny vždy. K senátním volbám naopak přijde volit vždy pouze 39 % dotázaných. Nezájem o volby do Senátu ukazuje také četnost odpovědí **ne nikdy**. 26 % všech respondentů totiž nevolí do Senátu nikdy.

Položme si otázku: „Proč v demokratické společnosti člověk nevyužije práva volit?“ Nejčastějším důvodem, proč dotazovaní nevolí do Poslanecké sněmovny, bylo uvedeno **nedostatečné spektrum politických stran**. Naopak u senátních voleb vyšlo najevo, že tím hlavním důvodem je domněnka, že voličův hlas volby neovlivní. V případě dotazníkového šetření zastává tento názor 54 občanů z 287 oslovených. Tuto situaci považují za obdobnou v celé společnosti. Dotazovaní, kteří nechodí k volbám nikdy, se o politické dění vůbec nezajímají.

U voleb do Senátu uvedlo vysoké procento oslovených lidí také jako důvod **zbytečnost této instituce**. Myslí si, že není adekvátní k velikosti České republiky. Ve výzkumu se objevila kritika neslušného chování politiků, nedůvěra k zákonodárcům, či malá průhlednost politiky. Zazněly zde myšlenky o konání referenda o zrušení či zachování Senátu. Přes 67 % oslovených (kteří odpověděli na 5.otázku **pouze občas** nebo **ne nikdy**) se vyjádřilo, že **k účasti voleb do Senátu je nepřiměřeno nic**.

Vysokoškolsky vzdělaní občané využívají volebního práva (do PS a do S) nejvíce. Účast u voleb (do PS a do S) v závislosti podle věku je nejvyšší u věkové skupiny nad 56 let. V závislosti na pohlaví nelze vyvodit tak jasné závěry. U voleb do Poslanecké sněmovny jsou četnosti odpovědí jak u žen, tak u mužů velmi podobné. Naopak senátních voleb se účastní ženy častěji než muži. Zhruba 36 % mužů nevolí do Senátu nikdy.

Na následující otázku „**Rozhodujete se při volbách do Poslanecké sněmovny spíše pro kandidáty nebo pro stranu?**“ bezmála polovina dotázaných občanů reagovala, že se přiklání k volbě strany než jednotlivých kandidátů. **Své preferenční hlasy kandidátům odevzdává pouze 17 % respondentů**. Výsledky odpovědí podle pohlaví se liší jen málo.

Toto dotazníkové šetření se také orientuje na aktuální téma – změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny. ***Se změnou systému souhlasí téměř tři čtvrtiny oslovených.*** Proti se vyslovuje pouze 13 % oslovených a zbytek neví, k čemu se přiklonit. V závislosti odpovědi na pohlaví nejsou znatelné rozdíly. Snad jen v kategorii nerozhodnutých občanů převažují ženy.

Pro změnu volebního systému se vyslovuje hlavně střed a pravý střed. Relativní četnosti ukazují, že pro kladnou odpověď se přiklání nejvíce občanů, kteří se řadí v politickém spektru spíše doprava. Nejpočetnější věkovou skupinou, která zaujala k tomuto tématu pozitivní stanovisko, se stala kategorie v rozpětí 36 - 45 let.

Z dotazníkové šetření vyplývá, že ***oslovení občané by si nejvíce přáli skotskou variantu.*** Ta má zavést jinou spravedlivější matematickou metodu pro přepočítání hlasů na mandáty. Náš přední expert na volební systémy Tomáš Lebeda preferuje také skotský systém. Řeckou variantu schválenou vládou vybralo pouze 11 % ze všech dotázaných, kteří jsou pro změnu volebního systému.

Na otázku „***Myslíte si, že je dobré, aby vždy určité území zastupoval jen jeden poslanec, bez ohledu na jeho stranickou příslušnost?***“ dotázaní reagovali v převážné většině ***spíše ne.*** Z hlediska pohlaví - muži i ženy zpravidla zaškrtnuli odpověď, že spíše není dobré, aby bylo zastupováno určité území či oblast jedním poslancem. Ženy však jako druhou nejčastější odpověď vybraly odpověď ***spíše ano.***

Otázka „***Vyhovuje Vám tzv. dvoukolový systém, jako je tomu při volbách do Senátu? (kdy se za týden ve druhém kole volí mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty)***“ zakončila dotazníkové šetření. ***32 % dotázaných se přiklonilo k odpovědi spíše ano.*** Naopak ***pro odpověď spíše ne reagovalo 27 % oslovených občanů.*** Jestliže sečteme kladné a záporné odpovědi, dostaneme se ke shodnému výsledku. Podíváme-li se na závislost odpovědí dle pohlaví, 25 % mužů a 38 % žen je s dvoukolovým systémem spíše spokojeno. Nicméně 28 % mužů a 26 % žen také inklinovalo k odpovědi ***spíše ne.***

4 Návrhy a doporučení

Z dotazníkového šetření vyšlo najevo, že lidé jsou ze současného celkového politického dění rozhořčení. Mnoho občanů v dotaznících reagovalo negativně jak na chování politiků, tak i na vztahy v politice obecně. Vyslovili přání, aby zákonodárci mysleli především na splnění předvolebních slibů, které dali svým voličům. V současné době se jedná spíše o populistické návrhy, které zajistí přízeň voličů, ale po volbách vypadá situace úplně jinak. Mnoho oslovených se domnívá, že našim politikům jde více o kariéru, peníze a vlastní výhody, než o blahobyt společnosti a perspektivní vývoj naší země.

Myslím si, že lze vykonat mnoho kroků k tomu, aby stoupla prestiž našich politiků. Mezi ně patří zejména:

➤ *omezení zbytečného plýtvání finančními prostředky*

Poslanci v České republice pobírají platy, které jsou několikanásobně vyšší než je celorepublikový průměr. K tomuto platu však pobírají mnoho různých, a v mnoha případech i protichůdných výhod a náhrad. Jako příklad poslouží náhrady na cestování služebním vozem³⁰, které mohou čerpat a zároveň mohou zcela zdarma využívat služeb pražské hromadné dopravy. Navíc mají zdarma i jízdné a letenky do místa bydliště. Takovému plýtvání veřejnými penězi by se mělo zabránit. V současnosti však neexistuje politická vůle s tím něco dělat.

➤ *účast při důležitých hlasováních*

V Poslanecké sněmovně se najde spousta poslanců, kteří se bez omluvy neúčastní jednotlivých schůzí či jednání výborů. U některých dosahuje tato absence až 40%. S tímto problémem se snažil vypořádat předseda Poslanecké sněmovny Miloslav Vlček (ČSSD). Miloslav Vlček navrhuje, aby poslanci mohli přijít o část nezdaněných náhrad, které pobírají ke svému platu, a to za předpokladu, že budou mít více než 30 % neomluvených neúčastí při akcích Sněmovny. Tento návrh se bohužel setkal s poměrně chladnou reakcí; kluby ODS a ČSSD se návrhem budou teprve zabývat. Dle mého názoru však v současné překotné situaci tento návrh zapadne úplně.

---

³⁰ nezdanitelné náhrady na dopravu činí 22 800 až 34 200 Kč

➤ ***omezení počtu organizačních výborů a klubů***

V současnosti působí v Poslanecké sněmovně ČR 18 výborů³¹ a 15 komisí (z toho 12 stálých komisí, 1 dočasná a 2 vyšetřovací komise). Tento počet by zcela určitě mohl být regulován. Některé výbory a komise zasedají pouze párkrát do roka a jejich členové si finančně přilepší k již tak dostatečně vysokému platu.

➤ ***upravení imunity poslanců***

Domnívám se, že odpovědnost vládních činitelů za spáchané trestné činy a přestupky má být postihována stejně jako u řadových občanů. Nejvíce se jedná o dopravní nehody a korupci.

Pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny se ve výzkumu kladně vyslovilo téměř tři čtvrtiny dotázaných. Osobně se také přikláním k názoru o nutnosti úpravy volebního zákona. Za jeden z podnětů pro změnu považuji výsledek posledních voleb do Poslanecké sněmovny, které skončily volebním patem. Jako další podnět vidím zjištění lidovců a především Strany zelených, že poměrný volební systém má dvě tváře. Stávající volební systém se totiž ve velkých volebních obvodech (Praha, střední Čechy, jižní Morava) chová poměrně, zatímco v malých krajích (Karlovy Vary, Liberec) má spíše většinové účinky. Pro menší strany je pak obtížné získat v menších regionech poslance.

---

³¹ kompletní seznam výborů i s jeho členy je dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/organy2.sqw?v=1>

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zabývala problematikou veřejné volby.

V první části práce jsem se zaměřila na obecnou teorii veřejné volby. Vymezila jsem zde vznik a zásadní teoretické přínosy teorie veřejné volby.

Druhá kapitola práce souvisí s konkrétními volbami a s tím, jak v České republice probíhají. Popsala jsem zde volební systémy, které se v České republice uplatňují. Zmínila jsem důležité momenty, které proběhly v historii volebních systémů v českých zemích. Také jsem v této kapitole uvedla právní předpisy, které jsou s oblastí voleb úzce spojeny. V souvislosti s volbami jsem nemohla nezmínit významnou úlohu Českého statistického úřadu, který mimo jiné zjišťuje a zpracovává výsledky voleb.

Ve třetí části jsem se již orientovala na analýzu výsledků voleb do Parlamentu ČR (v rozmezí let 1996 - 2008). Při rozboru výsledků voleb do Parlamentu jsem využila informací a číselných dat z internetového serveru www.volby.cz, kde lze nalézt veškeré údaje, týkající se výsledků voleb. Zabývala jsem se rozložením sil po konaných volbách a disproporcemi v souvislosti s tím, jaký počet hlasů daná strana potřebovala získat na jeden mandát. U senátních voleb jsem výsledné počty senátorů rozdělila podle volební strany a podle politické příslušnosti. Markantní rozdíl lze vyčíst z tabulek č. 6 – 12.

V této kapitole jsem se také soustředila na dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo 287 občanů starších 18 let. Výzkum poskytl informace o názorech náhodně vybraného vzorku obyvatelstva na volby do Parlamentu České republiky a na změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny. Z výsledků šetření jsem provedla grafické zpracování v závislosti na pohlaví, věku, nejvyšším dosaženém vzdělání a politickém spektru a na jeho základě údaje porovnála. Využila jsem také statistických výběrových charakteristik – váženého aritmetického průměru a výběrové směrodatné odchylky k určení polohy a proměnlivosti hodnot odpovědí na dané otázky.

Dotazníkové šetření potvrdilo domněnku zanalyzovaných výsledků parlamentních voleb, že *lidé chodí k volbám čím dál méně*. Také jsem ověřila hypotézu, že se *občané účastní voleb do Poslanecké sněmovny častěji než do Senátu*. Jako nejčastější důvod neúčasti u senátních voleb občané zmiňují názor, že hlas občana volby neovlivní. Oslovení lidé také jako důvod mnohokrát uvedli zbytečnost této instituce. Velké procento občanů se vyjádřilo, že k účasti voleb do Senátu je nepřiměřeno nic.

Z dotazníkového šetření nadále vyplynulo, že **téměř 75 % dotázaných si přeje změnu volebního systému**. Oslovení občané by si nejvíce přáli **tzv. skotskou variantu**, která má zavést spravedlivější matematickou metodu pro přepočítání hlasů na mandáty.

Poslední, čtvrtá část diplomové práce přináší mé vlastní návrhy a doporučení na změnu volebního systému či na zvýšení účasti občanů u voleb. Na základě provedeného dotazníkového šetření jsem nastínila v této kapitole kroky, které se domnívám, že by mohly vést k větší účasti u voleb.

Z výše zmiňovaného vyplývá, že všechny čtyři cíle, vytyčené v úvodu diplomové práce, se mi podařilo splnit.

- ***popsat volební systémy v České republice a obecně volby jako takové***
- ***analyzovat výsledky voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu PČR***
- ***provést dotazníkové šetření na názory náhodně vybraného vzorku lidí na volby do Parlamentu ČR***
- ***nastínit náměty a doporučení ke zlepšení voleb a volebního systému***

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Průvodní slova k dotazníku

Příloha č. 2 - Dotazník

Příloha č. 1 - Průvodní slova k dotazníku

Dobrý den,

chtěla bych Vás touto cestou moc poprosit o vyplnění přiloženého krátkého dotazníku k mé diplomové práci (kterou píším na téma Analýza veřejné volby) a jeho zpětné odeslání v co nejbližší možné době. Také Vás chci moc poprosit o přeposlání e-mailu dál svým kamarádům, známým a kolegům, abych získala co nejvíce dat.

Po zpracování diplomové práce a vyhodnocení dotazníků Vás ráda s výsledky dotazníkového šetření seznámím.

Pokud budete mít nějaké dotazy či připomínky k dotazníku, kontaktní e-mail je: michala.rohlenova@seznam.cz

Pokyny pro vyplnění:

Zaškrtněte prosím u každé otázky pouze 1 odpověď.

Za vyplnění dotazníku předem děkuji!

S pozdravem

Bc. Michala Rohlenová
studentka Univerzity Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
2. ročník navazujícího studia

Dotazník

sloužící pro účely zpracování diplomové práce na téma „Analýza veřejné volby“ studentky 2.ročníku navazujícího studia na Univerzitě Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní v akademickém roce 2008/2009.

Zaškrtněte prosím u každé otázky pouze 1 odpověď.

1. Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Poslanecké sněmovny?

- ano vždy
- pouze občas
- ne nikdy

Pokud jste odpověděli *pouze občas* nebo *ne nikdy*:

1. Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit?

- nemám čas
- nevyhovuje mi spektrum politických stran
- nezajímám se o politiku
- myslím si, že můj hlas volby neovlivní
- jiný důvod (prosím napište)

.....

2. Co by Vás přimělo jít k volbám? (napište prosím Váš názor)

.....

.....

2. Rozhodujete se při volbách do Poslanecké sněmovny spíše pro kandidáty nebo pro stranu?

- spíše pro kandidáty
- rovnoměrně pro stranu i kandidáty
- spíše pro stranu

3. Jste pro změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

Pokud jste odpověděli kladně (*rozhodně ano, spíše ano*):

1. S jakou změnou byste souhlasili?

- změna počtu poslanců z 200 na 199 poslanců

zavedení tzv. sdružených krajů - mandáty se rozdělí v několika spojených krajích; při přerozdělování ve sdružených krajích není přiděleno všech 200 mandátů; zbytek, tzv. plovoucí bonus, jehož velikost záleží na konkrétním výsledku voleb, dostane celostátní vítěz (tzv. řecká varianta)

- úplné sloučení krajů do 1 celorepublikového volebního obvodu; limit pro bonus vítězi nastavit na 10 procentních bodů (tzv. nizozemská varianta)

zachování krajů jako volebních obvodů, ale zavedení spravedlivější matematické metody přepočtu hlasů na mandáty; vítězi přidat křesla hlavně na úkor druhé strany, která bývá hlavním politickým konkurentem (tzv. skotský systém)

4. Myslíte si, že je dobré, aby určité území zastupoval vždy jen jeden poslanec, bez ohledu na jeho stranickou příslušnost?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

5. Chodíte volit pravidelně, když se konají volby do Senátu?

- ano vždy
- pouze občas
- ne nikdy

Pokud jste odpověděli *pouze občas* nebo *ne nikdy*:

1. Z jakého důvodu nevyžíváte práva volit?

- nemám čas
  - nevyhovuje mi spektrum politických stran
  - nezajímám se o politiku
  - myslím si, že můj hlas volby neovlivní
  - jiný důvod (prosím napište)
- .....

2. Co by Vás přimělo jít k volbám? (napište prosím Váš názor)

.....

.....

6. Vyhovuje Vám tzv. dvoukolový systém, jako je tomu při volbách do Senátu? (kdy se za týden ve druhém kole volí mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty)

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

7. Kam byste se umístil (a) v politickém spektru?

- levice
- levý střed
- střed
- pravý střed
- pravice

1. Pohlaví

- žena
- muž

2. Věk

- 18 - 25 let
- 26 - 35 let
- 36 - 45 let
- 46 - 55 let
- 56 let a více

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- vyučení (3-leté, výuční list)
- učební obor s maturitou
- střední škola
- vyšší odborná škola
- vysoká škola
- jiné (prosím napište)

.....

Děkuji za Vaši ochotu a čas strávený nad vyplňováním dotazníku.

LITERATURA

Knihy

1. CABADA, L., ŽENÍŠEK, M. *Smíšené volební systémy*. 1.vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. 156 s. ISBN 80-86473-44-9.
2. DVORSKÁ-KRUPKOVÁ, Ladislava. *Teorie veřejné volby*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. 55 s. ISBN 80-7079-700-2.
3. FIALA, Petr. *Skupinové rozhodování*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1997. 193 s. ISBN 80-7079-044-X.
4. HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3.vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9.
5. KLÍMA, Michal. *Možnosti úpravy či reformy volebního systému v ČR*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. 144 s. ISBN 80-7079-095-4.
6. KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.
7. KUBANOVÁ, Jana. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. 2.vyd. Bratislava: Statis, 2004. 249 s. ISBN 80-85659-37-9.
8. OCHRANA, František. *Veřejný sektor a efektivní rozhodování*. 1.vyd. Praha: Management Press, 2001. 246 s. ISBN 80-7261-018-X.
9. PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3.přeprac.vyd. Praha: ASPI, a.s., 2005. 528 s. ISBN 80-7357-049-1.
10. PŘIBOVÁ, Marie. *Marketingový výzkum v praxi*. 1.vyd. Praha: Grada, 1996. 238 s. ISBN 80-7169-299-9.
11. STIGLITZ, J.E. *Ekonomie veřejného sektoru*. 1.vyd. Praha: Grada, 1997. 661 s. ISBN 80-7169-454-1
12. ŠEDO, Jakub. *Volební systémy postkomunistických zemí*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 419 s. ISBN 978-80-7325-137-6
13. TETŘEVOVÁ, Liběna. *Veřejná ekonomie: úvod do problému*. 1.vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2003. 136 s. ISBN 80-7194-544-7.

14. TURNOVEC, František. *Public choice: models, methods and applications*. 1.vyd. Praha: Karolinum Press, 2003. 185 s. ISBN 80-246-0450-7.
15. VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Moderní kompendium ekonomických teorií: od antických zdrojů až po 3.tisíciletí*. 1.vyd. Praha: Profess Consulting s.r.o., 2005. 378 s. ISBN 80-7259-020-0.

Internetové stránky

16. <<http://www.volby.cz/>>
17. <<http://www.czso.cz/>>
18. *Volební systémy* [on-line]. c2008, [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/ceska-republika/politika/volebni-systemy?i=1>>
19. *Legislativa* [on-line]. c2009, poslední aktualizace 12.11.2007 [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/legislativa>>
20. *Působnost ČSÚ ve volbách a v referendu* [on-line]. c2009, poslední aktualizace 12.11.2007 [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pusobnost_csu_ve_volbach_a_v_referendu>
21. *Metody pro přepočítání hlasů na mandáty* [on-line]. c2005, poslední aktualizace 05.09.2008 [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty>
22. *Právní předpisy* [on-line]. c2008, [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/volby-pravni-predpisy.aspx>>
23. *Závazný systém zjišťování a zpracování výsledků voleb a výsledků hlasování v celostátním referendu* [on-line]. c2009, poslední aktualizace 19.11.2007 [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zavazny_system_zjistovani_a_zpracovani_vysledku_voleb_a_vysledku_hlasovani_v_celostatnim_referendu>
24. *Poskytování informací o výsledcích voleb a celostátních referend* [on-line]. c2009, poslední aktualizace 06.01.2009 [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/poskytovani_informaci_o_vysledcich_voleb_a_celostatnich_referend>
25. *Parlamentní politické strany* [on-line]. c2009, [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/ceska-republika/politika/politicke-strany/parlamentni-politicke-strany?i=1>>

26. *Jak se volí do Senátu* [on-line]. c2009, [cit. 2009-02-16]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/volby/jsv.php?ke_dni=10.02.2009&O=5>
27. *Sociální demokracie se znovu pokusí prosadit obecné referendum* [on-line]. c2007, [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c4-10070930-21118100-002000_d-socialni-demokracie-se-znovu-pokusi-prosadit-obecne-referendum>
28. *Zákon č.116/2003 Sb., rozhodnutí o vyhlášení referenda o přistoupení ČR k Evropské unii* [on-line]. c2003-2009, [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_l=116/2003&PC_8411_ps=10&PC_8411_text=1/1993>
29. *Poslanci schválili zákon o referendu* [on-line]. c2005, [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/poslanci-schvalili-zakon-o-referendu-dst-/domaci.asp?c=A050629_101829_domaci_lkr>
30. DITRYCH, Ondřej. *Parlamentní volby v ČR – jak to funguje?* [on-line]. c2006, [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://glosy.info/texty/parlamentni-volby-v-cr-jak-to-funguje/>>
31. *Typologie volebních systémů* [on-line]. c2007, [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.stranyavolby.cz/cs/volebni-systemy/>>
32. BARTOŠ, A.B., NĚMCOVÁ, B., ZVOLÁNEK, J. *Oranžová tsunami ČSSD zalila i Senát, ODS uhájila jen pražská křesla* [on-line]. c2008, [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/oranzova-tsunami-cssd-zalila-i-senat-ods-uhajila-jen-prazska-kresla-1pm-/domaci.asp?c=A081025_075526_domaci_klu>
33. *ODS triumfovala, Senát ale neovládla* [on-line]. c2004, [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A041111_232749_domaci_pol&t=A041111_232749_domaci_pol&r2=domaci>
34. *ODS zvítězila, sociální demokraté propadli* [on-line]. c2004, [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A041106_124832_domaci_jan&t=A041106_124832_domaci_jan&r2=domaci>
35. *Volební výsledky Občanské demokratické strany* [on-line]. c1991-2008, [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <<http://www.ods.cz/volby/vysledky.php#1996>>
36. *Parlament* [on-line]. c2003-2007, [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <<http://www.ksem.cz/index.asp?thema=2687&category=>>>

37. *Komunistická strana Čech a Moravy* [on-line]. c2003-2007, [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <<http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2677&itmID=24002&chapter=1297>>
38. ŠÍDLA, Jindřich. *Volby skončily, je vymalováno. Na oranžovo* [on-line]. c2008, [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <http://volby.ihned.cz/c3-29454820-002F00_d-volby-skoncily-je-vymalovano-na-oranzovo>
39. PROKOP, Dan. *Zelení a lidovci chtějí zrušit volební kraje, politolog je varuje* [on-line]. c2009, [cit. 2009-03-11]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/zeleni-a-lidovci-chteji-zrusit-volebni-kraje-politolog-je-varuje-ph2-/domaci.asp?c=A090204_205141_domaci_dp>
40. BARTOŠ, Adam B. *Vláda má plán, jak předejít volebnímu patu: schválila bonus pro vítěze* [on-line]. c2009, [cit. 2009-03-11]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/vlada-ma-plan-jak-predejit-volebnimu-patu-schvalila-bonus-pro-viteze-1id-/domaci.asp?c=A090209_130214_domaci_adb>
41. UNGER, David. *Možné změny volebního systému do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR* [on-line]. c1999, [cit. 2009-03-01]. Dostupné z: <http://members.tripod.com/~pf_cz/pf8/vol_syst.htm#dnes>
42. KOPECKÝ, Josef. *Koalice je pro snížení počtu poslanců z 200 na 199* [on-line]. c2009, [cit. 2009-03-11]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/koalice-je-pro-snizeni-poctu-poslancu-z-200-na-199-f4a-/domaci.asp?c=A090304_143458_domaci_top>
43. WIRNITZER, J., KOPECKÝ, J. *Reforma volebního systému má trhlinu, řecký model vadí lidovcům* [on-line]. c2009, [cit. 2009-03-11]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/reforma-volebniho-systemu-ma-trhlinu-recky-model-vadi-lidovcum-pst-/domaci.asp?c=A090210_154438_domaci_jw>
44. *Výbory Poslanecké sněmovny*. [on-line]. c2009, [cit. 2009-04-09]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/organy2.sqw?v=1>>

Právní předpisy

45. Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky
46. Zákon č.247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů

Noviny

47. PEČINKA, Bohumil. *Pěšky i na voze ke změně voleb?* Mladá Fronta DNES, 2008, roč. XIX č. 203 s. A10.
48. PETRÁŠOVÁ, Lenka. *Lovec čísel, který nechce být vidět.* Mladá Fronta DNES, 2009, roč. XX č. 85 s. A6.
49. KOPECKÝ, J., DOLEJŠÍ, V. *Premiér Fischer a jeho 11 ministrů.* Mladá Fronta DNES, 2009, roč. XX č. 85 s. A6.
50. KOPECKÝ, Josef. *Nová vláda rozvrátila lidovce.* Mladá Fronta DNES, 2009, roč. XX č. 84 s. A2.
51. DOLEJŠÍ, Václav. *Paroubek: Klaus vládu neshodil.* Mladá Fronta DNES, 2009, roč. XX č. 75 s. A3